

T. C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**İLKÖĞRETİM OKULLARI BİRİNCİ KADEMEDE GÖREVLİ YÖNETİCİ VE
ÖĞRETMEN ALGILARINA GÖRE İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI VE
ÖNLEME YÖNTEMLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÜBRA ŞENAY

081109107

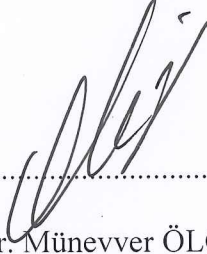
Danışman Öğretim Üyesi:

Yrd. Doç. Dr. Ali TEMEL

İstanbul, Ağustos 2011

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

22.09.2011 tarihinde tezinin savunmasını yapan Kübra ŞENAY'ya ait "İlköğretim Okulları Birinci Kademe Görevli Yönetici ve Öğretmen Algılarına Göre İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Önleme Yöntemleri" başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak Oy Birliği/Oy Çokluğu İle Kabul Edilmiştir.

Prof. Dr. Münevver ÖLÇÜM ÇETİN
(Başkan)

Yrd. Doç. Dr. Mürşide ÖZGELDİ
(Üye)

Yrd. Doç. Dr. Ali TEMEL
(Üye)
(Danışman)

ÖNSÖZ

İstenmeyen öğrenci davranışları ve önleme yöntemleri araştırmacıların her zaman ilgisini çeken bir konu olmuştur. Günümüz eğitim sisteminde kalabalık sınıfların varlığı, fakültelerde verilen eğitimin yetersizliği, uygulama alanındaki eksiklikler, okulların fiziki ve ekonomik yapılarının henüz yeteri kadar gelişmemiş olması, gerek öğretmen gerek yönetici seçiminde kullanılan sınav sistemlerinin yanlışlığı eğitimde istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sürecini artırmıştır.

Okul örgütünün temel yapısını oluşturan öğrenciler, kimi zaman aileleri, kimi zaman sosyo-ekonomik çevrenin düzensizliği kimi zaman eğitim olanaklarının istedik düzeyde olmaması gibi sebeplerle bekledikleri gibi bir eğitim alamamaktadırlar. Birbiri ardına sıralanan istenmeyen öğrenci davranışları eğitim süreci içerisinde öğretmen, yönetici ve öğrencilere zor anlar yaşatmaktadır. Geleceğin öğretmen ve yönetici adaylarının yapması gereken en önemli iş, istenmeyen öğrenci davranışları ve önleme yöntemleri ile ilgili alanlarda sürekli kendilerini yetiştirmek, geliştirmek ve yenilemek olmalıdır.

Bu bağlamda, tez çalışmamızda ilköğretim okulları 1. kademe de görülen istenmeyen öğrenci davranışları ve önleme yöntemleri incelenmiştir. Yönetici ve öğretmenlerin algılarına göre birbirinden farklı boyutlarda incelenen istenmeyen öğrenci davranışları bu konu ile ilgilenen araştırmacılara yardımcı olacaktır. İstenmeyen öğrenci davranışları ve önleme yöntemleri ile ilgili geniş bir literatür çalışması yapılmıştır. Bu tez çalışmasının yönetici ve öğretmenlere yararlı olmasını diliyorum.

Görüş ve eleştirileri ile çalışmama yön veren danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Ali TEMEL'e, araştırma esnasında gereken ilgiyi gösteren babama, her zaman yanımda olan aileme ve desteğini esirgemeyen eşime teşekkürlerimi sunarım.

KÜBRA ŞENAY

AĞUSTOS / 2011

ÖZET

İlköğretim Okulları Birinci Kademedeki Görevli Yönetici Ve Öğretmen Algılarına Göre İstenmeyen Öğrenci Davranışları, Önleme Yöntemleri

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim okullarında görevli yönetici ve öğretmen algılarına göre istenmeyen öğrenci davranışları ve önleme yöntemlerine ilişkin görüşlerini belirlemektir.

Araştırmanın evrenini, 2008-2009 öğretim yılında İstanbul İli Tuzlalıçesi'ndeki 28 ilköğretim okulunda görev yapan yönetici ve öğretmenler oluşturmaktadır. 28 ilköğretim okulu içerisinde seçilen 15 ilköğretim okulunda görev yapan öğretmenlerin 168 tanesi örneklem olarak alınmıştır. 15 ilköğretim okulunda müdür ve müdür yardımcısı olarak görev yapan 21 yöneticinin tamamı örnekleme dâhil edilmiştir. Bu yöneticilerin içerisinde bayan yöneticilerin sayısı 3, erkek yöneticilerin sayısı 18 olarak belirlenmiştir.

Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından uzman denetiminde bir anket hazırlanmıştır. Anketin geçerlik ve güvenilirliği için uzman görüşlerine başvurulmuştur. Anketin güvenilirliğini ölçmek için "Cronbach Alpha" uygulanmış ve anketin güvenilirlik kat sayısı $\alpha = 0,81$ olarak bulunmuştur.

Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yönetici ve öğretmenlere uygulanan ve içinde demografik değişkenlerin olduğu Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. İkinci bölümde ise, istenmeyen öğrenci davranışlarının 7 boyutu ile ilgili başlıklardan oluşan sorular yer almaktadır. Anket beşli dereceleme ölçeğine göre düzenlenmiş ve verilerin analizinde frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama değerleri kullanılmıştır. İstenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerinin, demografik özelliklerle aralarında farklılaşma olup olmadığına dair ikili küme karşılaştırmalarında tek örneklem t testi (bağımsız gruplar arası t testi) ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Ayrıca boyutlar arasındaki dağılımı incelemek amacıyla faktör analizine de yer verilmiştir.

Araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin görev yaptığı okullarda, öğrencilerde istenmeyen davranışların ortaya çıkma nedenleri ve istenmeyen davranışları önleme yöntemleri boyutlarının ortalamaları incelendiğinde, aileden kaynaklanan nedenlerden dolayı ortaya çıkan istenmeyen davranışların ortalamasının en yüksek; öğretmen ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan istenmeyen davranışların ortalaması en düşük olarak ortaya çıkmıştır.

İstenmeyen öğrenci davranışları ve önleme yöntemleri kişinin öğretmen ya da yönetici olmasına göre değişmemektedir. İstenmeyen öğrenci davranışları ve önleme yöntemleri ile görev değişkeni incelendiğinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Kadın öğretmen ve yöneticiler istenmeyen öğrenci davranışlarını önleme yöntemlerini, erkek öğretmen ve yöneticilere göre daha çok kullanmaktadırlar. İstenmeyen öğrenci davranışlarının 7 boyutu öğretmen ve yöneticilerin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Sadece önleme yöntemlerinin kullanımı öğretmen ve yöneticilerin cinsiyetlerine göre değişmektedir.

Öğrencilerin bireysel özelliklerinden kaynaklanan istenmeyen öğrenci davranışları ile önleme yöntemleri, 31-40 yaş arasındaki öğretmenlerin sınıflarında daha çok görülmektedir. Diğer boyutlarla ilgili anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Eğitim fakültelerinden mezun olan öğretmenlerin sınıflarında öğrencilerin bireysel özelliklerinden kaynaklanan istenmeyen öğrenci davranışları daha çok görülmektedir.

İstenmeyen öğrenci davranışları ve önleme yöntemleri kıdem yılı az olan öğretmen ve yöneticilerin sınıflarında ya da okullarında daha sıklıkla görülmektedir. Bunun nedeni olarak da, genç öğretmenlerin fakültelerde aldıkları eğitimler esnasında uygulamada yetersizlik yaşadıklarından, sınıf yönetimi konusunda tecrübesiz olmaları gösterilmektedir.

Araştırmanın sonucunda bekâr öğretmen ve yöneticilerin, bireysel öğrenci davranışlarından ve okuldan kaynaklanan istenmeyen öğrenci davranışlarını daha kolay fark edip önlemeye çalıştıkları, evli öğretmen ve yöneticilerin de sosyo-ekonomik nedenlerden kaynaklanan istenmeyen öğrenci davranışlarını daha çabuk fark ettikleri ortaya çıkmıştır.

İstenmeyen öğrenci davranışları ve önleme yöntemlerinin boyutlarının birbirleri arasındaki bütün ilişkiler pozitif olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İstenmeyen Öğrenci Davranışları, Sınıf Yönetimi, Sınıf Öğretmeni, Okul Yöneticisi

ABSTRACT

Unwanted Student Behaviors, Prevention Methods According To Administrator And Teacher's Perceptions Assigned to Primary Schools First Grade

The purpose of this study is determine the opinions related to unwanted student Behaviors, Prevention Methods according to administrator and teacher's perceptions assigned to primary schools first grade .

The teacher and administrators have been constituting of this research population have worked at the 28'th primary school of İstanbul city of Tuzla administrative at the 2008-2009 academic year. 168 teacher had taken as sample working in 15 primary schools selected within 28'th primary schools. All of the 21 administrators who served as deputy director and manager in the 15 primary schools are included in the entire sample. The number of female managers as 3, the number of male managers as 18 were designated in these managers.

While gathering data, a questionnaire has been prepared with the expert supervision by researcher. The expert views has been consulted for the validity and reliability of the survey. To measure the reliability of the survey the "Cronbach Alpha" is applied and reliability coefficient of the survey is discovered as $\alpha = 0,81$

The survey consists of two parts. In the first chapter, the Personal Information Form is used carried out administrators and teachers and were demographic variables in it. In the second, the questions are located consisting of headings related to 7 size of unwanted student behaviors. The survey had organised according to Quintet grading scale and in the datas analysis, frequency (f), percent (%), the arithmetic mean values were used. One-sample t test (between the independent groups t test) and a one-way analysis of variance (ANOVA) was used on the comparisons of the bilateral cluster on whether there are differences on administrators and teacher views related to unwanted student behaviours between with demographic characteristics. In addition, in order to examine the distribution among sizes the factor analysis are given.

In the study reached the following conclusions:

In the schools where the teachers participating the research have being task, the emergence causes of the unwanted behaviors between the students and averages of the sizes of the methods of preventing unwanted student behaviors were examined; The average of unwanted behaviours emerged due to family reasons is highest, the average of unwanted behaviours stemming from the teacher and relationships with teacher has emerged as the lowest

Unwanted student behaviors and prevention methods do not change according to the person to be a teacher or administrator. Both examined unwanted student behaviors and prevention methods and the task variable did not differ significantly.

Female teachers and administrators have used more the methods of preventing unwanted student behaviors according to male teachers and administrators. The dimensions of unwanted student behaviors do not differ significantly according to gender of teachers and administrators.

Unwanted student behaviors stemmed from the students themselves and prevention methods have been happening more in the classes of teachers are between 31-40 years. No significant differences were found for other dimensions.

In the classrooms graduating from faculties of education of teachers, unwanted student behaviors is seen more stemmed from Individual characteristics of students.

Unwanted student behaviors and prevention methods are more common in the classrooms of teachers and administrators with less seniority. This is because, as a young teacher they lived the disability during the application in the training faculties is shown to be inexperienced in the class management.

In consequence of research, of unmarried teachers and administrators trying recognize and prevent unwanted student behaviours originated the individual student's behavior and school more easily, also married teachers and administrators have identified more quickly unwanted students behaviours originated from socio-economic reasons is emerged.

All relations between them of unwanted student behaviours and preventing methods's aspects were found positive.

Key Words : Unwanted Student Behaviours, Classroom Management, Grade Teacher, School Administrator

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1.Eğitim, Okul ve Sınıf Yönetimi.....	2
1.1.1. Örgüt.....	2
1.1.2. Yönetim.....	3
1.1.3. Eğitim Örgütü.....	4
1.1.4. Eğitim Yönetimi.....	4
1.1.5. Okul Örgütü.....	5
1.1.6. Okul Yönetimi.....	7
1.1.7. Sınıf Yönetimi.....	12
1.2.Disiplin, Davranış Yönetimi Ve Davranış Değişirme.....	15
1.3.Disiplin Olarak Sınıf Yönetimi.....	22
1.4.Sınıf Yönetiminin Önemi.....	26
1.5.Sınıf Yönetiminin Boyutları.....	28
1.6.Sınıf Yönetimi Yaklaşımları.....	32
1.6.1. Sınıf Yönetiminde Derslik Yönetimi Yaklaşımı.....	33
1.6.2. Sınıf Yönetiminde Tepkisel Yaklaşım.....	34
1.6.3. Sınıf Yönetiminde Önlemsel Yaklaşım.....	34
1.6.4. Sınıf Yönetiminde Gelişimsel Yaklaşım.....	35
1.6.5. Sınıf Yönetiminde Bütünsel Yaklaşım.....	36
1.6.6. Sınıf Yönetiminde Rehberlik Yaklaşımı.....	36
1.7.Etkili Kalıcı Öğrenmede Öğrenci ve Öğretmen Davranışları.....	37
1.8.İstenmeyen Öğrenci Davranışları ile İlgili Kuramsal Çerçeve.....	44
1.8.1. İstenmeyen Davranışlara Neden Olan Etmenler.....	44

1.8.1.1.İstenmeyen Davranışlar Ve Sınıf Yönetimine Etkileri.....	44
1.8.1.2.İstenmeyen Davranışların Eğitim Sürecine Etkileri.....	44
1.8.1.3.İstenmeyen Davranışların Ortaya Çıkma Nedenleri.....	46
1.8.1.4.Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Etmenler.....	53
1.8.1.5.Öğrencilerin Bireysel Özellikleri Ve Gereksinimleri.....	56
1.8.1.6.Öğretmen Davranışlarından Kaynaklanan Nedenler.....	62
1.8.1.7.Plan Ve Öğretim Yöntemlerinden Kaynaklanan Nedenler.....	65
1.8.1.8.Arkadaşlarıyla Olan İlişkilerinden Kaynaklanan Nedenler.....	67
1.8.1.9.Aile İle Olan İlişkilerden Kaynaklanan Nedenler.....	67
1.8.1.10. Sosyo-Ekonomik Çevreden Kaynaklanan Nedenler.....	69
1.8.1.11. Okuldan Kaynaklanan Nedenler.....	70

1.9.Okul Yöneticilerinin Ve Öğretmenlerin İstenmeyen Davranışlar Karşısındaki Tutumları..... 74

1.10. İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleme Yöntemleri İle İlgili Kuramsal Çerçeve..... 77

1.10.1. İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleme Yöntemleri.....	77
1.10.1.1. 4 N Formu.....	80
1.10.1.2. Öğrenci Davranış Kontratı.....	81
1.10.1.3. Sınıftaki Zor Davranışlar.....	82
1.10.1.3.1. Davranış 1.....	82
1.10.1.3.2. Davranış 2.....	82
1.10.1.3.3. Davranış 3.....	83
1.10.1.3.4. Davranış 4.....	83
1.10.1.3.5. Davranış 5.....	83
1.10.1.3.6. Davranış 6.....	84
1.10.1.3.7. Davranış 7.....	84
1.10.1.3.8. Davranış 8.....	84
1.10.1.3.9. Davranış 9.....	85
1.10.1.4. Öğrenci Davranışlarıyla İlgili Mücadeleyi İdare Etmede Püf Noktaları.....	85
1.10.2. İstenmeyen Öğrenci Davranışları Karşısında Okul Yönetimi Ve Öğretmen Tepkileri.....	89
1.10.2.1. Görmezden Gelmek.....	91
1.10.2.2. Sözlü Ya Da Sözsüz Uyarılar.....	92
1.10.2.3. Derste Değişiklik Yapmak.....	93
1.10.2.4.Sorumluluk Vermek Ve Sorumluluğun Yerine Getirilip Getirilmediğini Kontrol Etmek.....	94
1.10.2.5.Öğrenciyle Konuşmak.....	94
1.10.2.6.Ödül Ve Ceza Yöntemini Kullanmak.....	95
1.10.2.7.Öğrencileri Sürekli Olarak İzlemek.....	96
1.10.2.8.Öğrencileri Motive Etmek Ve Öğrencinin Motivasyonunu Ders Sonuna Kadar Sürdürmek.....	96
1.10.1.9.Öğrencilerin İlgilerini Anlamak Ve Derse Olan İlgii Artırmak... ..	97
1.10.1.10.Duruma Zamanında Müdahale Etme	97
1.10.1.11. Time Out.....	98
1.10.1.12. Sınıftaki Oturma Düzenlerinin Değiştirilmesi.....	98

1.11.	Problem.....	100
1.12.	Araştırmanın Amacı.....	106
1.13.	Araştırmanın Önemi.....	106
1.14.	Varsayımlar.....	110
1.15.	Sınırlılıklar.....	110
1.16.	Tanımlar Ve Kısaltmalar.....	110
1.17.	İlgili Araştırmalar.....	112
	1.17.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	112
	1.17.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	117
	1.17.3. Yapılan Araştırmaların Değerlendirilmesi.....	119
2.	YÖNTEM.....	120
	2.1.Araştırmanın Modeli.....	120
	2.2.Evren Ve Örneklem.....	121
	2.3.Veri Toplama Araçları.....	122
	2.4.Verilerin Çözümü Ve Yorumlanması.....	124
3.	BULGULAR VE YORUMLAR.....	127
	3.1.Anket İle Toplanan Verilere İlişkin Bulgular Ve Yorumlar.....	127
	3.2.Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışlar Ve Önleme Yöntemlerinin Ortalamalarına İlişkin Bulgular Ve Yorumlar.....	131
	3.3.Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışların Tanımlayıcı Özelliklere Göre Farklılaşmaları.....	133
4.	SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	160
	4.1.Sonuç.....	160
	4.2.Tartışma.....	163
	4.3.Öneriler.....	167
	4.3.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	167
	4.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	168
5.	KAYNAKÇA	169
	EKLER	
	EK 1 - ANKET	174
	EK 2 - ANKET ONAYI.....	178

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.7.1. Öğretmen Davranışları Tablosu	40
Tablo 2.2.1. Örnekleme Dahil Olan Öğretmen ve Yönetici Sayıları	121
Tablo 2.4.1. Güvenirlik Analizleri.....	125
Tablo 3.1.1. Örneklem Grubunun Görevlerine Göre Dağılımı.....	128
Tablo 3.1.2. Örneklem Grubunun Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	128
Tablo 3.1.3. Örneklem Grubunun Yaşlarına Göre Dağılımı.....	128
Tablo 3.1.4. Örneklem Grubunun Mezun Olduğu Okullara Göre Dağılımı.....	129
Tablo 3.1.5 Örneklem Grubunun Mesleki Kıdem Yılına Göre Dağılımı.....	129
Tablo 3.1.6. Örneklem Grubunun Medeni Durumuna Göre Dağılımı.....	130
Tablo 3.1.7. Örneklem Grubunun Bu Eğitim Yılında Okutmakta Olduğu Sınıflara Göre Dağılımı.....	130
Tablo 3.1.8. Örneklem Grubunun Sınıftaki Öğrenci Sayılarına Göre Dağılımı.....	131
Tablo 3.2.1. Öğrencilerde İstenmeyen Davranışların Ortaya Çıkma Nedenleri Ve İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri Alt Boyutlarının Ortalamaları.....	132
Tablo 3.3.1. Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışlar Ve Önleme Yöntemlerinin Göreve Göre Farklılaşması.....	133
Tablo 3.3.2. Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışlar Ve Önleme Yöntemlerinin Cinsiyete Göre Farklılaşması.....	136
Tablo 3.3.3. Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışlar Ve Önleme Yöntemlerinin Yaşa Göre Farklılaşması.....	139
Tablo 3.3.4. Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışlar Ve Önleme Yöntemlerinin Mezun Oldukları Okullara Göre Farklılaşması.....	142

Tablo 3.3.5. Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışlar Ve Önleme Yöntemlerinin Mesleki Kıdeme Göre Farklılaşması.....	145
Tablo 3.3.6. Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışlar Ve Önleme Yöntemlerinin Okutulan Sınıfa Göre Farklılaşması.....	148
Tablo 3.3.7. Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışlar Ve Önleme Yöntemlerinin Sınıf Mevcuduna Göre Farklılaşması.....	151
Tablo 3.3.8. Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışlar Ve Önleme Yöntemlerinin Medeni Duruma Göre Farklılaşması.....	153
Tablo 3.3.9. Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışlar Ve Önleme Yöntemleri Arasındaki İlişkiler.....	156

BÖLÜM 1

GİRİŞ

İçinde yaşadığımız çağda eğitim, insan ile yaşam arasında bir köprü durumundadır. İnsanın bilerek düşünce üretmesi ve yaratıcılığa yönelmesi eğitim aracılığı ile olur. Yaşadığımız dönemde etkin ve kalıcı olabilmek, çağa ayak uydurabilmek eğitim-öğretim ortamında gerçekleşmektedir. Bu süreç içerisinde eğitim insan davranışlarını değiştiren, insanların birbirleriyle ve toplumla ilişkilerini sağlayan bir araçtır. Bu aracın gelecek çağlarda da etkililiğini sürdürebilmesi, kaynaklarını kullanabilmesi ve aktarabilmesi için mutlaka eğitime ihtiyacı vardır.

Eğitim kurumları, insan hayatında başarıyı sağlayan, insanın kendi ufkunu genişletmesine yön veren, yeni sentez ve yorumlara yönelten yapılardır. Eğitim kurumlarının en önemlisi olan okulda yer alan öğretmen, öğrenci, aile, yönetici, diğer çalışanların uyum içerisinde olması çok önemlidir. Gelecek nesilleri oluşturan çocukların sağlıklı, dinamik, aktif, yön verici bir ortamda eğitimle karşılaşmaları, eğitimin görmüş olduğu köprü vazifesinin temelini oluşturmaktadır.

Her çocuğun ayrı bir dünyası vardır. Sınıf içerisinde bir araya gelen bu ayrı dünyaları yıllarca bir arada tutmak, onları geleceğe hazırlamak, onları anlamak sabır ve uzmanlık gerektiren bir iştir. Anne ve babalar çocuklarını yetiştirirken, onları tam olarak tanıyamamakta, psikososyal gelişimlerini verimli bir şekilde takip

edememektedirler. Sadece fiziksel bakıma yönelik ilerleyen bu süreç, anne ve babanın çocuklarının olaylar karşısındaki tepki, düşünce, yorum, üzüntü ve sevinçlerini göz ardı etmelerine neden olmaktadır. Göz ardı edilen bu durum şüphesiz bir araya gelen bu farklı dünyalarda istenmeyen birçok davranışı da beraberinde getirmektedir.

1.1.Eğitim, Okul ve Sınıf Yönetimi

“ Okul ve sınıf yönetimi nedir? , Nasıl olmalıdır? Başarı nasıl sağlanmalıdır? ” gibi konularda işbirliği koşulu temel alınarak ilgili kavramlara değinmek konunun açıklanması açısından çok önemlidir. Bu bağlamda başarının sağlanması için “örgüt ve örgütlerin yönetimini” hangi kavram üzerine oturtmak gerektiğini iyi bilmek gerekmektedir.

1.1.1. Örgüt

Bir grup insanın etkinliklerinin akıl yoluyla eşgüdümlemesi sonucu iş ve işlevlerin paylaştırıldığı, otorite ve sorumluluğun ast-üst ilişkisi içerisinde devam ettiği, ortak ve açıkça belirlenmiş bir amacın gerçekleşmesini sağlayan “Örgüt” kavramı ortaya çıkmaktadır. Birden fazla insanın, ortak bir amacın, amacın gerçekleşmesi için katkıda bulunma isteğinin ve düzenleyici bir mekanizmanın bir araya geldiği durumlarda topluluk “örgüt” olma özelliğini taşımaktadır(Toprakçı, 2008, s. 8). Bireylerin tek başlarına ulaşamayacakları amaçlarına başkaları ile birlikte ulaşabilmelerini sağlayan bir araç, örgüttür. Bireylerin amaçlarına ulaşabilmeleri için örgüt içerisinde uyum ve grup halinde gayret göstermeleri gerekmektedir(Çelikten, 2008, s. 123).

İyi bir örgüt oluştururken iletişim sistemine ve iş görenlerin amaçlarına etkili katkılarda bulunarak kendi bireysel gereksinimlerini karşılayabilmelerine önem

verilmelidir. Bu noktada örgütün amaçlarını gerçekleştirmek için yapıyı kurma, girdilerini, çıktılarını bütünleştirme süreci olan örgütlenme sistemi devreye girmektedir. Eğitim sistemimizdeki örgütlenme, eğitimde öğretim sürecini gerçekleştiren okulun çevreye uyumu, çevreye yönelik olması aynı zamanda da ulusal düzeyde bir eğitim politikasını belirleme ve eğitimin niteliğini ve düzeyini belirleme açısından önemlidir(Yiğit, 2000, s.45).

Örgüt bütün öğelerini bünyesinde bulundursa da amaçlar doğrultusunda örgütlenmiş davranışlar gösterse de bir yönetsel çabaya yani düzenleyici mekanizmaya ihtiyaç duyar. Bu davranışların açıklanabilmesi için de “yönetim” kavramının tanımlanması gerekmektedir(Toprakçı, 2008, s. 8).

1.1.2. Yönetim

Örgütlerin varolduğu yerlerde bir amacı gerçekleştirme çabası ortaya çıkacağından bu amacın gerçekleştirilmesinde var olan bütün kaynakların eşgüdümlemesi önem taşımaktadır. Bu nedenle yönetim eylemi ile örgüt tanımı birbirinden ayrı düşünülmemektedir. Yönetim, bir örgüt ortamında ortaya çıkan, örgütü amaçlarına uygun yaşatmaya çalışan, elindeki insan ve madde kaynağını bu durum için amaç yönünde eşgüdümleyen eylemler bütünü olarak tanımlanmaktadır(Toprakçı, 2008, s.9). Yönetim kavramında, değişen çevrede sınırlı olan kaynakları kullanarak, organizasyonu amaçlarına ulaştırmak için başkaları ile işbirliği yapma durumu ortaya çıkmaktadır. Yönetim bir grup çalışmasıdır ve işbirliği, işbölümü, uzmanlık gerektiren bir alan olmaktadır(Yıldırım, 2008, s. 129).

Toplumsal yaşamda, gereksinimlerin karşılanması ve bunun sürdürülmesi için kurulan örgütlerin en başında eğitim ve okul örgütleri ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan yönetim şekilleri yer almaktadır(Toprakçı, 2008, s.9).

1.1.3. Eğitim Örgütü

Hızlı değişme ve gelişmeler her çağda insan yaşantısını etkisi altına almaktadır. Bireyler bu durumdan olumlu etkilendiklerinde, bu değişime ayak uydurmaktadırlar. Değişimden haberdar olup, bunu yaşantılarına geçirebilen bireyler, teknolojiyibilip kullanabilirler, yeni öğrenmelere açık olurlar. Yaşanan bu hareketlilik ile ön plana çıkan becerilerin kazandırılmasında en büyük pay eğitime düşmektedir(Öztürk, 2001; Akt. Mursal, 2005, s. 1).

Bireyde istendik davranış değişikliği meydana getirme süreci eğitim olgusu olarak tanımlanmaktadır. Eğitim olgusu tarih ile birlikte ele alındığında uzun bir zaman gerektirdiği ortaya çıkmıştır. Toplumlar değişip geliştikçe işbirliği çeşitlenmiş, meslek yaşamında, birçok bilgi ve becerinin kazandırılmasında uzmanlaşmaya gerek duyulmuştur. Bu bilgi ve değerlerin herkese aynı şekilde verilmesi, herkesin ortak bir eğitim sürecinden geçmesiyle mümkün olacağından toplum karmaşıklıktan kurtulmak için eğitimi örgütlemiştir. Dolayısıyla “eğitim örgütü” toplumun eğitimsel amaçlarını gerçekleştirmek üzere kurulmuş, insan ve teknolojiyen oluşun bir yapı olarak tanımlanabilir. Bu örgütü amaçlarına uygun olarak çalıştırma, geliştirme ve yaşatma sürecinde “eğitim yönetimi” kontrol mekanizması olarak görev almaktadır(Toprakçı, 2008, s. 9).

1.1.4 . Eğitim Yönetimi

Eğitim sürecinde bireylere kazandırılan istendik davranışların çoğunluğu okul ve onun alt örgütlenmesi olan sınıflarda kazandırılmakta bu nedenle eğitimciler istendik davranışların ortaya çıkarılması için kasıtlı davranmak zorunda kalmaktadırlar(Yılmaz, 2008, s. 2). Bu süreç içerisinde eğitimin kontrol altına alınması ve istendik davranışların ortaya çıkarılması için planlama sürecinin varolması gerekmektedir.

Eğitim yönetiminin bu noktadaki amacı eğitim kurumlarını belirlenmiş amaçlarına ulaştırmak üzere, insan ve madde kaynaklarını oluşturup, etkili bir Şekilde kullanmak, belirlenen politikaları ve alınan kararları zamanında uygulamak olmalıdır(Toprakçı, 2008, s. 9). Yönetim biliminin bir alt dalı eğitim yönetimi olarak görülmektedir. Bunun nedeni eğitim yönetiminin temel çerçevesinin yönetim biliminin temel ilkelerinin eğitim kurumları için uyarlanmış hali olmasıdır(Erdoğan, 2008,s. 119).

Eğitim sisteminin amacını gerçekleştirebilmek için eğitim örgütlerinde yer alan sermaye, insan gücü, zaman, malzeme ve yer unsurlarının verimli, ekonomik ve daha iyi bir biçimde kullanılabilmesi eğitim yönetiminin ifade Őeklidir. Bu nedenle eğitim yönetimi genel yönetimin eğitim alanına uygulanmasıdır(Yıldırım, 2008,s. 129). Eğitim yönetiminin sınırlı bir alanda uygulanması ile okul yönetimi ortaya çıkar. Eğitim sisteminin amaçları ve yapısı bu alanın sorunlarıyla ilgilenmektedir. Yönetim biliminin eğitime uygulanması eğitim yönetimini meydana getirdiği gibi eğitim yönetiminin de okula uygulanması okul yönetimini meydana getirmektedir. Eğitim rgtleri amaçlarına, okul örgütünün uygulama ve eylemleriyle ulaşmaya çalışmaktadırlar(Celep, 2000, s. 114).

1.1.5. Okul rgt

Okul, “ Eğitim sisteminin genel ve özel amaçları ile temel ilkeleri doğrultusunda, öğrenciye istendik bilgi, beceri ve davranışların bilimsel yöntemlerle kazandırıldığı eğitim rgt ” olarak tanımlanmaktadır(Ensari ve Gündüz, 2006,s. 27). Okul rgt, bulunulan bölgenin gereksinimlerini göz önünde bulundurmak koşulu ile, eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek için sınıf adı verilen küçük birimlerin oluşturduğu, ğrenci, ğretmen, diğer personel ve araç-gereçlerden yapısında barındıranbir kurumdur(Toprakçı, 2008, s. 10). Okul, her yönüyle gerçek

toplulukolan bir kurum, aynı zamanda da milli bir eğitim kurumudur. Özellikle demokratik ilkeler çerçevesinde öğretmenlerin ve öğrencilerin okul yönetimine katılmalarına imkân sağlanması çağdaş yönetim anlayışının gereklerindedir. Öğretmenlerin ve öğrencilerin arasında gerçekleşen sorumluluk alışverişi ve gerekli olan işbirliği hem okul başarısı açısından hem de okul içerisinde görülebilecek istenmeyen davranışların önlenmesi açısından oldukça önem taşımaktadır(İlgar, 2005,s. 102).

Okulun diğer kurumlardan ayrılan en temel özelliği, insan üzerinde çalışarak, insanı farklılaştırma yeteneğinin ortaya çıkmasıdır. Okullar bireyi farklılaştırırken eğitimi bir araç olarak kullanmaktadırlar. Eğitmek istenilen öğrencilere, belirli amaçlar doğrultusunda, yeni davranışlar kazandıracak ya da istenmeyen davranışlarını ortadan kaldıracak yaşantılar hazırlayıp sunan sistem okuldur(Ensari ve Gündüz, 2006,s. 27–39).

Okulların bu süreci geliştirirken dikkat etmesi gereken bir takım kurallar vardır. Böylesine önemli bir görevi üstlenen okul, öncelikli olarak fiziki ve ekonomik açıdan yeterli olanaklara sahip olmalıdır. İyi bir yönetim ve öğretmen kadrosuna sahip olması da okulun bu süreçteki rolüne katkı sağlayacaktır.

Okullar, eğitim amaçlı kurulmuş bir sistem olup bireyin ve toplumun eğitim gereksinimini karşılamak için uğraşırlar. Eğitimin bireyi geliştirme görevi, bireye, doğal ve toplumsal çevresini tanıyarak bundan en iyi biçimde yararlanma, temel ihtiyaçlarını dengeli bir biçimde karşılama yollarını öğretmesidir. Bu nedenle okullar, bu görevini yerine getirebilmek için, bireyin hem zihinsel hem bedensel hem de duygusal yönden gelişmesini sağlayacak etkinliklere yer verilmesini sağlamalıdır. Öğretmenler bu durumda okullarda bu etkinliklerin gerçekleşmesini sağlayacak en önemli unsurdur. Öğretmenlerin ders anlatmak, öğrencilerin

çalışmalarına yardımcı olmak, sınav yapmak gibi görevlerinin olduğu bilinmektedir. Fakat bunların dışında öğretmenlerin önemli görevlerinden bazıları, öğrenciyi öğrenmeye isteklendirme, anlayarak öğrenmesini sağlama, merak uyandırma, öğrencinin keşif yapmasına yardımcı olma ve öğrendiklerini uygulayabilecekleri durumlar yaratmak olarak sıralanabilir(Ensari ve Gündüz, 2006,s. 27–39).

Örgütlerin tümünde olduğu gibi okulun da amaçları doğrultusunda harekete geçirecek ve yaşatacak bir oluşuma ihtiyacı vardır. Bu oluşum “okul yönetimi “ dir(Toprakçı, 2008,s. 10).

1.1.6. Okul Yönetimi

Okul adı verilen eğitim örgütü, eğitim sistemi içerisindeki yerinin sayıca fazla oluşundan ve görev özelliğinden dolayı önem taşımaktadır(İlgar, 2005, s. 91).

Okul yönetiminin öncelikli amacı, okulu saptanan amaçlarına etkili kaynaklarla ulaştırmaktır. Bu kaynaklar öğrenci, öğretmen, diğer personel gibi insan kaynakları ile okul binası, araç ve gereçlerdir. Bu kaynakları etkili bir biçimde kullanmak, önceden belirlenmiş politikaları ve alınan kararları uygulamak yönetimin görevlerindedir(Toprakçı, 2008,s. 10).

Okul yöneticisi öğretimin gerçekleşmesi ve geliştirilmesinde okullara yön vererek okulların performans düzeylerini etkilemekte, böylece kritik bir rol ve sorumluluk üstlenmektedirler. İyi bir yöneticinin varolduğu her okulu bir okul olma özelliğini taşımaktadır. Okul yöneticisi eğitim ve öğretimin gerçekleşeceği ortamdan vizyon ve misyonunun ne olduğuna, nereye gideceğine karar vermek gibi önemli liderlik davranışlarına sahip olmalıdır(İlgar, 2005,s. 91).

Okul yöneticisinin sahip olması gereken özelliklerin başında, programların geliştirilmesi, planlanması, okulda genel ve özel olarak gerçekleştirilen öğretimle kazandırılan bilgi, değer ve davranışların ölçülmesi ve değerlendirilmesi gibi konular

yer almaktadır. Eğitimin temelini oluşturan kuram ve kavramları öncelikli olarak bilmesi gereken yöneticiler özellikle eğitim, öğretim alanında ortaya çıkan gelişmelerden haberdar olmalı bunları özümsemelidir. Bu duruma örnek olarak; yapılandırmacı yaklaşımda yer alan çoklu zekâ kuramı, duygusal zekâ, beyin haritaları, portfolyo gibi sistemler verilebilir. Okul yöneticisi bilgili olmanın yanı sıra sorun çözme, karar verme, yazma, konuşma, raporlama gibi konularda da becerili ve deneyimli olmalıdır. Yaratıcı ve deneyimlere açık olan okul yöneticisi yüksek enerji ve üretkenliğe sahip olmalıdır. Çağdaş bir okul yöneticisi kapsamlı insan bilgisine ulaşmış, etkili bir iletişim becerisine sahip, liderlik özellikleri baskın, anadilinin doğru ve güzel kullanabilen, bilgiyi yöneten bir kişi olabilme özelliklerine sahip olmalıdır(Erdoğan, 2008,s. 125-131).

İnsanın eğitilmesi ve yetiştirilmesinin önem kazanmasındaki başlıca neden, eğitimin insan ile yaşam arasında bir köprü vazifesi görerek toplumdaki değişimi ve gelişimi hızlandırmasıdır. Okulun görevi, insanın çevresinde sürekli oluşan değişikliklere yanıt vermek üzere bireyin davranışlarını değiştirmekve yeni davranışlar kazandırmaktır.Bu görev okulu eğitim sistemi içerisinde en üst noktalara yerleştirmiştir. Eğitim sistemini amaçlarına ulaştırma görevini üzerine alan okulun, çevredeki gelişmelere uyum sağlayabilecek ve çevrede beklenen değişimleri oluşturabilecek yeterliğe ulaştırılması bu nedenledir. Toplumdaki sosyal, ekonomik, siyasal ve teknolojik değişimler okuldaki tüm düşünüş ve davranışlarda değişimleri zorunlu kılmakta ve bu değişimlerden haberdar olma ve onlardan etkili şekilde yararlanma okul yöneticisinin temel rolü olmaktadır. Okul yöneticisinin bu roldeki etkinliği okul yönetimi alanında kendini yetiştirmesine ve aranılan özellikleri kazanmış olmasına bağlıdır. Okulun amacı sadece eğitim ve öğretimi gerçekleştirmek olmadığı için içinde bulunduğu çevrenin, velinin ve okulda yer alan

öğretmen, öğrenci, yardımcı personelin istek ve beklentilerini de dikkate almak zorundadır(Bayrak, 1998, s. 195-196).

Okul içinde meydana gelen her türlü sorunların, anlaşmazlıkların çözümünde yöneticinin bir hakem ve uzlaştırıcı görev yapması önemlidir. Öğrenciler, öğretmenler, çevredekiler istek ve şikâyetlerini okul yöneticisine rahatlıkla bildirebilmelidirler. Okul yöneticisi, sorunların gelişiminde zarar görmemesi gereken, haksızlığa uğramış kişileri korumalı, okulun ihtiyaçlarını bilmeli ve giderici çalışmalar yapmalıdır. Bir okul yöneticisi, okulun eğitim kalitesine sorunları çözümleyici olarak katkıda bulunmalıdır(İlgar, 2005, s. 105).

Okul, çevresindeki baskı gruplarının isteklerini dikkate alırken okulun ekonomik, fiziksel, personel, coğrafi ve sosyo-kültürel ve yönetsel potansiyellerinin özelliklerini iyi bilmeli ve o özelliklere göre düzenlemeler yapmalıdır. Yapılan çalışmalar sonucunda okullarda ortaya çıkan istenmeyen öğrenci davranışları okul yöneticisinin bu potansiyelleri dikkate almadan yaptığı düzenlemelerden kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. Okul yönetiminde meydana gelecek bir boşluk ya da çevresel koşullardaki eksiklik öğrencilerin istenmeyen davranışlar göstermesini hızlandırmaktadır(Toprakçı, 2008,s. 59).

Okul yönetiminde herhangi bir boşluğa neden olmamak, olası bir boşluğu öğrencilere hissettirmemek, çevresel koşullardan doğan herhangi bir aksaklığın okul yönetimini ya da öğretmen ve öğrenci davranışlarını etkileyecek bir hal almasını sağlayabilmek için okul yönetiminin dikkat etmesi gereken bazı hususlar vardır.

Bu hususlar şu şekilde sıralanabilir;

- Kullanışlı okul binaları öğrenci ve sınıf yönetimini kolaylaştıran başlıca fiziksel potansiyeldir. Öğrencilerin ve programın düzeyine uygunluğu, yazılı-basılı, görsel-işitsel olarak kullanıma hazır araç gereçlerin varlığı, laboratuvar ve bilgisayar

olanakları, internet- yansıtım-ses sistemi gibi teknolojik imkânların mevcut durumu bu fiziksel potansiyelin parçalarıdır.

- Sosyo-kültürel potansiyel, okulun içinde bulunduğu coğrafi koşulları, semt, il, ilçe, köy, kasaba gibi yerlerde bulunması, sosyal anlamda desteklenip desteklenmemesi, kültürel ve sportif faaliyetleri gerçekleştirecekleri ortama sahip olması şeklinde belirtilmektedir.

- Personel potansiyelini, okul içerisindeki işleyişe yardımcı olacak ve gelişmeyi sağlayacak öğretmen, hizmetli ve memur sayısının yeterli olması, eğitilmiş, denetimli personelin varlığı oluşturur.

- Yönetimsel potansiyel, bahsedilen potansiyelleri oluşturmak ve yönlendirmek olanağına sahip olup olmama durumudur. Okul yöneticilerinin öğretmen verimliliği üzerindeki etkisinin fazla olmasının nedeni okul yönetiminin yönetimsel etkinlikleriyle sınıf örgütünü de içine almasıdır. Okul yönetiminin sağlanacak olan her türlü imkan, kolaylıklar, okul yönetiminin tutum ve uyumları sınıf yönetimini kolaylaştırmakta ya da zorlaştırmaktadır. Sınıf yöneticilerinin öğrencileri yönettikleri tarzdan farklı bir tarzda yönetilmesi onların sınıf içerisindeki etkililiklerini ciddi biçimde azaltacaktır(Toprakçı, 2008,s. 59).

Okulun üst sistemleri, diğer eğitim örgütleri ve mekanizmalar, okulun işlevini yerine getirmede yol gösterici ve destek verici niteliktedirler. Eğitim sisteminde okul temel sistem olduğundan, okulun başarısı, eğitim sisteminin başarısıdır. Okul toplumun eğitim kavramı ve hizmetiyle özdeşleştirilen bir kurum olarak eğitim sistemindeki en işlevsel parçadır. Okul denilen sistemin etkililiğinden, çevreye uyumunu sağlamaktan, etkin bir biçimde sürekliliğinden, örgüt içinden ve dışından gelen istekleri yanıtlamaktan okul müdürü sorumlu olmaktadır. Okul müdürü, okulun amaçlarını, projelerini ve çevresindeki konumunu gündem maddesi olarak tutmalıbu

durum için fırsat yaratmalı ve elindeki fırsatları değerlendirmelidir.(Yıldırım, 2008,s. 130).

- Okul müdürü kaynakları verimli bir şekilde yönetme gücüne sahip olduğu sürece etkilidir. Yüksek moral sağlayacak bir okul ortamı oluşturduğu zaman çalışanların gelişimini ve sürekli öğrenmelerini özendirmek kaçınılmaz olacaktır.
- Okul müdürü okul topluluğu için liderlik ve geniş görüşlülük sağlamalıdır. Çalışanlar ve öğrencilerle işbirliği içinde çalıştığı sürece aileler okul etkinliklerine ve öğrencilerin öğrenmesine daha istekle katılacaktır.
- Okul müdürü öğretmenlerine kazandıracığı yüksek moral ve tutum ile onları öğrencilerin kritik düşünme, problem çözme ve yaratıcılıklarını geliştirme becerilerini ortaya çıkarmalarını sağlamalıdır.
- Okul müdürü öğretmenler üzerinde etkili bir disiplin sağlayarak onları özel alanlarındaki uzmanlıklar dâhil geniş bir yetenekler dizisine sahip olmalarını teşvik etmelidir(Karlı, 2006,s. 14–21).

Okul müdürünün bu olanakları sağlayabilmesi öğrencilerin kişilik özelliklerinde olumlu etkiler yaratacağı gibi, okul yönetiminden kaynaklı istenmeyen öğrenci davranışlarını da büyük oranla ortadan kaldıracaktır.

Okul müdürleri her çocuğun ayrı ihtiyaçları, geçmişi, amacı ve hedefleri olan birer birey olduklarını unutmadıkları takdirde öğrencilerin karşı karşıya kaldıkları zorlukların etkili ve verimli bir şekilde çözümlerini bulmalarına yardımcı olacaklardır. Etkili bir okul müdürü öğrencilerin olmayı istediği ve öğrenmeyi sevdiği uyarıcı bir çevre yaratmak zorundadır. Bu çevre ne kadar güvenli, temiz, emin ve teşvik edici olursa öğrenciler arasında sahip olma ve gurur duymayı sağlayan, benim okulum dedirten bir ortam varolacaktır. Aileler, okul çevresindeki insanlar arasında olumlu ilişkiler gözleniyorsa, öğrencilere yardım, destek ve disiplin

gibi sorunları çözümede açıkça tanımlanmış politikalara sahipse okul müdürünün istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını engellemiş olduğu ortaya çıkmaktadır (Karşlı, 2006, s. 14-21).

1.1.7. Sınıf Yönetimi

Çelik (2002)' ye göre, öğretmen ve öğrenciler sınıf ortamında sürekli birlikte dirler. Öğrenci davranışlarının değiştirilmesi, düzenlenmesi, sınıf kurallarının oluşturulması bu ortamda gerçekleşir. Eğitim yönetiminde kaliteyi sağlayabilmek için, sınıf yönetiminin kaliteli olması gerekmektedir. Sınıf kurallarının belirlenmesi, uygun sınıf düzeninin sağlanması, öğretimin ve zamanın etkili bir şekilde yönetilmesi, öğrenci davranışlarını denetleyerek olumlu bir öğrenme ikliminin geliştirilmesi sınıf yönetimi sürecinin içerisinde yer almaktadır. Olumlu bir sınıf ortamı, öğrencileri derse katarak, öğretmeni tarafından gereken destek sağlanarak, sınıf ortamında düzenli, kurallara göre işleyen bir ortam yaratılarak, iyi ilişkiler geliştirilerek hazırlanmaktadır.

Öğretmenin öğreticilik rolünün yanında yöneticilik rolünü de üstlenmesi ve yerine getirmesi, öğrenci üzerinde aileden sonra en etkili kişinin öğretmen olmasında önemli bir etkidir. Yönetim açısından sınıf ortamında öğretmen, hedeflenen amaçlara ulaşabilmek için öğrencilerin çalışmasını ve başarılı olmasını sağlayan, bu amaçla önemli görevler üstlenen kişi olarak tanımlanmaktadır (İlgar, 2005, s. 161).

Öğretmenlerin derslerdeki tutumları, davranışları ve kullandıkları öğretim yöntemleri öğrenci davranışlarını etkileyen önemli bir etkidir. Öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlenen ders içi etkinlikler, algılaması güç öğrenciler için uygulanan katılımcı yöntemler, sınıf içinde karşılaşılan problemlerin çözümünde demokratik bir yaklaşım sunacaktır. Benimsenen bu yaklaşımla öğretim ortamı araç ve materyallerle zenginleştirildiğinde öğretmenler, öğrencilerinin daha olumlu

davranışlar sergilemelerine yardımcı olacaklardır(Erden, 2001, s. 51). İstenmeyen davranışlar, okulda eğitsel çabaları engelleyen davranışlardır(Basar, 2001, s. 149). Öğretimi engelleyen, kesintiye uğratan ve öğretim süresinin öğretim dışı etkinliklere ayrılmasına neden olan etmenlerin tümü istenmeyen öğrenci davranışlarıdır. Sınıf yönetiminin temel amacı, bu sebep doğrultusunda olumsuz öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasını engellemek ve ortaya çıkan davranışları anında durdurup olumlu yönde değiştirmek olmalıdır. Günümüzdeki öğretim ortamındaki uyarıcıların zenginleşmesi, öğrenci özelliklerinin ve ihtiyaçlarının toplumsal değişmeye paralel olarak farklılaşması istenmeyen öğrenci davranışlarını büyük ölçüde arttırmaktadır(Erden, 2001, s. 17-35).

Öğrenme-öğretme faaliyetlerinin verimli bir şekilde yürütülebilmesi, öğretmenlerin öğretim becerilerinin yanı sıra genel anlamda bir sınıf yönetimi stratejisine sahip olmalarına bağlıdır. Bunun yanında öğretmenler, istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını önleme ve bu tür davranışlar ortaya çıktığında bunları giderme stratejisine uygulama düzeyinde sahip olmalıdırlar. Bu durum gerçekleşmediği takdirde öğretmenler, istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına sebep olmakta veya disiplin problemleri sınıfın temel özelliklerinden birisi haline gelmektedir. Etkin bir sınıf yönetimi öğretmenlerin, öğrencilerin bütün davranışlarını istedik yönde değiştirme çabası ile gerçekleşmektedir(Öztürk, 2002, s. 138).

Öğrencileri ve öğretim ortamını destekleyen, olumlu, açık kuralların varolduğu sınıf ve okul ortamlarında kaliteli bir çalışma ortamı mevcuttur. Öğretmen ve öğrenciler arasında hiyerarşik olmayan ilişkiler kaliteli çalışma ortamının ortadan kalkmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla öğrenci-öğretmen ve öğretmen-idareci arasında güçlü, arkadaşça duygulara ihtiyaç duyulmaktadır. Kaliteli öğrenmeninvarolduğu okullarda, öğretmenler ve öğrenciler güven ilişkisi içinde

çalışmaktadırlar. Böyle bir ortama sahip olan öğrenci, öğretmenininkendisine önemli olduğunu hissettirdiğini, öğretmenin kendisine saygı duyduğunu ve ihtiyaçlarını anladığını, bu yüzden, öğretmenin önemli olduğuna inandığı bir işte sıkı çalışmak istediğini dile getirir(Glasser, 1993,s. 11–18).

Okul ve öğretmenlerin bu önemli görevlerinin ışığında öğrencilerin sınıf ortamında öğrenebilmeleri, okula, derslere karşı olumlu tutum geliştirebilmeleri ve öğretim hedeflerine ulaşarak başarılı olabilmeleri için sınıf ortamının huzurlu, ılımlı, güven dolu olması gerekmektedir. Öğrencinin sınıfta kendini güvende hissetmesi, öğretmenin sunduğu uyarıcılara dikkatini verebilmesi, sınıfta geçirdiği zamanın büyük bir kısmını öğretimle ilgili etkinliklere harcaması, derslerin kesintisiz olarak sürmesi bu olumlu sınıf ortamının en önemli göstergelerindendir. Öğrencilerle sağlıklı iletişim kurmaya çalışırken aynı zamanda öğrenme için gerekli olan uyarıcıları sunabilen öğretmenler, bu amaçlar doğrultusunda öğretim araç ve materyallerini, fiziksel ortamı, öğretimin amaçlarına uygun bir biçimde düzenleyerek öğretim hedeflerini en etkili ve verimli şekilde sunmaya çalışmalıdırlar(Erden, 2008,s. 15).

Kuralların saygı ve sevgi çerçevesinde olduğu, öğretmen ve öğrenci iletişiminin güvene, empatiye dayandığı olumlu öğretim ortamları olduğunda öğrencilerin olumsuz davranışları öğretimi engellemez ve yapılacak her türlü muamele zamanında gerçekleşmiş olur. Böyle etkili ve kaliteli eğitim-öğretim ortamlarında öğretmenler ve yöneticiler akademik hedeflere başarıyla ulaşırlar, öğrencilerin davranışlarını kontrol altına alarak yönetimi daha kolay gerçekleştirirler.

Eğitim programında gösterilen etkinlikleri, istenmeyen öğrenci davranışlarını ortadan amacılı başarıyı arttırmada görevli olan kişi sınıf yöneticisidir. Öğretmen bu görevi yerine getirirken, okulun ve diğer kurum-kuruluşların kaynaklarını etkili

kullanma, yönetim kararlarını verme ve uygulama yetki ve sorumlulukları ile donatılmalıdır. Bürokratik yönetici- öğretmen ilişkileri güvensiz ve sıkıntılı bir çalışma ortamı yaratmaktadır. Öğretmen okul yöneticisine karşı sorumlu olmalı ancak yöneticinin bakış açısının sınırları içerisinde kalmamalıdır. İlişkiler bu şekilde olduğu sürece sınıf yöneticisi hem yasal kaynaklarla beslenecek hem de kendi kaynaklarıyla canlandığı eğittiği sınıf ortamında başarıyı yakalayabilecektir(Toprakçı, 2008,s. 17).

1.2. Disiplin, Davranış Yönetimi ve Davranış Değiştirme

Sınıf yönetimi, kaynakları örgütlemeyi, çevreyi etkili bir biçimde düzenlemeyi, öğrenci gelişimini gözlemeyi, ortaya çıkabilecek öğrenci sorunlarını önceden tahmin edebilmeyi içerir. Sınıf ortamında öğrenciye kazandırılmak istenen davranışların istenen düzeyde gerçekleşmesi için etkili bir sınıf yönetiminin olması gerekmektedir. Sınıf yönetiminde öğretmenin iki önemli temel görevi, sınıfta etkili bir öğrenme ortamının oluşturulması ve sınıf düzeninin sağlanmasıdır. Her öğretmen öğretim becerilerine, etkili sınıf yönetim stratejilerine ve istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını önleme ve bunları giderme stratejilerine sahip olduğu sürece öğretim-öğrenme etkinlikleri verimli bir şekilde yürütülebilir. Sınıf kuralları doğrultusunda öğrencilerin davranışlarını düzenlemek için yapılan eylemler Davranış Yönetimi olarak adlandırılmaktadır. Öğrencilerin, sınıfın ve dersin amaçları doğrultusunda sınıf içinde gösterilen uygun davranışlar ve bu davranışların sürdürülmesi için alınan gerekli önlemler, dersin amaçlarına uygun olmayan öğrenci davranışlarını olumlu yönde değiştirmek için yapılan gerekli düzenlemeler ve denetlemeler davranış yönetiminin amaçları içerisindedir(<http://www.konya.pol.tr/>, 2010).

Öğretmenler davranış yönetimine sahip olduğunda, karşısına çıkacak her türlü istenmeyen davranışa daha dirayetli olacaktır. Öğretmenin davranış ve ifadelerindeki kararlılık, açıklık onu öğrencilerin gözünde daha özgüvenli kılacak, davranış yönetimini anlaşılır şekilde amacına ulaştıracaktır. Öğretmenin bu tutarlılığı öğrenciyi olumlu yönde etkileyecek böylece sınıf yönetimi ile davranış yönetimi eş zamanlı ilerleyecektir. Öğretici ve anlamlı öğretmen davranışları demokratik sınıf ortamını beraberinde getirecektir.

Disiplin, sınıf ortamında öğretmenin sınıftaki olumsuz davranışları kontrol etme yolları olarak tanımlanabilir. Çeşitli cezalar, davranış değiştirme programları ve sınıf yönetimi uygulamaları disiplin kavramının içerisinde yer almaktadır. Disiplin yaklaşımını, istenmeyen öğrenci davranışları büyük ölçüde etkiler ve sınıfı kontrol etmeyi zorlaştırır. Sınıfta sergilenen istenmeyen öğrenci davranışları konusunda sadece öğrencilerisorumlu tutmamak gerekmektedir.Çağdaş eğitim anlayışında öğrencilerin istenmeyen davranışları incelenmiş, bu davranışların öğretimin niteliği, öğretmen davranışları, öğrencilerin aile yapıları, buldukları çevrenin özellikleri gibi etmenlerle ilişkileri belirlenmektedir. Olumlu bir sınıf ortamının varlığı için sınıf ortamında uygun eğitim öğretim faaliyetlerinin sağlanması, öğrencilerin okula ve derslere karşı olumlu tutum geliştirebilmelerine ve akademik başarı sağlamaya özen gösterilmelidir(Erden, 2005,s. 18).

Olumlu bir sınıf ortamında alınan eğitim, öğrencinin isteklerini karşılayabilmekte, anne ve babaların çocuklarını yetiştirirken gözden kaçırdıkları bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışların ortaya çıkmasını sağlayabilmektedir.

Disiplini amaç eden ve davranış yönetimi sorumluluğuna sahip olan öğretmenin sınıfı yönetirken işini zorlaştıran istenmeyen öğrenci davranışları iyi yönetildiğinde öğretim amaçlarını gerçekleştirir ve amaçların gerçekleşmesini

engelleyen davranışlar ortadan kalkar. Davranış yönetimi karmaşık bir sorundur ve duruma, öğrenciye, koşullara göre farklı tekniklerin kullanılmasını gerektirir. Kişilerin, toplumun ya da okulun kurallarına uygun davranmalarını sağlamak için yapılan düzenleme ve kişilerin davranışları üzerinde bireysel veya başka kişilerle bağlantılı olarak denetim sağlama süreci davranış yönetimi olarak tanımlanmaktadır(Erdoğan, 2010,s. 91–93).

Davranış yönetimi, öğrencinin kendi kendini kontrol etmesini, grup içerisindeki, etkileşimini kolaylaştırmasını, ortaya çıkabilecek birden fazla olumsuz davranışın birbirinden etkilenmesini engelleyen en önemli otokontrol biçimidir.

Olumlu sınıf ortamının en büyük özelliği, öğrencinin sınıfta kendini güvende hissetmesi, öğretmenin sunduğu uyarıcılara dikkatini verebilmesi, sınıftaki zamanın büyük bir kısmının öğretimle ilgili etkinliklere harcanması, dersin kesintisiz olarak sürmesi olmalıdır. Öğretmenin bu görevlerini yerine getirebilmesi için öğrencilerle sağlıklı iletişim kurabilmesi, öğrenme için gerekli olan uyarıcıları sunabilmesi gerekmektedir. Bu amaçla öğretmenin, sınıf yöneticisi ve lideri olarak öğrencileri, öğretim araç ve materyallerini, fiziksel ortamı öğretimin amaçlarına uygun bir biçimde düzenleyerek öğretim hedeflerine ulaşması gerekmektedir(Erden, 2005, s. 18).

Davranış yönetiminde odaklanması gereken nokta, istenmeyen davranışlardır. İstenmeyen davranışın sonucunda yaşanan bazı olumsuzluklar, sınıfın duygusal ortamını bozarak bütün öğrencilerin öğretimini engellemektedir. Sınıf ortamındaki istenmeyen davranışlar, bir başka öğrenciyi ya da sınıfın önemli bir kısmını ders akışı içerisinde rahatsız eden davranışlar ve bir öğrencinin sadece kendisini derse vermesini alıkoyan davranışlar olarak ayrılmaktadır. Gizli konuşma, uygunsuz hareketler, sınıf materyallerinin uygunsuz kullanımı, öğretmene karşı

direnç, başkasına ait olan bir şeyi izinsiz alma, başkalarının dersi izlemesini engelleme, söz almadan konuşmayı alışkanlık haline getirme, fısıldaşma, başkalarının dikkatini dağıtma gibi davranışlar okullarda en sık görülen istenmeyen öğrenci davranışlarının başında gelmektedir. Bunun yanında özgüven zayıflığı ya da eksikliği, kendisine, çevresine, ödevlerine özen göstermeme, ürkeklik, yersiz kaygılar, dalgınlık, öğrenmeye karşı isteksizlik, sorumluluktan kaçma, sosyal doyumsuzluk, yağcılık, başaramama endişesi, ilgisiz cevaplar verme, devamlı ilgi görme merakı, arkadaşlarıyla iletişim kuramama da bir öğrencinin sadece kendisini derse vermesini alıkoyan, kendi haklarına ve yaşamına olumsuzluk katan davranışlara örnek olarak verilmektedir(Erdoğan, 2010, s. 91-93).

Öğretmenin sınıf içinde yapması gereken yoklama alma, okula devami sağlama, ödevleri kontrol etme, velilere gidecek yazıları ve çalışma kâğıtlarını dağıtma, sıraları düzenli tutma, sınıf defterini işleme, öğrencilerin çeşitli sorularını yanıtlama, öğrencilere dersin hedefleri doğrultusunda davranış kazandırma, sınavla öğrencileri değerlendirme, sınıf ortamını bozucu öğrenci davranışlarını durdurma işlevleri oldukça önem taşımaktadır. Sınıf yönetimi tekniklerine hakim olan öğretmen bu işleri, belli bir düzen içinde ve etkili bir biçimde yapabilmektedir. Öğrencilerin ortaya çıkan davranışlarının kontrol edilmesi sınıfta disiplin uygulamaları ile sağlanabilir. Disiplinin önemli olduğu sınıflarda öğrenciler dışarıdan gelecek olumsuz uyarıcılardan çekindikleri için davranışlarına dikkat etmektedirler. Disiplinin adaletli olarak uygulanmadığı sınıflarda, öğrencilerin iç denetimleri gelişmediğinden olumsuz davranışlar ortaya çıkmaktadır. Öğrencilere sınıf yönetiminde verilen sorumluluk, birlikte belirlenen kurallar ve işlemler öğrencilerin bu becerilerinin gelişmesinde katkıda bulunan en büyük unsurdur(Erden, 2005, s.18-22).

Belirli amaçlarla bir araya gelmiş insanların söz konusu amaçları daha iyi gerçekleştirebilmek için önceden belirlenmiş kurallara uyumunu disiplinin amacını oluşturmaktadır. Düzenli ve disiplinli olmayan çabaların hiçbirinin başarıya ulaşması mümkün değildir. Öğrencilerdeki disiplinsiz davranışların artışı, eğitim ve öğrenmeyi tehdit eden bir unsur olarak gören öğretmenlerin bu davranışlar neticesinde mesleki doyumlulukları azalmakta okula ve işine bağlılıkları azalmaktadır. Sınıf disiplininin temel amacı, sınıfta kurallar oluşturarak öğrenmeyi kolaylaştırmak ve istenmeyen davranışları en aza indirmeyi sağlamaktır. Öğrencilerin bu tür davranışları sınıf yönetimini olumsuz etkilediği gibi zaman yönetimini de öğretmen açısından zorlaştırmaktadır. Öğrenci ve öğretmen arasındaki bu kısır döngü öğretimin başarısını düşürmesinin yanı sıra sistemin verimsiz çalışmasına neden olmaktadır. Verimsiz çalışan okul sistemlerinin de bilişsel, duyuşsal ve davranışsal açıdan yetersiz öğrenciler yetiştirdikleri bilinmektedir(Yiğit, 2008,s. 42).

Okul içerisinde disiplin sağlayabilmek sınıflarda disiplin sağlayabilmek kadar önemlidir. Sınıf içerisinde disiplin sağlayabilmek için öğretmenlerin yapması gerekenler olduğu gibi okul yöneticilerinin de bu konuda önlemler alması istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını en aza indirecektir. Okulların sahip oldukları bazı özellikler ile okullarda yaşanan disiplin sorunları arasında sıkı bir ilişki mevcuttur(Aksoy, 2002,s. 27–30).

Disiplin sorunlarına neden olan etmenlerin sıralaması;

- Okul kurallarının açık ve anlaşılır şekilde ifade edilmemesi,
- Okul kurallarının öğrenciye dönük uygulanması ya da birbiriyle çelişmesi,
- Kuralların neden gerekli olduğu konusunda öğrencilerde farkındalık oluşmaması,

- Öğretmen ve yöneticilerin okul kuralları hakkında fikir sahibi olmamaları ve bununla birlikte mevcut sorunlara getirilecek çözümler hakkında ortak noktada buluşamamaları,
- Yönetici ve öğretmenler arasındaki işbirliğinin zayıf temellere dayanması,
- Aktif yöneticilerin eksikliği,
- Sürekli cezalandırıcı tavırlar sergileyen öğretmenlerin varlığı,
- Kuralların dışında davranışlar gösteren öğrencilerin görmezden gelinmesi,
- Okulun hakimiyeti zorlaştıracak şekilde büyük olması ve öğretimin devam etmesi için gerekli materyallerin eksik olması şeklindedir (Aksoy, 2002,s. 27–30).

Yukarıda özetlendiği şekilde açık ve tutarlı olmayan kurallar bütünü içerisinde öğrencilerin okul ya da sınıf ortamında istenmeyen davranışları daha sık sergiledikleri ortaya çıkmaktadır. Bu olumsuzlukların azaltılmasında, iletişimin sağlam temeller üzerinde kurulmasında, yönetici-öğretmen-öğrenci işbirliğinin etkili bir şekilde sağlanmasında, eğitim öğretim faaliyetlerinin aksamamasında kullanılmak üzere okullarda, disiplin planları oluşturulmalı ve uygulamaya konmalıdır.

Bu disiplin planının getireceği olumlu sonuçlar;

- “Okul yönetimi ve öğretmenler öğrenci davranışlarını kontrol ederken farklı bakış açılarına sahip olurlarsa bu durum anlaşmazlık ve çatışmalara neden olur. Disiplin planı bu durumdan kaynaklanan olumsuzlukların çözümüne yardım eder.
- Birebir öğrenciye dönük kurallar ve yaptırımlar oluşturulan disiplin planı ile ortadan kalkmaktadır.
- Öğrenci davranışları değişime ve gelişime açıktır. Bu süreç içerisinde disiplin planı ile öğretmen ve yöneticiler yetkilerini açıkça öğrencilere ifade edebileceklerinden istenmeyen öğrenci davranışlarının önlenmesi sağlanacaktır.

- Disiplin planının eksikliği öğretmen ve yöneticiler üzerinde olumsuz izlenim yaratılmasına neden olmaktadır. Disiplin planı ile öğrencilerin tümü aynı kurallara uymak zorunda olduğundan bu olumsuz tutum ortadan kalkacaktır.
- Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin tecrübe kazanmaları, öğrenciler üzerinde tutarsız tavırlar sergilememeleri için oluşturulan disiplin planı rehberlik edecektir.
- Öğrencilerin okulun her yerinde aynı davranışları sergilemesine yardımcı olacaktır.
- Disiplin planının açık olması, tutarlı olması, olumlu olması öğrencilerin okula karşı olumlu bir akademik benlik algısı gerçekleştirmesine yardımcı olacaktır.
- Okul ile aile arasındaki işbirliğini kuvvetlendiren disiplin planı, aradaki anlaşmazlıklar ortadan kaldırarak, ailelerin okul konusunda daha fazla bilinçlenmelerini sağlayacaktır(Aksoy, 2002,s. 28).

Sınıf içi kuralların oluşturulmasında okulun özel kuralları öğretmen için açık, genel bir çerçevedir. Sınıf içi kurallar oluşturulmadan önce bu kuralların belirlenmesi ve daha sonraki kuralların bunlara dayalı olarak hazırlanması gerekmektedir. Bu uygulanmaz ise öğretmenin kendi sınıfı için oluşturacağı kurullarla genel kurallar arasında farklılıklar olabilir. Bu farklılıklar da hem öğrenciler hem de öğretmenler açısından olumsuz sonuçlar yaratabilir.

Bu açıdan olumlu sonuçlara ulaşabilmek için plan geliştirme sürecinde bazı işlemlere ya da aşamalara özen göstermek gerekmektedir. Bu aşamalarda sırası ile;

- Disiplin planını oluşturacak takımın okuldaki tüm bireyleri yansıtacak özelliklere sahip olması gerekmektedir.

- Merkezi disiplin yönetmeliği esas alınarak okulda uygulanacak disiplin politikası belirlenmeli, okulda uyulacak kuralların ve öğrenci davranışlarının, sorumluluklarının açıkça ifade edildiği bir disiplin planı taslağı oluşturulmalıdır.
- Disiplin takımındaki temsili üyelerin temsil ettikleri guruplarla birlikte belirledikleri görüş, öneri ve eleştiriler doğrultusunda disiplin planı tartışılmalıdır.
  - Tartışılan disiplin plan taslağı guruplarında kabul etmeleri sonucunda onaylanmalı ve oluşturulan bu disiplin planı en iyi şekilde personele, ailelere ve öğrencilere duyurulmalıdır(Aksoy, 2002,s. 29–30).

1.3.Disiplin Olarak Sınıf Yönetimi

İnsan toplumsal bir varlıktır. Bu özelliğinden dolayı yıllar boyu toplumsal bilimlerin ya da tarihi bilimlerin konusu olmuştur. İnsanlar toplumsallaşma süreci içerisinde yer almaya devam ettikçe toplumsal bir varlık olduğunu kanıtlanmış, kendine özgü yetilere ve temel kaynaklara sahip olduğunu belirtmiştir. Tüm yaşamı eğitimle iç içe olan insan toplumu bir düzen içinde düşünüp anlayabilmek için bu nitelikte bir anlamayı mümkün kılacak basitlik ve açıklıkta bir bakış açısına ihtiyaç duymaktadır. Doğa düzenini her öğretim kademesinde gündeme getiren eğitim insanın doğayı anlama bu düzenin sırlarını çözme arzu ve eğilimi doğrultusunda önemli bir işlev yerine getirmektedir. Eğitim anlayışının doğuşu konusunda tüm araştırmacıların paylaştığı ortak görüş eğitilebilir bir varlık olarak eğitim insanın varoluşuyla başlar (Güler, 2004,s. 39–63).

Eğitim süresi boyunca iyi eğitimli, donanımlı, kendini yetiştirmiş, verimli, sınıfına, kendine ve çalıştığı kuruma yetebilen öğretmenler oldukça eğitimden alınacak sonuç her zaman olumludur. Sınıf yönetiminin başarılı olabilmesi için bir öğretmenin sahip olması gereken bir takım özellikler mevcuttur.

Öğretmen hem bilgiyi aktarabilme ilke ve yöntemlerini hem de çocukları idare etme ve yönetme ilke ve yöntemlerini iyi bilmeli, profesyonelce kullanabilmelidir. Doğru yönetim ve öğretim eğitimin kaçınılmaz iki unsuru olarak her zaman karşımıza çıkmaktadır(Hewett, 2004, s. 67).

Uzun bir süreç olan eğitimde genellikle sonuçlar esas alınmaktadır. Temel hedef sonuca varmak olmakla birlikte sonuç üzerinde yoğunlaşan tartışmalar, sonuca yönelik yapılan eleştiriler süreç içerisinde ortaya çıkacak başarılarla etki etmemektedir. Yöneticilerin yönetme işinde uzun süre kalamamaları Milli Eğitim Sistemi'ni sadece bir nedensellik ilkesinde değiştirir, geliştirir ya da geriletir. Eğitimde başarısızlık nedenlerinin başında fırsat eşitliğinden kaynaklanan yoksunluk gelmektedir. Eğitimi bir yarış olarak düşünürsek farklı özelliklerdeki yarışmacıları eşit koşullar sağlamadan yarıştırmaya kalkmak insan doğasına ve yarışma koşullarına uymamaktadır. Sistem içerisinde farklı toplumsal sınıflara sunulan olanakların dengesizliği başlangıçtan insanların yazgısını belirlemektedir. Bu başarısızlığın en önemli göstergelerindendir. Eğitim alanında yapılan her yatırım siyasal bir beklentiye bağlanma eğilimi içerisine sokulduğunda bakımsız çevre çocuklarının geleceklerini de belirsizleştirmektedir. Plansız, dağınık savurgan davranışlar eğitimde insan kaynaklarının dengeli dağılımını engellemiştir. Eğitimde denge çalışanların ruhsal ve toplumsal dinginliğine bağlı olarak işlemektedir. Dinginliğin sarsıldığı durumlarda eğitim ortamında başarısızlığın oluşması kaçınılmazdır(Güler, 2004,s. 14-15).

İyi bir öğretmen;

- Yeni neslin sahip olduğu güç potansiyelini keşfeden, gelişmesi için akıllıca çaba sarfeden, onları eğitmekten zevk alan, bu güce inanan bir öğretmen iyi bir şeyler yapma arzusuna sahiptir.

- Bir öğretmen işine karşı bir bütün olarak gerçek bir sevgiyle yaklaştığında sıkıcı şeylere katlanmak zorunda kalmaz. İşiyile bağlantılı olan her şeyi sevmeye çalışır.
- Çocukların doğasını iyice tanıyan bir öğretmen, onların, fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarını en iyi şekilde anlamalıdır.
- Branşında uzman olan öğretmenler anlatacağı ders hakkında her türlü donanıma ve alan bilgisine sahip olmalıdır(Hewett, 2004,s. 61–71).

Öğretmenlik yasal olarak bir meslek kabul edilmektedir. Fakat öğretmenliğin yasal sınırları dışında onun işlev alanının daha geniş olduğu unutulmamalıdır. Bunu yasalarla sınırlamak mümkün değildir. Gerek ahlaki açıdan gerekse eğitim felsefesinin özellikleri açısından öğretmen toplumun büyük bir sorumluluk taşıyan ögesidir. Yani kısaca bir modeldir. Türk eğitim sistemi içerisinde bir model olarak yer alan öğretmenin, yüklenmiş olduğu bir takım sorumluluklar sınıf yönetimini olumlu ya da olumsuz anlamda etkilemektedir(Güler, 2004,s. 20–21).

Öğretmen ve yöneticiler eğitim süreci içerisinde sadece okula odaklanmamalıdır. Öğrencilerin karşısına çıkacakları son güne kadar onları hayata hazırlayacak her türlü yaşantıya karşı da tedbirli davranmalıdırlar. Kendilerini hem branşlarında hem de branş dışında her türlü konuda uzmanlaştıracak etkinliklere karşı yetiştirmelidirler. Profesyonel kaynakları, kitapları ve dergileri okuyarak ve profesyonel toplantılara katılarak sürekli çalışmak zorundadırlar. Sürekli değişen ve kendini yenileyen pedagoji alanında kendilerini geliştirmelidirler. Bir öğretmenin ya da yöneticinin faydalı ve verimli olmaya devam edebilmesi için her zaman aktif bir öğrenci olması gerekmektedir(Hewett, 2004,s. 61–71).

Öğretmenin taşıdığı büyük sorumluluk her zaman göz önünde olmasına neden olmuştur. Öğrenciler üzerinde olumlu, sevecen, güçlü bir izlenim bırakan

öğretmenlerin sarfettiği çabalar sınıf yönetiminde başarısız olan öğretmenlerin çabalarından daha fazladır. Dolayısıyla öğretmenler sınıf yönetiminde her zaman çok daha dikkatli davranmak zorundadırlar.

Gerek sınıf içerisinde, gerek okul içerisinde, gerekse okul sınırları dışında öğretmenler öğrencilerine iyi örnek olacak davranışlar sergilemelidirler. Öğretmenin sınıf yönetiminde dikkatli davranabilmesi için öncelikle mesleki özelliklerle kişisel özelliklerini harmanlayarak, doğru ve etkili bir biçimde çevresindekilere yansıtabilmesi gerekmektedir.

Sınıf yönetiminde kuram ve uygulama arasında kurulacak denge kuramın bir boşluk olarak kalmasını uygulamanın ise bir deneme yanılma olarak kalmasını önleme açısından oldukça önem taşımaktadır. Kuram ve uygulama arasındaki eşleşmeyi mümkün kılan bir etken olarak uygulamadakilerin kurama karşı olumlu tutum takınması ve bunu davranışına yansıtması gerekmektedir. Kuramcının da aynı şekilde uygulamaya ve sonuçlarına önem vermesi eşleşmenin bir diğer zorunluluğudur(Toprakçı, 2008,s. 36).

Etkili öğrenmeyi temel alarak “öğrenmeyi öğrenmek” kavramını yansıtılabilmek için, sınıf yönetimi felsefesinin yanı sıra eğitim ve öğrenme kuramlarının benimsenmesi, tanımlanabilmesi, öğrencilerin araştırmacı, meraklı, eleştirel düşünmeyi bilen birer bireyler olabilmeleri, çağdaş sınıf yönetiminde kuramların önemini ortaya koymaktadır.

Günümüzde sınıf yönetiminde karşılaşılan sorunların nedeni olarak bu iki temel taş arasındaki uyumsuzluğu göstermek elbette kaçınılmazdır. Yeni mezun öğretmenlerin ya da mesleki tecrübeleri yıllara dayanan öğretmenlerin kuramlardan bi haber olması ya da mevcut kuramcılarının uygulama alanlarına karşı bakış açısı da

tartışılması gereken diğerk bir konu olmaktadır. Kuramların sınıf içerisinde sağlayacağı yararların en önemlilerini söyle sıralayabiliriz,

- Kuramlar sınıf ile ilgili olaylara genel açıklamalar getirmektedir.
- Araştırmalar kuramlara dayalı olarak farklı alanlarda yapıldığında, kuramın sınıf koşullarında test edilmesi ve gerek görüldüğünde yeniden düzenlenmesi kolaylaşmaktadır.
- Kuramlar, uygulamalara ışık tutmakta, ortaya çıkan eylemler kuramlara dayalı olarak daha sağlıklı bir şekilde yönlendirilmektedir.

Bir sosyal bilim olarak eğitim ve yönetim bilimlerinden “Eğitim Yönetimi Bilimi” ondan da sınıf yönetimi alt bilim dalının ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu nedenle sınıf yönetimini kuramsal bir temele dayandırmak gerekmektedir(Toprakçı, 2008,s. 37).

1.4.Sınıf Yönetiminin Önemi

Öğrencilerin başarıları üzerinde en etkileyici unsur öğretmenin yönetim ve öğretim kabiliyetidir. Bu kabiliyete sahip olan öğretmen bilgi ve beceriyle donatılmış iyi bir sınıf yöneticisidir. İyi bir şekilde yönetilen sınıflarda eğitim ve öğretim faaliyetlerinde öğretmenin liderlik rolü ön plana çıkmakta ve grup dinamizminin bilinmesi ve bu dinamizmden yararlanılması önem kazanmaktadır. Öğretmen sınıftaki öğretmenlik rolünün yanında yönetmek, yönetilmek, yönetime katılmak, yönetimi desteklemek ve ileride yönetim görevlerinde bulunmak gibi sorumluluklara da sahiptir. Okul içerisindeki psikolojik ortam eğitim ve öğretimde sınıfın atmosferini olumlu ya da olumsuz etkilemekte, yapılan bütün çalışmalardan etkilenmektedir.İlişkiler karşılıklı saygı ve sevgiye dayandığı sürece ortaya çıkacak olumlu atmosfer eğitim öğretim faaliyetlerinin de aksamadan ilerlemesini sağlayacaktır. Bu ilişkinin yaratılmasında ise öğretmen ve öğrenciye önemli görevler

düşmektedir. Öğretmenin yapması gerekenler, öğrencilerini her yönüyle tanımak, davranışlarında tutarlı ve istikrarlı olmak, onları önce insan sonra öğrenci olarak kabul etmek, kendi sorunlarından sınıf ortamına girdiğinde arınmak, adaletli olmak vb. birçok şey olmalıdır(İlgar, 2005,s. 161–162).

Öğrencilerin akademik başarısı, öğretmen yeterlilikleri, öğretmen ve öğrenci davranışını etkileyen sınıf içi değişkenler gibi konularda aksamalar yaşandıkça, eksiklikler görüldükçe yapılan araştırmalar sınıf yönetiminin ne kadar önemli olduğunu ortaya çıkarmıştır. Sınıf yönetiminin olumlu bir hava çerçevesinde gerçekleşmesi için birçok değişkenin rol oynadığı bilinen bir gerçektir. Bunların içerisinde öğretmen ve öğrencilerin geçmiş yaşantıları, sosyal çevre, aile ortamı, eğitim politikaları, eğitim programları, öğrenme-öğretmen sürecinde kullanılan yöntem ve teknikler, öğrenci ve öğretmenlerin isteklendirme düzeyleri yer almaktadır. Olumlu bir sınıf iklimi oluşturulurken, öğretmenin insani ve mesleki yönden sahip olduğu özellikler önemli bir öge olarak rol oynamaktadır. Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği nitelikleri taşımayan bir öğretmenin etkili sınıf yönetimi davranışları göstermesi söz konusu değildir(Turan, 2008,s. 3).

Öğretmenlik mesleği, günümüzde herkes tarafından kabul gören, insanların her davranışı dikkatle incelediği, her yeni gün öğretmenin bir şeyler öğrenmesinigerektiren bir durum içerisinde dir. Bu nedenle öğretmenin kendisi ile ilgili yeterlik duygusuna sahip olması gerekmektedir.

Sınıf ortamı ve sınıfın bazı yönleri kendine has bazı özellikler taşımaktadır. Öncelikle, sınıfta gerçekleştirilen eğitim ve öğretimin amaçları açık ve kesin bir özellik taşımamaktadır. Bu durumda amaçların ne anlama geldiği ve bunlara nasıl ulaşılabilceği duruma ve kişiye göre değişmektedir. Sınıfta kazandırılmaya çalışılan bilgi, beceri, davranış ve değerlerdeki değişimleri kısa sürede gözlemlemek mümkün

olmamaktadır. Sınıfta gerçekleştirilen eğitim, öğretim ve öğrenme süreci çok karmaşık bir iş olmakla birlikte süreci etkileyen birçok etmeni de içerisine alır(Erdoğan, 2010,s. 14).

Öğretmenin kendisi hakkında sahip olduğu yeterlik duygusuyla sınıf içi süreçlere ilişkin olarak sahip olduğu bilgi ve becerilerin harmanlanması sınıf yönetimi açısından çok önemlidir. Eğitim politikalarından, hukuki düzenlemelere, sosyal yapıdaki değişimlerden, okul toplumunu oluşturan üyelerin beklentilerine benzer faktörlerin çoğu okul ve sınıf yönetimini etkilemektedir. Bu bağlamda okul ve sınıf yönetimi birbiri ile bağlantılıdır.Baskı grupları öğrencinin sınıf içi ve sınıf dışı davranışlarını etkilediği gibi farklı sosyal tabaka ve çevreden gelen öğrenciler söz konusu çevreden edindikleri bütün özellikleri sınıfa taşımaktadırlar. Sosyal çevrelerin farklılığı sınıf yönetimini etkilediğinden, bir takım kuralların belirlenmesi ve açıkça ifade edilmesi çok önemlidir. Her öğretmen, içinde yaşadığı toplumu tanımalı, eğitim ve davranış bilimlerinin temel kavramlarını bilmeli ve sınıf yönetiminde etkili olmak için çaba sarfetmelidirler(Turan, 2008,s. 3).

Sınıf yönetimindeki başarısızlık, öğrencilerin kontrolünü zorlaştırmaktave öğrenmeyi öğrenmekten uzaklaştırmaktadır. Bu durum okulun hedeflerine ulaşmasını ve öğrencilerin akademik başarısını olumsuz yönde etkilemektedir. Sınıf ortamındaki olumsuz atmosfer, öğrencilerin motivasyonunu olumsuz etkilemekte hem öğrencinin hem de öğretmenin yorulmasına neden olmaktadır(Erden, 2005,s. 28).

1.5.Sınıf Yönetiminin Boyutları

Gelecek nesillere rehberlik edebilecek eğitim - öğretim sistemimiz istenmeyen davranışların ortadan kaldırılması için uygun ve etkili bir uygulama

ortamıdır. Bu durumda bir öğretmenin sınıf yönetiminin boyutlarını bilmesi önem taşımaktadır.

Güler (2009)' a göre sınıf yönetiminin birinci boyutu, “ Sınıfın Fiziki Ortamını Düzenlemek ”tir. Bu boyut sınıfın fiziksel düzenine ilişkin olan her şeyi kapsamaktadır.

- Öğrencilerin rahat hareket edebilmesi açısından sınıfın boyutları,
- Sınıf mevcutları,
- Uygulamaların sergilenebilmesi açısından sınıfların bölümlere ayrılması,
- Sınıfın sıcaklığı, ses geçirgenliği, renk tonları,
- Sınıfın düzeni, genel görünümü
- Eğitim materyalleri,
- Sınıf içerisindeki yerleşme planı,
- Öğrenciler arasındaki ilişkiler

değişkenlerinden oluşan fiziki ortam öğretmenin dersini etkili ve verimli bir şekilde sürdürebilmesi için gereklidir. Dersin içeriğine uygun düzenlenmiş fiziki ortam, öğrenme-öğretme sürecini ve öğrenci davranışlarını olumlu yönde etkilemektedir.

Öğrenci özelliklerine ve dersin amaçlarına uygun olarak düzenlenen, öğrencilerin okula gelme, dersi dinleme ve derse katılma isteklerini artıran istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını engelleyecek her türlü fizikli değişken, olumlu davranışların kazandırılmasında yardımcı olacaktır(Aydın, 1998,s. 34).

Güler (2009)'a göre “ Plan-program Etkinlikleri ” sınıf yönetiminin ikinci boyutunu oluşturur. Sınıf yönetiminin plan-program etkinlikleri boyutunda ele alınan özellikler, hedef ve hedef davranışlar doğrultusunda;

- Planların zamanında yapılması,
- Öğretim yöntemlerinin doğru seçimi,

- Ders esnasında kullanılacak materyallerin sağlanması,
- Ders sonu değerlendirmelerinin düzenlenmesidir.

Planlama her alanda olduğu gibi eğitimde de büyük öneme sahiptir. Dersin amaç ve içeriğine göre hazırlanan planlar, öğrencilere farklı çalışma alışkanlıkları kazandıracak ve farklı çalışma yöntemlerini içerecek şekilde düzenlenmelidir. Öğretmenlerin derslerin akademik içeriklerini düşünmeden hazırladıkları yanlış ya da eksik ders planları sınıf ortamında aksaklıkların olmasına ve eğitim-öğretimin sekteye uğramasına neden olmaktadır. Bu nedenle, planlar hazırlanırken öğrenciler arasındaki bireysel ayrılıklar ve gelişim durumları da göz önüne alınmalıdır(Gürkan ve Gökçe, 1999,s. 169).

Sınıf yönetiminin üçüncü boyutu ise, “ Zamanın Kullanımı”dır. Etkili bir öğretim, öğrenme için ayrılan zamanın yeterli olması ve bu zamanın verimli etkinlikler için kullanılmasıyla gerçekleşir. Sınıf içinde geçirilecek zamanın çeşitli etkinliklere dağılımı, sınıf disiplinini bozacak çalışmalarla zamanın harcanması, dersteki sıkıcılığın ortadan kaldırılması gibi çalışmalar bu boyut içerisinde yer almaktadır. Sınıf yönetiminin ikinci ve üçüncü boyutu, yani verimli zaman ve planlamanın ustalıkla kullanılması, istenmeyen davranışların önüne geçilmesinde önemli bir rol oynayacaktır(Başar, 1999,s. 14).

Sınıf içindeki öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen ilişkilerinin düzenlenmesi ile ilgili olan “ İlişki Düzenleme ” sınıf yönetiminin dördüncü boyutunu oluşturur. Sosyo-ekonomik düzeylerin farklılığı ve genellikle kalabalık sınıf mevcutlarından oluşan sınıf ortamları dikkate alındığında o ortamda ilişkilerin karmaşık olması doğal kabul edilir. Sınıftaki ilişkilerin karmaşıklığı kuralların düzenlenmesini gerektirmektedir(Başar, 1999,s. 14).

Öğrencilerin kurallara uyması sınıf içi kuralların öğrenciler ile birlikte belirlenmesine ya da onların onaylarının alınarak uygulanmasına bağlıdır. Bu yöntem sonucunda öğrenci, sınıf içerisinde kendisinden beklenenleri, arkadaşları ile ilişkilerinde hangi davranışların uygun olup olmadığını ve kendisinden beklenmeyen davranışlar sonucunda nelerle karşılaşacağını önceden bilmektedir. Öğrenciler tarafından anlaşılan ve benimsenen kurallar, sınıf içi ilişkilerde istenilen düzenin sağlanmasını mümkün kılar. Sınıfta disiplinli ortamın varlığı, öğretmenin kuralları uygulamadaki tutarlılığı ile süreklilik gösterir(Başar, 1999,s. 14).

Sınıf yönetiminin beşinci ve son boyutu “ Davranış Düzenlemeleri “dir. Bu boyutta eğitim ve öğretimi olumsuz yönde etkileyen; öğretmenin beklentilerine ve dersin amaçlarına ters düşen, öğretmen ve diğer öğrencilerle iletişimi engelleyen istenmeyen davranışlar, ele alınır(Ataman, 2000,s. 172). Sınıfta disiplin sağlanmadığı takdirde oluşacak karmaşa nedeniyle bu durumdan etkilenecek olan öncelikle öğrencilerdir. Öğrencilerin davranışlarının düzenlenmesi, onların okul kurallarına uyum sağlamalarına yardımcı olarak, eğitim öğretim faaliyetlerinin aksamadan devam etmesini sağlamaktadır. Öğretmenlerin sınıf yönetiminde karşılaştıkları en büyük sorun, sınıfta istenmeyen davranışlarla baş etme yönündeki etkinlikleridir. Günümüzde sınıfta disiplinin sağlanması, öğretmenlerin öncelikli görevi haline gelmiştir. Sınıftaki düzenin sağlanması, etkinliklerin istenilen düzeyde gerçekleşmesi ve verimli bir öğretim ortamının sağlanabilmesi istenmeyen davranışların engellenmesi ile mümkündür. Bu nedenle sınıfta disiplinin sağlanması ve sürdürülmesi, son yıllarda eğitim- öğretim sorunları içinde çok tartışılan konuların başında gelmektedir(Başaran, 1999,s. 145).

Sınıf disiplininin temelinde, istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı ortaya çıkan öğretmen tepkileri yer almaktadır. Kuru gürültüler, not alışverişleri, dikkat

dağınıklığı, ders dışı etkinliklerle ilgilenme, saygı çerçevesinin dışına çıkan davranışlardersin isleyişini engeller ve öğretmenin tepki vermesine neden olur (Gürkan ve Gökçe,1999,s. 166).

1.6.Sınıf Yönetimi Yaklaşımları

Sınıf yönetimi birçok öğretmenin zorlandığı, zamanının büyük bir çoğunluğunu harcadığı durumlardan biridir. Öğrencilere istedik yönde davranışların kazandırılması, fiziksel donanımın sağlanabilmesi, öğretme-öğrenme süreçlerinin düzenlenebilmesi, disiplinli bir tavra sahip olunması, zamanın, ilişkilerin ve sınıftaki öğrencilerin davranışlarının yönetimi, bir öğretmenin sınıf yönetimi konusundaki başarısına bağlıdır.

Öğretmenin sınıfta yapmaya çalıştığı şey öğrencilerin davranışlarını değiştirmektir. Bu davranış ne kadar istedik yönde gerçekleşirse öğretmenin karşısına çıkan engeller bir o kadar azalmaktadır. Ancak öğretmen öğrencilerin davranışlarını yönetmekle kalmayıp aynı zamanda yöneticilerin davranışlarıyla da ilgilenmektedir. Sınıf yönetiminde öğretmenlerin dikkat etmesi gereken yaklaşımlardan bazıları şu şekilde ele alınmıştır,

- Öğretmen, karşısında bulunan öğrencilerin gereksinimlerini ve bunlarla ilişkili olan davranışları anlamaya ve sınıfı buna göre yönetmeye çalışırken, öğrencilerin kişisel ve psikolojik gereksinimleri dikkate alınmalıdır.
- Sınıftaki öğretmen-öğrenci ilişkileri her zaman olumlu yönde geliştirilmeye açık olmalıdır.
- Öğrencilerin gruplar halinde öğrenebilmelerini sağlayacak ortamlar ve yöntemlerde sınıf yönetiminde önem taşımaktadır.
- Belirli bir davranış standardına oturtulan sınıf, öğrencilerin kendi aralarında örgütlenmesini sağlar ve sınıfta güvenli bir hava yaratır.

- Davranışsal yöntemler kullanılarak sınıfın öğrencilerin uygun olmayan davranışlarının incelenerek ve düzeltilerek yönetilmesi bu yaklaşımların sonucusudur(Erdoğan, 2010,s. 26).

İyi bir sınıf yöneticisinin varlığı okul yönetimi ile de yakından ilişkilidir. Fiziksel düzenlemeler, olanakların yaratılması, dışarıdan müdahalenin önlenmesi, okul yönetiminin yetki alanları arasındadır ve öğretmene sunulan bu imkanlar onun eğitim-öğretim faaliyetlerinde başarılı olmasını sağlayacaktır. Dolayısıyla öğretmenin davranışları sınıf yönetiminin temelidir.Öğretmenin bünyesinde barındırdığı tüm özellikler, sınıftaki öğrenciyi etkilemekte, onun kişiliğinin şekillenmesini sağlamaktadır(Bayrak, 1998, s. 202).

1.6.1. Sınıf Yönetiminde Derslik Yönetimi Yaklaşımı

Sınıf yönetiminde geleneksel anlayışı temsil eden bu yaklaşım, sınıf kurallarının öğretmen tarafından belirlendiği, öğrencinin değil öğretmenin aktif olduğu öğrencilerin sınıfın ve öğretmenin kurallarına sorgulamadan uymak zorunda olduğu bir sistemdir. Öğretmen, tasarlayıp hazırladığı birtakım sınıf içi davranış kurallarını öğrencilerin kabul etmesini ve eksiksiz yerine getirmesini bekler.(Erdoğan, 2010,s. 24). Bu yaklaşımın bünyesinde yer alan cezalar, öğrenciyi okula karşı olumsuz tutum sergilemeye iter. Bunun nedeni olarak da öğretmenlerin hem uygulamadaki hem de kuramsal alandaki yetersizliği gösterilmektedir(Erden, 2005,s. 26).

Sınıf yönetiminde uyum problemlerine neden olduğu varsayılan bu anlayışın, yeni eğitim anlayışına ters düştüğü kabul edilmekte, yönetimin ve yönetenin “yönetim bilimi” kavramından uzak ceza ya da disiplin amaçlı kurmaca bir düzen sağladığı söylenmektedir. Bu yaklaşım,2004 yılından itibaren uygulamaya konan

Yapılandırmacı Yaklaşımına benzemediği için, öğretmenler tarafından kullanışlı olarak kabul edilmemektedir.

1.6.2. Sınıf Yönetiminde Tepkisel Yaklaşım

Sınıf yönetiminde tepkisel yaklaşım istenmeyen bir davranışın değiştirilmesine yönelik oluşturulan modeldir. Bu yaklaşımın temelinde düzen sağlayıcı ödül-ceza türü etkinlikleri içerir. Yaklaşımında öğretmenin sınıf yönetimi becerilerinin düşük olduğu ve yapılan tüm etkinliklerin gruplardan ziyade bireysel olarak yapıldığı gözlemlenmektedir. Tepkisel yaklaşımın olumsuz yönü ortaya çıkan her tepkinin başka bir tepkiyi doğuracak olmasıdır(Toprakçı, 2008,s. 3).

Model örneklendirildiğinde; Gürültü yapan öğrencilere öğretmenin söz hakkı vermemesi ele alınacak olursa, öğretmen gürültü sorununu (istenmeyen durum) söz hakkı vermeyerek (tepki) çözmeye çalıştığı görülmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda tepkisel davranışın iletişimi zorlaştıracağını ve fırsat, ortam olduğu zaman karşı tepkiye yol açabileceğini göstermektedir(Erdoğan, 2010,s. 25).

1.6.3. Sınıf Yönetiminde Önlemsel Yaklaşım

Önlemsel model sınıf içerisinde gelecekte ortaya çıkma ihtimali olan istenmeyen davranışların önceden tahmin edilerek gerekli önlemlerin alınmasını içerir. Bu modele göre öğretmen sınıfta çıkması muhtemel davranışlar için gereken önlemleri alır ve etkinliklere başlar. Planlama düşüncesine bağlı, geleceği kestirmeye, istenmeyen davranış ve sonucu olmadan önlemeye dayalı olan bu model sınıfta istenmeyen davranışlara fırsat veremeyen bir sosyal sistem oluşturmaktadır (Erdoğan, 2010,s. 25). Öğretmenlerin tepkisel modele ihtiyaç duymalarını azaltmaya çalışan bu model, sınıf sorunlarının ortaya çıkmasına olanak vermeyici bir düzenleme ve işleyiş oluşturmayı amaçlamıştır. Bu model sınıf etkinliklerini bir

“kültürel sosyalleşme süreci” olarak ele almakta ve sınıfta yanlış davranışa olanak vermeyen bir sosyal sistem oluşturmaya çalışmaktadır(Toprakçı, 2008,s. 4) .

Model örneklendiğinde; Dersin tam ortasında gelecek hafta yapılacak sınavla ilgili bir açıklama yapılması gerektiği sırada öğretmenin bu açıklamanın konuya olan ilgiyi dağıtacağını düşünerek sınav hakkında konuşmayı dersin sonuna ertelediği (önlem) gözlemlenmektedir(Erdoğan, 2010,s. 25). İstenen davranışın kolayca gösterilebileceği bir ortam, istenmeyen davranıştan uzaklaştırıcı kurallar, plan ve programlar, hazırlıklar eğitim öncesi düzenlemelerin içerisinde yer almaktadır. Bu yaklaşımda yer alan etkinlikler tepkisel yaklaşımdan farklı olarak bireyden çok gruba yönelik olarak yapılmaktadır(Toprakçı, 2008,s. 4) .

1.6.4. Sınıf Yönetiminde Gelişimsel Yaklaşım

Bu modelin amacı eğitim öğretim faaliyetlerini ve uygulamalarını öğrencilerin fiziksel ve ruhsal gelişim özelliklerini dikkate alarak düzenlemektir.Gelişimsel model dört basamaktan oluşmaktadır. Birinci basamak bireyin on yaşına kadar olan dönemi kapsadığı gibi sınıf yönetiminin en zor olduğu basamaktır. İkinci basamakta on-on iki yaşları arasını kapsamakta ve bu dönemde öğrenciler olgunlaşmaya başladıkları için sınıf yönetimine verilen ağırlık azalmaktadır. Üçüncü basamak on iki on beş yaşları arasını kapsamaktadır. Bu dönemde öğrenciler soyut düşünebildikleri için sınıf yönetiminin nedenlerini sorgulayabilmektedirler. Öğrencinin on beş on sekiz yaşları arasını kapsayan dördüncü basamakta ise, aile öğrenci üzerindeki etkisini azaltmış, arkadaş gruplarının ise öğrenci üzerindeki etkisi artmıştır. Bu durumda öğrencilerin birbirlerinden etkileşim düzeyleri de giderek artmaktadır(Durukan ve Öztürk, 2005,s. 28).

Yaklaşım sadece öğretmen davranışı ile sınırlanmaz, konu ve yöntem açısından öğrencilerin düzeylerine uygun bir eğitim-öğretim gerçekleştirilmesi gerekir. Böylece sınıf bu modele göre yönetilmiş olmaktadır(Erdoğan, 2010,s. 25).

1.6.5. Sınıf Yönetiminde Bütünsel Yaklaşım

Önlemsel sınıf yönetimi yaklaşımını temel alan, hem gruba hem de bireye önem veren, istenen davranışa ulaşabilmek için istenmeyen davranışın nedenlerini ortadan kaldırmayı amaçlayan bu yaklaşım istenen davranışın uygun ortamlarda gerçekleşeceği bilincine dayanmaktadır. Bu nedenle bütünsel yaklaşım, önlemsel yönetim çabalarına karşılık oluşabilecek istenmeyen davranışları düzeltmek amacıyla tepkisel yönetimin araçlarına ihtiyaç duyar. Gerçekleştirilecek etkinlikler kapsamında seçilecek davranış örgüleri öğrencinin gelişim basamakları ile uyumlu olanlarından seçilir(Toprakçı, 2008,s. 5)

1.6.6. Sınıf Yönetiminde Rehberlik(Danışmanlık) Yaklaşımı

Rehberlik yaklaşımında istenmeyen davranışlara karşı mücadelede öğretmen önemli bir etkidir. Mücadele sürecinde öğretmen bu tarz davranışlar sergileyen öğrencilere karşı bir rehber görevi üstlenmektedir. Bu görevi uygulayabilmek için öğretmenler belli bir eğitim sürecinden geçerek sınıf ortamında istenmeyen davranışta bulunan öğrencilerin sorununu anlamaya çalışmakta, onlara kendilerini daha iyi anlamaları, yetişkinlerle iş birliği yapmaları ve daha üretici olmaları konusunda güdülenmektedirler(Erden, 2005,s. 26).

Özellikle ilköğretim 1. Kademe öğrencilerine uygulanan rehberlik, uyum döneminden itibaren öğrencilerin gelişimsel özelliklerine uygun olarak verilmeli, öğrencilerin aileleriyle kurulacak iletişime çok dikkat edilmelidir.

Rehberlik yaklaşımında öğretmen-aile işbirliği önemlidir. Öğretmenler öğrencilerin istenmedik davranışlarını düzeltmek için aile işbirliği yapan kişi konumundadır. Sorunun nedenleri öğretmen-aile iletişimi sayesinde araştırılır ve ortak çözüm yolları bulunur. Günümüz eğitim sisteminde kaynağını bu yaklaşımdan alan rehberlik servislerinin amacı ve hizmetleri öğretmenler tarafından benimsenmeye çalışılmaktadır. Rehberlik servisi öğrencilerin her olumsuz davranış sergilediğinde gönderildiği bir birim olmaktan ziyade sorunlara çözüm yolları bulmada öğrencilere ve öğretmenlere yardımcı olacak bir birim olmalıdır (Erden, 2005, s. 26).

1.7. Etkili, Kalıcı Öğrenmede Öğrenci Ve Öğretmen Davranışları

Öğrencileri öğrenme etkinliklerine hazırlamada, bu etkinlikleri yürütmede, sonuçlandırıp değerlendirmede öğretmenin neleri, nasıl yapacağını, etkili öğrenme yaşantısının oluşması için hangi davranışlarda bulunması gerektiğini açıklamada öğretmenin öğrenme sürecindeki yeri ve işlevi çok önemlidir. Öğrenme, belirli bir yaşantı içinde bilgi, beceri, tutum, anlayış ve davranışlar kazanma; yeni zihinsel işlemleri başarabilir duruma gelme olduğundan yeni görüşler, yönelişler kazanmaktır. Öğrenme yaşantıları sonucu davranış ve tepkilerimizde kalıcı değişimler gerçekleşmektedir (Ercan, 1999, s. 6).

Öğrencilerin yaşantıları boyunca gösterecekleri her türlü olumlu davranışı okul ortamında kazanmaları çok önemlidir. Farklı yaşantılara sahip olan öğrenciler, doğruyu ve yanlış ayırt edebilmeli, günlük hayatlarında da uygulamaya koyabilecekleri bu davranışları benimseyebilmelidirler.

Öğrenmeye gereksinimi ve ilgisi olmayan kimseye bir şey öğretmek imkânsızdır. Bu nedenle öğretmenler, öğrenme konusu üzerinde çalışmaya öğrencileri isteklendirmeli ve güdülemelidirler. Okul çağı çocukları etkinlikleri

etkinlik içinde kolaylıkla öğrendiklerinden öğretmenin öğrenme konusu ile öğrenci gereksinimi, ilgisi arasında ilişki kurulmasına, öğrencinin bu yolla öğrenmeye yönelmesine dikkat etmesi gerekmektedir(Ercan, 1999,s. 6).

Özellikle ilköğretim 1. Kademe öğrencileri hem yaş gruplarına hem de yaşanmışlık düzeylerinin kısıtlılığına bağlı olarak sınıf içerisinde ve okul içerisinde öğretmenleri, yöneticileri zorlayacak birçok davranış göstermektedirler. Bu durumda öğretmenlerin ve yöneticilerin davranışları, tutumları, bu öğrencilerin etkili ve kalıcı öğrenmelerinde olumlu etkiler yaratacaktır.

Öğrenme ortamı içerisinde öğrencilerin akademik başarısını etkileyen bir çok neden bulunmaktadır. Bu nedenler öğretim ortamını etkilediği gibi, öğretmeni de yormakta, zor duruma sokmaktadır. Bu durumlarla karşılaşan öğretmenler hem erken tükenmekte hem de öğrencilerin istenmeyen davranışlarını engelleyememektedirler. Çocukların akademik başarılarını, gelişimlerini olumsuz yönde etkileyen davranışların nedenleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- Bireysel Davranışlardan Kaynaklanan Nedenler
- Öğretmenden ve Öğretmen ile İlişkilerden Kaynaklanan Nedenler
- Plan ve Öğretim Yöntemlerinden Kaynaklanan Nedenler
- Arkadaşlarıyla İlişkilerden Kaynaklanan Nedenler
- Okuldan Kaynaklanan Nedenler
- Sosyo-Ekonomik Çevreden Kaynaklanan Nedenler
- Aileden Kaynaklanan Nedenler

Sınıfta bulunan öğrencilerin her biri farklı yaşantılara, farklı özelliklere sahiptirler. Bu durum, eğitim öğretim faaliyetleri esnasında farklı görüntülerin ortaya çıkmasına, öğrencilerin olumlu ya da olumsuz yönde farklılıklarını sergilemesine neden olmaktadır. Bazı öğrenciler öğretmeni dinlerken, bazıları not tutmakta, bazıları

açık bir şekilde derse katılırken, bazıları istenmeyen davranışlarda bulunmaktadır(Öztürk, 2002,s. 138).

İyi bir sınıf yönetici olan öğretmen bu davranışların nedenlerini harmanladığı bilgi ve tecrübeleri ile veya güçlü empati yeteneği ile kestirebilmekte, bu davranışları sınıfın sosyal ve duygusal ortamı içerisinde olumluya dönüştürmek için çaba göstermektedir. Öğrenme-öğretme faaliyetlerinde, sınıfın ilişki sisteminde yaptığı değişiklikler ile sınıf yönetimini kolaylaştırmaktadır. Bazı öğretmenler ise istenmeyen davranışların farkına varamadıkları gibi çözüm getirmeyen gereksiz müdahalelerle problemin büyümesine yol açabilmektedirler(Öztürk, 2002,s. 138).

Günümüzde öğretim ortamında gittikçe zenginleşen uyarıcılara, toplumsal değişmeye paralel olarak farklılaşan öğrenci özellikleri ve ihtiyaçları okullarda olumsuz öğrenci davranışlarının artmasına neden olmaktadır.

Hep birlikte konuşma, birbirleriyle sohbete dalmış, sınıfta gezinen, ayağını uzatarak dinleyen, birbirine kâğıt, tebeşir vb. nesnelere fırlatan öğrenciler öğretimin her kademesinde görülmekte ve öğretmene zorlu anlar yaşatmaktadır. Öğrencilerin bu davranışları eğitimin niteliğini olumsuz yönde etkilediği gibi öğretmenler için bir tehdit unsuru olup bazen onları çaresiz bırakabilmektedir(Erden, 2008,s. 14). Bir disiplin sorunu olarak ele alınan öğrencilerin sınıf içi olumsuz davranışları gerek okul yönetimini gerek öğretmenleri bu tür davranışları gösteren öğrencilere karşı korku ve baskıyla yönetmeye yönelmektedir. Bazı evlerde ya da okullarda istismarcı olarak tanımlanabilecek olağan durumlar,

- Yüksek sesle konuşma,
- Fiziksel Şiddet,
- Sözlü Şiddet,
- Aşağılamadır.

Bu tip olağan gibi gözükten durumlar sonucunda disiplin sağlandığı düşünülürken çocuğun doğası zarar görmekte bunun yanında çocukların duygusal, toplumsal ve eğitsel gelişmeleri engellenmektedir. Bu yaklaşımın sonucunda da çocuğun içinde bulunduğu başarısızlık durumu onun korkmasına ve öğrenmeye karşı ilgisini yitirmesine neden olmaktadır(Humphreys, 1999; Akt. Erden, 2008,s. 14).

Bunların dışında yurtdışında yapılan araştırmalarda öğrencilerde şu davranışlarında gözlemlendiği ortaya çıkmıştır;

Tablo 1.7.1 Öğrenci Davranışları Tablosu

1. Fesat, Kışkırtıcı	33. Kalemle Oynayan
2. Mazeretçi	34. Şaklaban
3. İyilik Meleği	35. Hizipçi
4. Sinirli	36. Her Şeyden Şikayet Eden
5. Hayvansal	37. Üçkağıtçı
6. İlgisiz, Lakayıt	38. Mübaşir
7. Dalkavuk, Yağcı	39. Meydan Okuyan
8. Kibirli, Küstah	40. Yok Edici
9. İlgi İsteyen	41. Düzen Bozucu
10. Otorite Tanımaz	42. Kaba, Patavatsız
11. Boşboğaz, Dedikoducu	43. Bölücü
12. Her Şeyi Pat Diye Söyleyen	44. Dikkat Dağıtıcı
13. Belalı, Dayı	45. Hiçbir Şey Yapmayan
14. Hilebaz	46. Hayalci
15. Abartıcı	47. Mazeret Beyan Eden
16. Ateşleyici	48. Kavgacı
17. Destekçi	49. Küfürbaz
18. Ders Kaynatmak İçin Sürekli Oyun İsteyen	50. Herkesi Etkileyen
19. Sürekli Sınıf İçinde Gezen	51. Entelektüel Davranışlar Sergileyen
20. Kaytarıcı, Tembel	52. Sürekli Araya Girip Söz Kesen
21. Dedikoducu	53. Güvenilmez Ve Sorumsuz
22. Açgözlü, Pisboğaz	54. Her Şeyi Ben Bilirim Diyen
23. Vızıldayan, Sürekli Yakınan	55. Sınıfta Daima Son Sözü Söylerim Diyen
24. Derse Daima Geç Gelen Gedikli	56. Her Şeyi Yapmakta Daima En Sona Kalan
25. Daima Saklanan	57. Tembel
26. Hiperaktif	58. Müstehcen, Şehvet Düşkünü
27. Verilen Görevi Sürekli Yapmam Diyen	59. Yalancı, Palavracı
28. Hiçbir Şey Umurunda Olmayan	60. Yalnızlığı Seven
29. Verilen Görevden Çabuk Sıkılan	61. Geveze
30. Aptal Rolü Yapan	62. Aşık
31. Olgun Davranış Göstermeyen	63. Herkesi İşleten

32. Adamsendeci	64. Herkese İsim Takan
65. Negatif Grup Oluşturanlar	90. Çokbilmiş, Ukala
66. Sürekli Gürültü Yapan	91. Bir Konu Hakkında Yapılacak Yorumu Olan
67. Projeyi Asla Bitirmeyen	92. İspiyoncu
68. Öğrenmeyi İstemeyen	93. Züppe
69. Daima Benim Hatam Değil Diyen	94. Her İşe Burnunu Sokan
70. İtirazcı , Muhalif	95. Kendini Beğenmiş
71. Sürekli Saldırgan Davranış Sergileyen	96. Öğretmenine Aşık
72. Baş Belası	97. Sürprizi Ve Eleştiriyi Sevmeyen
73. Sürekli Okul Ve Sınıf Kurallarına İtiraz Eden	98. Küfürbaz
74. Asık Suratlı	99. Çok Konuşan
75. İş Sürekli Erteleyen	100. Öğretmenin Söylediği Şeyi Öğretmenine Söyleyen
76. Sürekli Soru Sorup Bıkkınlık Yaratan	101. Her Şeyde Çok Yavaş Hareket Eden
77. Ortallığı Karıştıran	102. Alaycı
78. Sınıf İçerisinde Sürekli Sorun Çıkaran	103. Öğretmenin Yaptığı Testler İçin Mırıldanan
79. Söylenen Her Sözü Tekrar Eden	104. Hırsızlık Yapan
80. Kaba	105. Avare, Berduş, Kılığına Dikkat Etmeyen
81. Sürekli Ben Birinciyim Diyen	106. Sürekli Oturduğu Yerden Kalkıp Dolaşan
82. Agresif, Sürekli İntikam İçin Yarışan	107. Ortalık Karıştırmacı
83. Bencil	108. Okuldan Sürekli Kaçan
84. Sürekli Öğretmenin Peşinde Dolaşan	109. Beklentilerden Daha Az Başarılı Olan
85. Sürekli Dikkat Çekmek İsteyen	110. Derse Hiç Hazırlık Yapmadan Gelen
86. Utangaç	111. İntikamcı, Kindar
87. Caydırıcı	112. Dırdırcı, Her Şeye Sızlanan
88. Okulu Hiç Sevmeyen	113. Uykucu
89. Uykucu	

(<http://www.disciplinehelp.com/teacher/list.cfm?cause=All>, 2010)

Eğitim-öğrenme programları, çocukların gelişim dönemdeki özelliklerine, ilgi ve gereksinmelerine, toplumsal ve ekonomik beklentilere, eğitim biliminin ilgili verilerine göre geliştirilmektedir. Fakat öğrencilerin özellikleriyle ilgili bulgular, eğitime ilişkin görüşler ve verilerle toplumsal beklentiler sürekli değişmekte ve gelişmektedir. Bu gerçeklik, öğrenme programının sürekli olarak geliştirilmesi, yeni gereksinmeleri karşılar yapıya eriştirilmesi gerekmektedir. Öğretmen öğrenme programını inceleyerek, sürekli uygulama ve gözlemleriyle belirlediği yetersizlikleri, çelişkileri saptamalı, bunları çözüm önerileri geliştirerek ilgililere iletmeli, uygulamada gerekli önlemleri almalıdır(Ercan, 1999,s. 53).

Öğretmenlerin, öğrendikleri öğretim programlarını uygulamaya koymasda da çok önemlidir. Çocukların düzeyine uygun olan öğretim programlarını seçen öğretmen, sınıf içerisinde bunlara göre etkinlikler düzenlemeli, yapılandırmacı yaklaşımın da gereği olan öğrenciyi aktif kılmalıdır.

Öğrenme programları çocuk gerçeğine, özelliklerine göre geliştirilmekte ve öğretmen çalışmaları buna göre yönetilmektedir. Öğretmenler günlük çalışmalarını programa göre planlamakta çocuğun gelişim özelliklerine ve öğrenme ilkelerine göre bu planı düzenlemektedirler. Dolayısıyla öğrenme programını incelemeyen öğretmenler, öğrenmenin amaçlarına göre gerçekleşmesini engellemektedirler. Öğretmen, öğrenme konularını, öğrenme etkinliklerini planlarken, program amaçlarına uygun bir çalışma düzenlemeye çok önem vermelidirler. Bu çalışmalar işlenecek konuyla ilgili amaçların içerdiği davranışları bilgi ve davranışları ne kadar ortaya çıkarırsa öğrenme yaşantılarının neler olacağını belirlemek kolaylaşmaktadır (Ercan, 1999,s. 53).

Öğretim programı, ünite içerisinde işlenmesi gereken konularla ilgili birçok etkinlik, araştırma ve ödev konuları belirlemiştir. Öğretmen, sınıfının ve

öğrencilerinin özelliklerini dikkate alarak bunların içinden seçmeli, böylece istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını en aza indirmiş olmaya çabalamalıdır.

Öğretmenlerin eğitime-öğrenmeye ilişkin bilgi ve becerilerinden kaynaklanan yetersizlik, görüşlerinde geçersizlik, uygulamalarında yanlışlıklar bulunmakta bunlarda programın gereğince uygulanmasını, öğrenme sürecinin başarılı biçimde oluşturulmasını ve sürdürülmesini önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle öğretmeni kendi yeterliliğini, uygulamalarındaki başarı durumunu irdelemeli, incelemeli, varsa eksikliklerini tamamlamalı, sürekli kendisini geliştirmeli, eğitim görevinde daha üstün bir yeterliliğe erişmek için çalışmalıdır(Ercan, 1999,s. 24–25).

Çocuğun öğrenmeyle kazanmasını istediğimiz her türlü davranış tam, kullanışlı, kişilik haline getirilebilecek davranışlar olmalıdır. Yapılandırmacı yaklaşımda da bir felsefe haline gelen yaparak ve yaşayarak öğrenme gerçek yaşam koşullarına dönüştüğü sürece beklenen öğrenme gerçekleşmiş olur.

Belirtilen bu özellikler dışında sınıflardaki öğrenci sayısının çokluğu, öğrenmede kullanılan araçların sayısal ve niteliksel yönden yetersizliği, kaynak yetersizliği, derslerdeki psikolojik engeller, okul ve sınıfların fiziksel yetersizliği de öğrenmeyi olumsuz yönde etkilemektedir. Öğrenmenin gerçekleşmesi için uygun ve gerekli koşulların varolması ve öğrenmenin temel koşullarının oluşturulup bunların gereklerine uyarak söz konusu engellerin etkisiz kılınması gerekmektedir. Gerçek, bilinçli ve planlı bir yaşantıdaki amaç sayesinde uygun araçlarla yapılan uygun etkinlikler, çalışma sırasında karşılaşılan güçlüklerle direnilmesine yardımcı olur. Öğrenciler düşünür, karar verir, uygular, çözümler üretir, yeni bilgi ve görüşler, davranışlar kazanır. Böylece kendi yaşantısı içinde kazandığı değerleri çok yönlü etkileşimlerle elde eder. Etkin öğrenme bu şekilde gerçekleşmektedir. Bu öğrenme

süreci içerisinde öğretmen,öğrencilerin gelişme gereksinimlerini en sağlıklı biçimde karşılamalıdır(Ercan, 1999,s. 47–49).

1.8.İstenmeyen Öğrenci Davranışları İle İlgili Kuramsal Çerçeve

1.8.1. İstenmeyen Davranışlara Neden Olan Etmenler

1.8.1.1.İstenmeyen Davranışlar Ve Sınıf Yönetimine Etkileri

Öğrenme-öğretme faaliyetlerinin verimli bir şekilde yürütülebilmesi için, öğretmenlerin öğretim becerilerine, sınıf yönetimi stratejisine, istenmeyen öğrenci davranışları karşısında önlemsel yeteneğe sahip olması gerekmektedir. Buna sahip olmayan öğretmenler kimi zaman öğrencilere karşı olumsuz bir davranış profili olarak gözükmektedirler. Bu durumda, etkin bir sınıf yönetimi için öğretmenlerin, öğrencilerinin bütün davranışlarını olumluya dönüştürme çabası devreye girmektedir(Öztürk, 2002,s. 138).

1.8.1.2.İstenmeyen Davranışların Eğitim Sürecine Etkileri

Eğitim öğretim etkinliğinin yürütülmesinde önemli bir disiplin sorunu oluşturan istenmeyen öğrenci davranışları, “Okulda ve sınıfta, eğitsel çabalara engel olan davranışların bütünü” olarak tanımlanmaktadır. İstenmeyen davranışlar diğer bir deyişle dersin akışını bozan, hedef davranışlara ulaşmayı zorlaştıran veya engelleyen davranışlar olarak nitelendirilebilir. İstenmeyen öğrenci davranışları sadece eğitim öğretimi engellemez, bununla birlikte bazı fiziksel ve psikolojik huzursuzlukları da beraberinde getirir. İstenmeyen davranışların bazıları davranışı gerçekleştiren kişi üzerinde etkisini büyük ölçüde gösterirken kimi zaman bunun ötesinde öğretmeni, ders ortamını ve sınıfın bütünü olumsuz yönde etkiler. İstenmeyen öğrenci davranışları öğrencilerin yaşları, cinsiyetleri, sosyo-ekonomik düzeyleri, psikolojik

özellikleri gibi, pek çok etkenlere bağılı olarak farklı biçimlerde ortaya çıkar. Bununla birlikte bu davranışlar zamana, mekâna ve koşullara göre istendik ya da istenmedik özelliğı kazanırlar(Başar, 1999,s. 95) .

Sınıf ortamında istenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkması farklı öğrenci yaşantılarının varlığı sebebiyle mümkün bir durumdur. Sınıf içinde öğretmeni, diğere öğrencileri rahatsız eden, öğrencinin sınıf arkadaşları ve öğretmeni ile ilişkilerini aynı zamanda iletişimini olumsuz yönde etkileyen, eğitimsel amaç, plan ve çalışmalarını engelleyen, öğretmenin beklentileri ve sınıf kurallarına ters düşen, sınıfta karışıklık yaşanmasına neden olan birçok istenmeyen öğrenci davranışı vardır. Bu davranışlardan bazılarına(Tertemiz, 2000,s. 54) ,

- Derse devam sorunu,
- Ön hazırlık yapılmadan gelinen dersler,
- Konu bütünlüğünü bozacak zamansız ve boş konuşmalar,
- Çevresindekilere fiziksel şiddet uygulama,
- Ders dışı etkinliklere zaman ayırma,
- Temizlik kurallarına aykırı davranma,
- Başarı sağlamak amacıyla sınavlarda öğretmeni kandırmaya çalışma,
- Kötü alışkanlıklar,
- Kaba ve görgüsüz davranışlar,
- Uygunsuz konuşmalar,
- İzinsiz konuşmalar

gibi davranışlar örnek olarak verilebilir(Aydın, 1998,s. 138) .

İstenmeyen davranışların oluşum sebebine bakılmaksızın eğitim- öğretim ortamını bozduğu, öğretmenleri ve yöneticileri olumsuz yönde etkilediğı, eğitim faaliyetlerini yavaşlattığı bilinmektedir. Okulun sistemli, düzenli, kararlı davranışlar kazandıran, istendik bir davranış değışikliğı oluşturan bir kurum olması, özellikle

ilköğretim çağındaki bütün öğrencileri toplumsal gerçeklikle yüz yüze getirir ve gelişimine katkı sağlar. Bu nedenle yönetici ve öğretmenlerin çabalarıyla istenmeyen davranışların ortadan kaldırılması, etkisinin azaltılması ya da alınan önlemlerle hiç oluşmamasının sağlanması, eğitim-öğretim sürecinin verimliliğinin devamı açısından çok önemlidir.

İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla doğrudan öğretmenlerin karşı karşıya kalmaları, eğitim-öğretim sistemimizdeki aksaklıklar ve uygulama alanlarındaki yetersizlikler sonucunda ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla öğretmenlerimiz istenmeyen öğrenci davranışlarını önceden kestirmek ve onlarla başa çıkmak zorundadırlar. Bu görevle öğretmenlerin önemi ortaya çıkarken, bunu ne şekilde yaptıklarının tartışmaya açılması, doğru ve yanlışların belirlenmesi ve bu şekilde aynı sorunu yaşayan öğretmenlere rehberlik etmesinin sağlanması, eğitim-öğretim sistemimizde olumlu gelişmelere yaşanmasına yardımcı olacaktır(Karakaş, 2005,s. 23–24).

1.8.1.3.İstenmeyen Davranışların Ortaya Çıkma Nedenleri

Disiplin sistemleri sınıflardaki istenmeyen öğrenci davranışlarını ortadan kaldırmak amacıyla kullanılır. Donanımlı bir sınıf ve okul ortamında, bu disiplin sistemlerinin var olduğu sınıflarda öğretmenin eğitim – öğretim faaliyetlerini yürütmesini engelleyen tek etmen istenmeyen öğrenci davranışlarının varlığıdır. Öğretmenlerin öncelikli görevleri bu olumsuz öğrenci davranışlarını en az çaba ile ortadan kaldırmaya çalışmaktır. Çağdaş eğitim felsefelerinde, istenmeyen öğrenci davranışlarını ortaya çıkaran nedenler önem taşımakta,bu davranışların eğitim ve öğretimin niteliği, öğretmen ve yönetici davranışlarının kalitesi, sosyo-ekonomik çevre yapıları, okul-aile işbirliği gibi etmenlerle arasındaki bağlantılar geniş çerçevelerde incelenmektedir.

Okul var olduğundan beri sınıf içerisinde öğrencilerin gösterdikleri istenmeyen davranışlar öğretmenlerin, anne ve babaların kaygılandıkları konuların en başında gelmektedir(Cairnes, 1988; Akt. Mursal, 2005,s. 26). Bu nedenle eğitim ve öğretim etkinliklerindeki başarı, öğretmenin sınıf yönetimindeki ustalığına bağlıdır. İstenmeyen davranışların öğretmenlere eğitim-öğretim etkinlikleri sırasında büyük zorluklar yaratması, öğrenmeyi olumsuz yönde etkilemektedir. Öğretmenin disiplini sağlamadan derse başlamaması çok önemlidir. Sınıf disiplininin sağlarken başarılı olabilmenin ön koşulu “istenmeyen davranışlar” diye nitelendirilebilecek davranışların neler olduğunun belirlenmesidir(Sayın, 2001; Akt. Mursal, 2005,s. 27).

Önemli ya da önemsiz birçok istenmeyen öğrenci davranışı eğitimin her kademesinde gözlenmektedir. Öğretmenlerin bu konudaki deneyimleri ya da deneyimsizlikleri sınıflarında çeşitli istenmeyen davranışlarla karşılaşmalarına engel değildir. Davranışın istenilir olup olmamasının ölçütü davranışı yapan, karşısındaki kişiye, davranışın olduğu ortamın özelliklerine, toplumun kültürüne göre değişebilir(Mursal, 2005,s. 27). Öğrencilerin “geçici ilgisizliklerinden” kaynaklanan istenmeyen davranışlara derste dışarıyı seyretme, hayal kurma, ıslık çalma, bir işi oyalanarak yapma, sırayı dizleriyle kaldırma gibi davranışlar kısa süren, öğrencilerin geçici ilgisizlikleri sonucu ortaya çıkan istenmeyen davranışlara örnek olarak verilebilir(Kerr ve Nelson, 1989;Akt. Mursal, 2005, s. 27).

Geçici ilgisizliklerden kaynaklanan davranışların dışında istenmeyen davranışların bir kısmı da “ders dışı davranışlardır”. Bağırarak konuşma,gürültü çıkararak giriş çıkışlarını belli etme, ders esnasında bir şeye vurarak ses çıkarma, izinsiz yer değişikliği, şiddet kullanarak başkalarının eşyalarını sahiplenme, kopya çekme, içeriğin dışında konuşma, izinsiz yeme-içme davranışı,yüksek sesle gülme,

sürekli tuvalete gitmek için izin isteme gibi davranışlar öğrencilerin ders dışı davranışlarına örnek olarak verilebilir(Tertemiz, 2000,s. 54).

Öğretmenin dersi anlatmasını ve öğrencilerin çalışmasını engelleyen davranışlara; saygısızca davranma, sınıf içi görevlerden kaçma, sürekli şikayet etme, sürekli itiraz etme, derse geç girme, derse hazırlıksız gelme, eksik araç gereçler, sınıf kurallarına uymama, arkadaşlarına ve onların eşyalarına zarar verme, izinsiz konuşma, uygunsuz konuşmalar, yalan, sürekli sınıf içinde gezinme isteği, okula oyuncak getirme gibi davranışlar da örnek olarak verilebilir(Mursal, 2005,s.28).

İstenmeyen öğrenci davranışları öğretmen ve yöneticilerin sıklıkla karşılaştığı bir durumdur. Öğretmenler ve yöneticiler zamanlarını öğretim faaliyetlerini yerine getirmekten ziyade, bu davranışları kontrol etmek için zaman harcamak zorundadır. Fakat istenmeyen davranışların çok az yaşandığı sınıflarda, öğretime daha çok zaman ayrılmakta ve öğrenciler zamanlarını öğrenme görevlerine aktif bir şekilde yoğunlaşarak geçirebilmektedirler.

Bu nedenle, sınıf içinde yaşanması istenmeyen davranışların engellenmesi diğer öğrencilerin bu durumdan etkilenmemesine yardımcı olacaktır. İstenmeyen davranışları engellemenin ya da değiştirmenin yolu, o davranışın nedenini önceden kestirebilmektir(Tertemiz, 2000,s. 55).

İstenmeyen davranışların kaynaklandığı nedenleri; “Aileden kaynaklanan nedenler”, “Öğrenciden kaynaklanan nedenler”, “Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler” ve “Öğretmenden kaynaklanan nedenler” olmak üzere dört başlık altında toplamak mümkündür.

İstenmeyen davranışlara neden olan etmenlerden bazılarının şu başlıklar da eklenebilmektedir:

- Derste sıkılma, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına hitap etmeyen, öğrenci merkezli olmayan, öğrencilerin yeteneklerinin dışında kalan dersler onların ilgilerini dağıtmakta ve başka faaliyetlere yöneltmektedir. Motivasyon eksikliği, öğretmenin araç ve gereçleri etkili şekillerde kullanamaması, dersi işleyiş sürecinin monoton olması, öğretmenin akademik yetersizliği, dersin ilgi çekici olmaması sınıfını ve öğrencilerini tanımaması da öğrencilerin sıkılmasına yol açmaktadır.
- Otoriteye karşı gelme isteği; Belirlenen kuralların kendisini sıkıldığını, sınırladığını düşünen öğrenci otoriteye karşı gelerek güç gösterisinde bulunmaktadır. Bu durumu ortadan kaldırmak için ise, otoriteye karşı gelme isteğinin etkisiyle ortaya çıkan davranışları öğrencinin kuralların belirlenmesinde kararlara katılması, onların da görüşlerinin alınarak karar verilmesi onların, ilgi ihtiyaç ve beklentilerine uygun bir eğitim ortamının sağlanması önerilmektedir.
- Kuralların olmayışı veya öğrenci tarafından bilinmemesi; Kurallar açık ve anlaşılır bir şekilde öğrenciye ifade edilmediği sürece istenmeyen davranışlar ortaya çıkacaktır. Bu nedenle kurallar öğrencilere öğretmen tarafından açıklanmalı, onların kuralları benimsemesi sağlanarak bu sorun çözülmeye çalışılmalıdır.
- Akademik başarı eksikliği; Öğrencilerin akademik benlik algılarının olumsuz etkilenmeleri istenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasının diğer bir nedenidir. Öğretmen başarı duygularını arttırmaya yönelik çözümler sunduğu sürece bu tür öğrencilerin istenmeyen öğrenci davranışları da en aza inecektir.
- Duygusal sorunlar; Öğrencilerin duygusal boşlukları, problemleri okul hayatının sorumluluklarıyla çelişmekte ve beraberinde istenmeyen öğrenci davranışlarını da getirmektedir. Bu tip öğrenciler dikkat çekmeye çalıştıklarından istenmeyen davranışları göstermektedirler. Öğretmenler bu durumda hangi davranışların sorun

yarattığını tespit etmeli ve problemin çözümünde profesyonel yardım alması için öğrenciye yardımcı olmalıdır(İlgar, 2005,s. 168).

Birey, aile ve sosyal çevresinden edindiği değerlerle davranış kalıplarının öğrenme ortamında kazandırdıklarının uyuşmasını bekler. Uyuşmadığı zaman ortaya çıkan çatışma sınıfta en fazla karşılaşılan problemlerden biridir. Bu durum çocuğun bir bocalama yaşamasına ve nasıl davranacağına karar verememesine neden olduğu gibi, okula uyumunun sağlanmadığı durumlarda çocuğun duygusal yapısında ve öğrenme yaşantısında ciddi sorunlar gözlenebilir.

Aile, çocuğun bilişsel, duyuşsal, psikomotoriyönlerden gelişmesini ve sosyalleşmesini sağlayan ilk ve en önemli kurum olma konusunda ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle çocuk okula başlayıncaya kadar içinde bulunduğu ailesinin yaşam biçimine uygun kişilik, ilgi, sevgi, tutum ve davranışlar geliştirir(Yavuzer, 1993,s. 139). Anne babanın çocuklarına karşı sergiledikleri farklı tutumlar da okulda istenmeyen davranışlara neden olmaktadır. Bunlara örnek olarak anne-baba ve çocuk arasındaki zayıf ilişkiler, ayrılık, terk etme, boşanma, aile bireylerinden birinin ölümü, babanın işsiz olması ve ailede yaşanan ekonomik sıkıntılar, anne babanın istenmeyen davranışları, kardeşler arasındaki rekabet ve düşmanlık verilebilir(Tertemiz, 2003,s. 75). Ailede sosyo-ekonomik çevrenin getirdikleri doğrultusunda ortaya çıkan moral bozukluğu, kalıplaşmış davranışlar, baskıcı tutumlar öğrencilerde istenmeyen davranışlar görülmesine neden olur(Ada, 2004,s. 200). İlköğretim çağında gözlemlenen, öğrencilerin gelişim özelliklerinden kaynaklanan, dikkati çekme isteği ile ortaya çıkan istenmeyen davranışlar, sevgi ve ilgi görme ihtiyacı olan her yaştaki öğrencide mevcuttur(Erden ve Akman, 1998,s. 253). Okuldaki yaşantıların büyük bir çoğunluğu da öğrencilerin istenmeyen davranışların sergilenmesine neden olmaktadır. Öğrencinin öğretmeninden, yazılı ya

da sözlü sınavlardan, derse katılmaktan korkması özgüvenini yitirmesine neden olmaktadır. Bunun yanı sıra öğrencilerin ilgi ya da seviye grupları oluşturularak düzenlenmesi gereken oturma düzeninin öğrenciler için uygun olmaması durumunda öğrencilerde saldırganlık ya da sürekli olarak sessiz kalma gibi davranışlar ortaya çıkabilir(Tertemiz, 2000,s. 56).

İstenmeyen davranışlara yol açan bir başka neden öğretmenin mesleğin getirmiş olduğu alışkanlıklarından dolayı her gün aynı biçimde ders anlatması, öğrencilere benzer sorular sorması olarak ifade edilebilir. Bu durum tekdüzeliği, öğretim sürecini sıkıcı hale getiren en önemli faktörlerden biri haline getirmektedir. Öğrencinin yalnızca izleyici konumunda olduğu derslerde dalgınlık, hayal kurma, esneme, uyuma, dışarıyı seyretme, arkadaşlarına sataşma gibi dersten sıkılma sonucu istenmeyen davranışlar yaşanmaktadır. Sunulan öğretim materyallerinin öğrenciyi motive edebilmesi, dikkatini çekmesi, sınıf ortamını öğrenci merkezli hale getirmekte ve tekdüzeliği ortadan kaldırmanın en önemli yoludur(Özyürek, 1997,s. 81). Bu nedenle öğretmenlerin uygulayacakları çalışmayı; öğrenci düzey ve özelliklerine göre, hangi davranışları kazandırmak için, hangi araç-gereç ve yöntemlerle, koşul ve ilkeleri göze alarak, nasıl kullanacağını önceden belirlemeleri ve bu konuda hazırlık yapmaları gerekmektedir. Kırk, elli dakikayı gerektiren sürekli ve dikkat gerektiren öğretme-öğrenme işi sınıfça gerçekleştirilmektedir. Böyle bir işin sınıftaki kalabalıklık dikkate alındığında sınıfça gerçekleştirilecek olması öğretmenin işini daha da zorlaştırmaktadır. Bu şekilde sınıftaki her öğrenci derse kendini tam olarak verememektedir.Bu durumun yol açtığı can sıkıntısı ve bıkkınlık bir anlamda tekdüzeliğin en önemli nedeni haline gelmektedir(Toprakçı, 2008,s. 418). Öğretmenin, öğrencilerinin istenmeyen davranışlarda bulunmalarını, sınıf yönetimini olumsuz etkilemelerini önlemek ve yalnız dersle ilgilenmelerini sağlamak

için, öğretim yöntemleri konusunda daha etkin olması ve sürekli kendini geliştirmesi gerekmektedir. Aynı öğretim yöntemini her derste kullanmadan öğrencileri devamlı etkin kılan, sınıf çalışmalarının kesintisiz sürmesini sağlayan, öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine yanıt veren, onları uyanık tutan, hedef davranışlara uygun yöntemler sayesinde istenmeyen davranışlar en az çaba ile önlenmektedir. Öğretmenin nitelikleri, özellikleri ve sınıf yönetimi etkinlikleri çerçevesinde sınıfta sergilediği davranışlar, öğrencileri çok yönlü olarak ve yakından etkiler. İstenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasında etkili olabilecek öğretmen davranışları iki grupta incelenebilmektedir. Bunlar; öğretmenin sosyal beceri yetersizliğinden kaynaklanan davranışlar ve öğretmenin öğretimle ilgili beceri yetersizliğinden kaynaklanan davranışlardır(İlgar, 1996,s. 146).

Okulda ya da sınıf ortamında karşılaşılan pek çok sorunun, öğretmen ile öğrenci arasındaki iletişim bozukluğundan kaynaklandığı bilinen bir gerçektir. Kolay çözümlenecek sorunlar iletişimsizlik ya da yanlış iletişim sonucu büyük sorunlara dönüşebilmektedir. Sınıfta öğretmen-öğrenci ilişkisini belirleyen önemli etmenler; öğretmenin sözel olmayan davranışları, özellikleri ve öğrenci özellikleridir. Öğretmen, iyi bir gözlemci olarak öğrencilerinin sınıf içerisindeki davranışlarını kontrol etmekte, onlar hakkında bir değerlendirme yapmakta ve bu değerlendirmeye göre bir tepkide bulunmaktadır(Erden, 2008,s. 86). Öğretmenin alay edici tavırlar sergilemesi, öğrenciler arasında kıyas yapması, kuralları uygularken ve öğrencilere örnek olmaya çalışırken tutarsız davranması, öğrencilerin bir kısmını diğerlerinden üstün tutması, öğrencilerini önemsiz görmesi,pekiştireç kullanmaması,öğretmenin kaba davranışlar sergilemesi, öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alınmaması,ceza yöntemini bilinçsizce kullanması, iletişim becerilerinin eksik ya da yetersiz olması, öğrencilere karşı mesafeli davranması gibi davranışlar, öğretmenin

sosyal beceri yetersizliğinden kaynaklanan ve öğrencilerin istenmeyen davranışlarının nedeni olabilecek davranışlardır(İlgar, 1996,s. 146).

Öğretmenin öğretimle ilgili beceri yetersizliğinden kaynaklanan ve sınıfta sorun yaşanmasına neden olabilecek davranışları ise; kuralları açıkça ifade edememe, derse hakim olamama, disiplini sağlamadan derse başlama ve disiplinsiz bir ortamda dersi sürdürmeye çalışma, zamanı verimsiz kullanma, tekdüze şekilde ders anlatma,amaçsız ve anlaşılır olmayan ödevler verme, sınıfın fiziksel düzenini öğretim için uygun hale getirmeme, öğrencilerini notla tehdit etme, ses tonunu ayarlayamama, öğrencilerine istenilen davranışlar için model olmama, öğretim yöntemlerini gerektiği şekilde seçememe, verilen ev ödevlerini kontrol etmemedir(Ataman, 2000,s. 177). Gerçekleştirilen öğretimin içeriğinin ve yönteminin öğrencinin zihinsel kapasitesinin üzerinde etkili olduğu düşünülecek olursa sınıf içerisinde gerçekleştirilen bir öğrenme faaliyetinin, öğrencilerin farklı özellikleri de dikkate alınarak zengin içerikli ve işbirliği olan yöntem ve tekniklere dayalı olması gerekmektedir(Toprakçı, 2008,s. 414).

1.8.1.4.Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Etmenler

Bireyin davranışlarını belirleyen en önemli faktör zamanının en önemli kısmını birlikte geçirdiği “aile”dir. İnsan kişiliği doğuştan getirdiği özelliklerin yanında özellikle aile üyeleri tarafından önemli ölçüde şekillenmektedir. Çocuğun ilk eğitiminde en önemli ve en etkili kurum olan aile, aile üyelerinin davranışları, yaşam biçimleri ve değerleri ile çocuğun davranışlarını doğrudan etkilemektedir. Çocuklarına iyi örnek olan, iyi eğitim veren, toplumsal değerleri doğru yönleriyle aktaran onun her türlü ihtiyacını yeteri ölçüde karşılayan, eğitimine önem veren ve değerine inanan ailelerin çocukları sınıf ortamında öğretmenler için sorun teşekkül etmemektedirler. Bireyin davranışı üzerinde etkili olan bir diğer faktör arkadaş

ortamı olmaktadır. Okulun kazandırmak istediği özelliklerle arkadaş grubunun özellikleri arasında bir fark yoksa istendik yöndeki davranışlar konusunda herhangi bir sıkıntı yaşanmamaktadır. Bireyin davranışlarını belirleyen faktörlerden biri de içinde yaşadığı toplumun kültürü olmaktadır. Okul toplumun kültürünün doğru olarak yeni kuşaklara aktarıldığı yer olarak kasıtlı kültürleme olarak bilinen eğitim faaliyetlerine devam etmektedir. Bunların dışında okul ortamı da farklı özellikteki bireyler belirli amaçlar doğrultusunda, okulda ve sınıfta bir araya getirilmektedirler. Okul toplumsal ve çağdaş bilgi ve değerlerin bireye kazandırılması için çaba sarfetmektedir. Okulun bir diğer hedefi ise öğrencileri sınıfa sokarak çeşitli yöntem ve tekniklerle istendik yönde davranışlar kazandırmak ve yerleştirmek, istemediği davranışları bıraktırmaktır(İlgar, 2005,s. 163).

Toplumsal bir kurum olarak, toplumdaki bireylerin yetiştirilmesi, eğitilmesi işlevi okula aittir. Her kurumun işlevini yerine getirebilmesi için kurum içindeki bireylerin belli statüleri, rolleri ve bu rollerin gerektirdiği davranışlar mevcuttur. Okul sınırları içerisinde öğrenci vasfına sahip olan bireyler bu statünün gerektirdiği şekilde davranmalıdırlar. Okul ve sınıf ortamında bazı öğrenciler düzenli, sessiz, uyumlu, çalışkan, başarılı bazı öğrenciler ise hareketli, dağınık kavgacı, asi, tembel gibi özelliklere sahiptirler. Öğrenciler arasındaki bu farklı kişisel özellikler, sosyo ekonomik çevre, kalıtım, aile, eğitim ortamları ile şekillenmiş olsa da öğrencilerin farklı geçmiş yaşantıları ile de bağlantılı olarak gelişip değişmektedir. Olumsuz davranışların nedenlerinin bilinmesi bu davranışların anlaşılması ve değiştirilebilmesi açısından çok önemlidir(Erden, 2005,s. 32-34).

Öğretmenlerin istenmeyen davranışların farkına varmaları ve bunları önleyecek çabaları yerine getirmeleri sınıf yönetiminin en önemli konusudur. Ancak kullanılan yöntem ya da teknik ne olursa olsun sınıf içerisinde ortaya çıkan olumsuz

öğrenci davranışları tamamen ortadan kalkmamaktadır. Sınıf yöneticisi olan bir öğretmenin bu durumlara her zaman hazırlıklı olması gerekmektedir. Sınıf ortamında amaçlı olarak yapılmayan, tesadüfen meydana gelen davranışlar da istenmeyen öğrenci davranışlarının arasında yer almaktadır. Bu gibi durumlarda öğrenciler herhangi bir aksaklık yaratma, olağan işlemleri sekteye uğratma ya da çevresindekilere zarar verme amacı gütmeyiz. Kimi zaman öğrenci kontrolü dışında kimi zamanda bir ihmalden meydana gelen bu tür davranışlar geçici olma özelliğini taşımaktadır. Davranışı gerçekleştiren öğrenciler bundan dolayı rahatsızlık duymakla birlikte öğretmen ders anlatırken bir öğrencinin kalemini yere düşürmesi, arkadaşından bir materyal isterken meydana gelen gürültüler, sıkıcı bir öğretim etkinliğinden dolayı öğrencilerin esnemesi, sıkıldığını gösteren bir takım davranışlar sergilemesi şeklinde davranışlar sergileyebilmektedirler(Öztürk, 2002, s. 171-172).

Öğretmenin tesadüfen ortaya çıkan istenmeyen öğrenci davranışlarını en aza indirebilmesi için yeni öğretim yöntem ve tekniklerini iyi bilmesi, işlediği üniteler içerisinde sınıf seviyesine uygun olanlarını eğlenceli hale getirerek kullanmayı bilmesi gerekmektedir. Böylece öğrenciler dikkatini sadece derse yoğunlaştırmakta, etrafındaki uyarıcıları dikkate almamaktadır. Bir sınıftaki öğrencinin uyum problemlerini ortadan kaldırmasındaki en önemli etken algıda seçicilik sağlayabilmesidir.

İstenmeyen öğrenci davranışlarının başka bir ortaya çıkma şekli sıklıkla yapılmasıdır. Bu tür davranışları sergileyen öğrenciler sınıfta kendi hakimiyetleri altına alamadıkları öğrencilere karşı zarar verici tavırlar sergilerken, sınıfta istedikleri ortamı bulamadıkları zamanda okul araç ve gereçlerine ya da idarecilere karşı isyankar davranışlar sergilemektedirler. Sıklıkla veya sürekli olarak yapılan istenmeyen davranışlar hangi davranış üzerinde yoğunlaşırsa yoğunlaşsın öğretmenin

bunu hemen fark edip müdahale etmeye çalışması gerekmektedir(Öztürk, 2002,s. 171–172).

1.8.1.5.Öğrencilerin Bireysel Özellikleri ve Gereksinimleri

Her öğrenci, kalıtsal, bedensel, bilişsel, duygusal özellikleri açısından birbirinden farklıdır ve sergilediği davranışlar kendine has davranışlardır. Bu davranışlara örnek olarak; sınıfa giriş ve çıkışları, oturup kalkma düzeni, arkadaşlarıyla iletişimi,şaka yapma ve kabullenme anlayışı,beden dili,derse katılımı, dersle ilgili soruları ve önerileri, verdiği cevapların konuya uygunluğu, kullandığı kelimeler vb. verilebilir(İlgar, 2005,s. 163). Bu nedenle öğrencilerin sosyo-ekonomik çevresi, gereksinimleri ve kendine has özellikleri, sınıf içi davranışlarına yön veren önemli etkenlerdendir. Öğretmenler, bu nedenlerden ötürü öğrencilerin davranışlarına anlam yüklerken, her birinin farklı ailelere, kişilik özelliklerine, (Yiğit, 2008,s. 42). Sınıf yönetiminin öğrenci özellikleriyle sıkı bir ilişki içinde olması sınıf yönetimini zorlaştırmakta ya da tam tersine kolaylaştırmaktadır. Örnek olarak; kendini ifade edemeyen, kişiliği gelişmemiş, ilgi çekme meyli yüksek olan kişilerden oluşan bir sınıfın öğretmenin sınıf içi çalışmalarını etkilemesi verilmektedir. Üniversitelere, okul türlerine ve çeşitli bölgelere göre sergilenen sınıf içi öğrenci davranışlarında önemli farklılıklara mutlaka rastlanmaktadır(Erdoğan, 2010,s. 28).

Okul içerisinde ve dışında uygulanması beklenen, gerek idareciler gerek öğretmenler tarafından belirlenen faaliyetlere öğrenciler aktif olarak katılmaktadır. Ancak bu davranışların gerçekleşmesi esnasında öğrencilerin bazen hassasiyet göstermediği hatta zıt yönde davrandığı gözlemlenmektedir. Akademik davranışların bir grup öğrenci tarafından gerçekleşmemesi, kazanımların öğrenilmesini engellediği

gibi sınıftaki diğer öğrencilerinde olumsuz davranışlara yönelmesine neden olmaktadır(Öztürk, 2002,s. 141).

Öğrenci davranışları kalıtım ya da baskı grupları ile şekillenirken, okul tarafından kontrol edilemediği durumlarda olmaktadır. Öğretmenler, kritik gelişim dönemlerine ait bazı özellikleri iyi bilmeli ve onların ihtiyaçları doğrultusunda davranışları kontrol altına almayı sağlamaktadırlar(Erden, 2005,s. 49). Öğrencilerin gelişim dönemlerine özgü akademik ihtiyaçları şu şekilde sıralanabilir,

- Hedeflenen öğrenme etkinliklerinin farkında olma, kavrama ve değer yükleme
- Öğrenme sürecinde etkili olma
- Aktif katılım özelliğine sahip olma
- Kazandığı bilgi ve davranışları uygulayabilecek olgunluğa
- Başarı duygusu
- Dönütleri uygulanabilir hale getirme
- Güvenli ve düzeni iyi sağlanmış bir öğrenme ortamına sahip olma
- Öğrendiklerini yaşantısına aktarabilmek için zamana ihtiyaç duyma
- Başarılı arkadaş ilişkileri

Birbirinden farklı kişilik özelliklerine sahip öğrenciler, birbirlerinin farklı geçmiş yaşantılarından etkilenmekte ve sınıf içerisinde kendilerine çizdikleri role uygun davranmaya başlamaktadırlar. Bu rolün çizilmesini etkileyen faktörler bireyin hem okul öncesi aile ve sosyal çevresinin hem de öğretmenin ona karşı davranışları ve onu algılama biçimi olarak görülmektedir. Özgüveni olmayan, yeterliliği zayıf öğrenciler sorumluluk almaktan rahatsızlık duydukları için başarısızlık duygusuna kapılırlar. Bu durumdan dolayı hiçbir faaliyette aktif olarak yer almadıklarından,öğretmenler çoğu zaman bu çocukları algılamak yerine çoğunlukla sorumsuzluk ve görevden kaçmakla suçlarlar(Öztürk, 2002,s. 149-150).

Sınıf öğretmeninin bu durumu ortadan kaldıracabilmesi için bu öğrencilere buldukları ortama ait olduklarını hissettirebilmesi ve başarılarını tadabilecekleri ortamlarda görev almalarını sağlayabilmesi gerekmektedir. Sınıf içerisinde vereceği her türlü görev bu öğrencilerin kendilerini özel ve önemli hissetmelerini sağlayacaktır. Böylelikle bu öğrenciler olumsuz davranışlar göstermek yerine, güven dolu ve kendilerini başarıya götürecekt davranışlar sergilemektedirler.

Öğrenci ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulduğu etkinlikler, onların daha etkili olmalarını sağlamaktadır. Bu durum gerçekleşmediğinde öğrencilerin istenmeyen davranışları artmakta, öğretmenin sınıf kontrolü zorlaşmaktadır(Erden, 2005,s. 49).

Aşırı aktif, kendini lider olarak gören ve sınıfı kendi hâkimiyeti altına almaya çabalayan kişilik özelliğine sahip öğrenciler, sınıftaki her faaliyette kendilerini hep merkez olarak algılar ve kendi görüşlerini kabul ettirmeye çalışırlar. Sınıf ortamında uygun olmayan konuşma tarzları sergileyerek öğretmene de kafa tutma eğilimi olan bu öğrencilere karşı eğer zamanında önlem alınmazsa bütün sınıfı etkileyecek olumsuzluklar ortaya çıkmaktadır(Öztürk, 2002,s. 149–150).

Sınıf öğretmeni böyle bir durumu ortadan kaldıracabilmek için bu tarz öğrencilerin başarılarını ön plana çıkarmalıdır. Onların kendilerini ön plana çıkarmalarını sağlayacak her türlü etkinlik, başarı duygularını tatmin edecek ve üstün oldukları yönlerin takdirler karşılanmasını sağlayacaktır.

Öğrencilerin kendi davranışlarını etkileyen nedenler; kendi başarısızlıklarına sürekli anlam yüklemek, nezaket kurallarına uymamak, kişisel temizliğine dikkat etmemek, kılık kıyafetine özen göstermemek, okul dışından istenmeyen davranışları sınıfa yansıtmak olarak belirlenebilir(Yiğit, 2008,s. 45). Bunun dışında, özgüven eksikliği, kaygı, ilgi ve dikkat eksikliği, ergenliğe bağlı sorunlar, iletişim yetersizliği,

okuldan kaçma, etkili ders çalışma yöntemlerini bilmemek, okul, öğretmen ve derse ilişkin önyargılar da bu nedenlerin arasında kabul edilmektedir(Dönmez, 2008,s. 19).

Sınıfta karşılaşılan problemlerden biri de öğrencinin aile ve sosyal çevresinden edindiği değerler ve davranış kalıplarının öğrenme-öğretme ortamında kazandırılanlarla uyuşmaması ve çatışma ortamı yaratmasıdır. Bu durumda öğrenci yaşadığı ikilem sonucunda nasıl davranacağını, neyin doğru neyin yanlış olduğunu kavrayamamaktadır.(Öztürk, 2002,s. 149–150).

Öğretmen böyle bir durumda öğrencinin ailesini yakından tanımalıdır. Aile içerisindeki baskın davranış kalıplarını iyi analiz etmeli ve bu kalıplardan yola çıkarak uygulayacağı davranış stratejisini iyi geliştirmelidir. Bunu gerçekleştirirken, öğrenci ve ailesiyle arasında kuracağı empatik düşünme tarzı da öğretmenin onlarla arasındaki bağlantılarını kuvvetlendirecektir.

Öğrencilerin bireysel davranışlarını etkileyen nedenlerin ne olduğunu sınıf yöneticisinin ya da okul yöneticisinin bilmesi çok önemlidir. Sınıf içerisinde oluşan istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyebilmek için öncelikle bu davranışın kaynağına inmeli ve o davranışa yönelik bir strateji geliştirmelidir. Sınıf ya da okul içerisinde oluşturulacak kurallar bütünü öğrencilerin bireysel davranışlarını daha iyi kontrol etmelerini sağlayacaktır.

Öğrenciler uygulayacakları ve kendi davranışlarını etkisi altına alacak olan kuralların oluşturulması sürecine ne kadar çok katılırlarsa, kuralları izlemeye de o kadar çok katılım sağlamaktadırlar. Öğrencilerin bu süreçteki katılımı, hem sınıfta işbirliğine ve sorumluluk bilincine dayalı bir ortam yaratılmasını hem de öğrencilerin demokratik yaşamın gereğine uygun davranış ve alışkanlıklar geliştirmesini sağlamaktadır. Öğrencilere evlerinde ya da dışarıda ne tür kurallar olduğu, bu kurallarla uyup uymadıkları, uymamaları durumunda ne tür sonuçlarla karşılaştıkları

sorularak yaratılacak tartışma ortamıyla öğrencilerin dikkati sınıf içerisinde uyulması gereken kurallara çekilir. Bu aşamadan sonra öğretmen, belirlediği sınıf kurallarını ve uyulmaması durumundaki yaptırımları öğrencilere sorarak beyin fırtınası yapmaya çalışır. Öğrencilerin görüşleri alınarak bu kurallar ve yaptırımlar yeniden oluşturulur ya da gerekli düzeltmeler yapılarak kurallara son şekiller verilir. Kural sistemi oluşturma da bir diğer yol; öğrencilerden sınıfta olmasını istedikleri kurallar listesini oluşturmalarıdır. Öğrencilerden gelen görüşler bir yerde toplanarak yine öğrenciler tarafından tartışılır ve oylanır. En çok oyu alan kurallar gerektiğinde yeniden ifade edilir ve böylece sınıfta uyulacak kurallar listesi tamamlanmış olur(Aksoy, 2002,s. 21).

Bir sınıf öğretmenin hiçbir öğrencisini başarısız olarak görmemesi gerekmektedir. Öğrencileri başarısız olarak gördüğü her an onun sınıf içerisindeki davranış yönetimini zorlaştıracak, olumsuz davranışlar sergilemeyen öğrencilerin bile böyle bir kaygı içerisinde düşüklerinde bu tip davranışlar göstermelerine neden olacaktır.

Öğretmenlerin öğrencilere yönelik algısı ve davranışları öğrencilerin başarılarından etkilenir ve başarılı öğrencilere yönelik davranışları onların kendilerine güvenlerini sağlama ve başarılarını destekleme yönünde olmalıdır. Sınıftaki problemleri gösteren öğrenciler çoğunlukla başarısız olan çocuklardır. Bilişsel giriş davranışlarındaki eksiklikler uygun öğrenme ve çalışma stratejilerini yeterli kullanmamaları, öğretmenin programı yetiştirmek için dersi hızlı işleme çabası ve çoğunlukla başarılı öğrencileri hedefleyerek onlarla iletişim kurması, başarısız çocukların öğrenmelerini olumsuz yönde etkilemekte ve derste kazandırılmaya çalışılan bilgileri zihinsel yapılarında yeterince anlamlandırılarak işleyememekte ve anlamlı bir şekilde depolamakta zorlanmaktadır. Öğretmenler

de bu öğrencileri başarısız olarak algıladıkları ve başaramayacakları endişesi taşıdıkları için daha az öğrenme göreviyle karşı karşıya getirmektedirler. Bu durumda olumsuz davranışları göstermeleri için daha fazla fırsata sahip olmalarına ortam sağlamaktadır. Okul disiplin kurallarının bu dönemlerdeki problemler üzerine bilinçsiz ve korku salar şekilde uygulanması öğrencinin buna aynı sertlikte karşı koymasına yol açmaktadır. Bu durumda öğrenci okuldan soğumakta ya da çevresindekilere zarar verme eğilimi göstermektedir. Öğrenciler okula devam ettikleri durumlarda dahi olumsuz bir tutum içine girerek akademik açıdan önemli başarısızlıklar göstermektedirler(Öztürk, 2002,s. 149–150).

Yapılan araştırmalarla, okula istekle ve heyecanla başlayan öğrencilerin, okulun ilk yıllarından itibaren istekliliklerini yitirdikleri ve okula karşı olumsuz tutum sergiledikleri ortaya çıkmıştır.MASLOW' un hiyerarşisinden yola çıkarak bireyin öncelikle karşılamaya çalıştığı ihtiyaçları; yeme, içme, barınma gibi fiziksel ihtiyaçları, güvende olma, ait olma-sevilme ve kendine güvenme olarak sıralanmaktadır. Bu ihtiyaçların karşılanması ile öğrencilerin başarıları arasındaki yakın ilişki kaçınılmazdır. Öğretmenler öğrencilerin bu ihtiyaçlarını karşılar, öğrenciler bilme ve anlama ihtiyaçlarını gidermek için daha fazla istekli olmaktadırlar. Öğrencilerin öğrenmeye istekli olarak katılmaları için sınıf ortamında bulunması gereken özellikler şu şekilde sıralanabilir;

- Açlık, barınma gibi fiziksel ihtiyaçları karşılanamayan öğrencilerin okulda başarılı olmaları zordur. Okul öğrencilerin fiziksel ihtiyaçlarını karşılayacak donanıma sahip olduğunda öğrenciler zihinsel yeterliliklerini rahatlıkla tamamlayabileceklerdir.
- Rahat, stresten uzak, güvenli bir sınıf ortamı öğrencinin başarısızlık duygusunu ortadan kaldıracaktır.

- Sevildiğini, kabul edildiğini, beğenildiğini hisseden öğrenci öğrenme ile daha fazla ilgilendiğinden sınıfta öğrencileri kaynaştıracak etkinliklere yer verilmeli ve öğrencilere sınıfın bir üyesi oldukları hissettirilmelidir. Bunun yanın da öğretilimde sözel olarak ve beden diliyle öğrencileri sevdiğini, onlara değer verdiğini göstermelidir(Erden, 2005,s. 49).

1.8.1.6.Öğretmen Davranışlarından Kaynaklanan Nedenler

Öğretmenin kişilik özellikleri, öğretim tarzı, meslekteki deneyimi, kültürü ve sağlığı gibi faktörler sınıf yönetimini büyük ölçüde etkilemektedir. Bunun yanında öğretmenin öğrencilere karşı davranışı, dersteki canlılığı, hareketliliği, fiziksel özelliği, sesini kullanması, bilgisi, giyimi, öğretim yöntemi, öğrenci velisiyle işbirliği, sınıf içinde uyulacak kuralların önceden tespit edilmesi gibi özellikleri de sınıf yönetimine etki etmektedir(İlgar, 2005,s. 162). Öğretmenin sınıftaki öğrencileri algılayışı, öğrencilerden beklentileri de sınıf yönetimi üzerinde etkilidir. Problemler öğrencilerin algılanması onlara karşı cezalandırıcı tavırlar sergilenmesine neden olurken, başarılı olarak algılanan öğrencilere etkin öğretim yöntemleri uygulanacaktır(Erdoğan, 2010,s. 28).

Öğretmenin davranışlarına göre kendini şekillendirip başarı gösteren ve çalışkan olarak algılanan öğrencinin motivasyonu her zaman yüksek olacağından akademik benlik algısında da olumlu bir artış gözlenir.

Derslere karşı ilgisiz, ödevlerini yapmayan bir öğrenci de öğretmen tarafından tembel olarak algılanarak başarısız olması beklenir. Beklentilerin tümü öğretmenlerin davranışlarına olumlu ya da olumsuz şekilde yansımakta bu durum öğretmenin, öğrencileri bilinçsizce gruplandırmasına neden olmaktadır. Yapılan araştırmalar sonunda öğretmenlerin, başarılı buldukları öğrencilere başarısızlara göre daha zor sorular sordukları, yanıt vermeleri için daha uzun zaman tanıdıkları,

sözlerini daha az kestiklerini, doğru yanıt verebilmeleri için daha çok ipucu verdiklerini ve onlara daha fazla gülümseyip, onayladıkları ortaya çıkmıştır(Erden, 2005,s. 90).

Bir öğretmenin başarısız öğrencilerle başarılı öğrencileri sınıf içerisinde belirgin şekilde ayırması (oturma şekillerine, cinsiyetlerine vs.) o öğrencilerin öğretmenlerine karşı daha fazla nefret beslemelerine neden olacaktır. Günümüzde birçok öğrencinin ilkokul öğretmeninden şikâyet etmesi, meslek sahibi olamaması ya da öğretmenlerine duyduğu nefretten ötürü öğretmen olması bu nedenlerden kaynaklanmaktadır.

Yaşantısı düzenli, kendine güvenen, mutlu, olaylara iyimser açıdan yaklaşan, duygusal yönden dengeli olan öğretmenin yaşantı özellikleri sınıfa ve öğrencilerin davranışlarına olumlu olarak yansımaktadır(Yiğit, 2008,s. 43). Öğretmenlerin bu şekildeki davranışları öğrenciler tarafından da fark edilmektedir. Öğrenciler, öğretmenlerin düşük başarılı öğrencilere orta derecede başarılı öğrencilere göre daha olumsuz davrandıklarını hissetmektedir. Dolayısıyla bu durum başarısız öğrencilerin akademik benlik tasarımları üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır. Öğretmen tarafından başarısız olarak algılanan ve bunu hisseden bir öğrenci kendisini başarısız olarak değerlendirmeye başlar ve bu durum öğrencinin davranışlarına yansır. Bu şekilde işleyen yanlış süreç başarılı öğrencilerin daha başarılı, öğrenme güçlüğü olan ya da düzenli çalışma alışkanlığı olmayan öğrencilerin ise giderek daha başarısız olmalarına neden olur(Erden, 2005,s. 90).

Yapılan bazı araştırmalar öğrenci cinsiyetlerinin de öğretmen davranışları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Sınıf öğretmenlerinin, kız öğrencileri sınıf içinde daha iddialı, etkin düzgün algılarken, erkek öğrencileri, gürültücü, disiplin cezaları almaya eğilimli olarak algıladıkları bu araştırmaların örnekleri arasında

verilebilir. Öğrencilerin hal ve hareketleri de öğretmenlerin davranışlarını etkileyen önemli nedenlerdendir. Öğretmenlerin davranışlarıyla kendilerine meydan okuyan öğrencilere daha olumsuz davrandıkları, bu öğrencilerle iletişimin öğretmenlerde ve sınıfta gerginlik yarattığı bilinmektedir(Erden, 2005,s. 90).

Öğretmenin eğitim-öğretim yaşantısı boyunca benimsediği yol ve sergilediği öğretmen tipi öğrencilere bakış açısını ve onların davranışlarını değerlendirme biçimini ortaya koymaktadır. Geleneksel bir eğitim anlayışını savunan bir öğretmen, öğrencileri kontrol altında tutmadığı zaman hemen istenmeyen davranışların ortaya çıkabileceğini düşünmekte ve sınıfı her an sıkı bir biçimde kontrol altında tutma davranışları göstermektedir. Demokratik bir öğretmenin belirlediği öğrenci rolü geleneksel yapıdaki öğretmene göre çok farklıdır. Demokratik öğretmene göre öğrenci rolü, aktif olarak doğrudan öğrenmeye katılması ve bir şeyler üretme çabası içinde olmasıdır. Sessiz bir şekilde sırada oturan ve derse katılmayan öğrenci davranışı istenilmeyen özellikler taşımakta ve öğretmen bu durumla ciddi bir şekilde ilgilenmektedir(Öztürk, 2002,s. 152-153).

Günümüz eğitim ve öğretim anlayışında geleneksel yapıdaki öğretmenler hem öğrenciler hem de veliler tarafından büyük oranda kabul görmemektedir. Öğretmenin demokratik, çağdaş eğitim anlayışına sahip, anlayışlı, yenilikçi, kuralları öğrencileriyle birlikte alan bir kişilik yapısına sahip olması demokratik öğretmen tercihlerinde artış sağlamaktadır.

Demokratik sınıflarda öğretmenin rolü uygulanacak yöntem ve etkinlikler konusunda öğrencileri bilgilendirme ve alternatifler geliştirme üzerine kurulmalıdır. Öğretmen- öğrenci işbirliği ile her konuda öneriler getirilmekte, grup tarafından uygun görülen fikirler kabul edilmektedir. Demokratik öğretmen tutumunun hâkim olduğu sınıflarda öğrenci hangi konuda ve kiminle çalışacağına kendisi karar

vermektedir. Öğretmen öğrencilerini değerlendirirken ki objektifliği bütün öğretmenin her konuda yeni görüşlere ve eleştirilere açık olmasını sağlayacaktır. Bu tip sınıflarda sınıf ortamı öğrencide kendi başına karar vermeyi, özdenetimini geliştirmeyi sağlamaktadır(İlgar, 2005,s. 166).

Öğretmenlerin kendi aralarında sağladığı birliktelik, okuldaki atmosferi iyileştireceği gibi tek tek sınıfların atmosferine olumlu etki yapmaktadır. Öğrenciler, öğretmenleri arasında tutarsızlık, karalama, çekişme hissettiklerinde tüm öğretmenler bu olumsuz durumdan büyük ölçüde etkilenmektedir. Öğretmenlerin okul yönetimi ile olan ilişkileri de sınıf yönetimini etkilemektedir. Okul yönetimi ile öğretmenlerin ilişkileri yönetimde öğretmenin söz sahibi olmasının yanında yöneticinin öğretim lideri olması açısından da önemlidir. Öğretmenler okul ile ilgili olaylarla yakından ilgilenip bilgi sahibi oldukları sürece, yöneticilerde varlık sebeplerinin yöneticiler olduğunu unutmadıkları sürece sınıf yönetiminde herhangi bir aksaklık olmayacaktır(Özden, 2002, s. 49).

1.8.1.7.Plan ve Öğretim Yöntemlerinden Kaynaklanan Nedenler

Öğretim sürecinde sınıf içi öğretim ortamında ve bu ortamın sağlanmasında öğretmenin öğreteceği konuyla ilgili yeterli alan bilgisine sahip olması önem taşımaktadır. Bunun dışında belirlenen program amaçlarını kavrama, öğretimi planlama, öğrenciyi tanıma ve anlama, öğrencinin öğrenme algısındaki sorunları belirleme, öğrenciye öğrenme yöntemleri konusunda rehberlik etme, isteklendirme, güdü sağlama, zekâ türlerini belirleme gibi etkili öğretim yönetimini sağlamaya yönelik pek çok beceriye hâkim olması gerekmektedir(Ekici, 2002,s. 85).

Öğrenciyi öğrenmeye yönlendiren veya yönlendirmeye yetecek temel beceriler olması gerektiğinden şu şekilde sıralanabilir;

- Öğretmen tutumları; Öğretmenler samimi ve duyarlı, yüksek beklentiye sahip, istekli ve enerjik, işini seven ve model olan bir kişiliğe sahip olduklarında öğrenciler tüm potansiyel yeteneklerinin sonuna kadar yönlendirildiğini düşünerek derse karşı motivasyonlu ve başarılı bir tutum sergileyeceklerdir.
- Organizasyon; Öğretmenin öğretim sürecinde yer alan tüm faktörleri düzenlemesi onun öğretim zamanını, enerjisini, araç-gereçleri, en verimli biçimde kullanmasına yardımcı olacaktır. Bu durumda öğretmenin, derse vaktinde başlama, materyalleri önceden hazırlama, iş programı hazırlama, öğretimi olumsuz etkileyen tüm faktörleri en aza indirme hususlarında dikkatli davranması gerekmektedir.
- İletişim; Öğrenci ve öğretmen arasında sağlanan etkili iletişim etkili öğretim ve öğrenmeyi sağlayacağından öğretmenler, kavramları açıkça ifade etmeye, karşılıklı iletişimi sağlamaya, konular arasındaki geçiş işaretlerini iyi kullanmaya, vurgu ve tonlamalara, dikkat etmelidirler.
- Yeterli alan bilgisi, konuşma becerisi; Öğretmenlerin anlatacağı konuya hâkim olmaları ve öğrencilerin anlayabileceğı açık bir dilde sunum yapabilmeleri derste ortaya çıkacak zaman kaybını büyük ölçüde ortadan kaldıracaktır. Bunu kendilerine değer edinen öğretmenler sınıflarında, öğrencilerinin öğrenme problemlerinin düşük seviye olduğunu görecekle ve kendilerine olan güvenleri yanında öğretim yöntemindeki başarıları yüksek olacaktır.
  - Dikkat çekme; Öğretmenin bilgi süreçlerine başvurmak ve ders boyunca dersi çekici hale getirmek veya dikkati sürdürmekte kullandığı işlemlerdir. Öğrencilerin derse olan ilgi ve dikkatleri öğrencilerin öğrenme stilleri, zeka türleri, cinsiyetleri gibi öğrenme aktiviteleri ile çekilir.

- Geribildirim, Tekrar gözden geçirme ve özetleme, soru sorma, soruların düzeyi gibi öğretmen becerileri de plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan sorunları büyük ölçüde ortadan kaldırmaktadır(Ekici, 2002,s. 85).

1.8.1.8.Arkadaşlarıyla Olan İlişkilerden Kaynaklanan Nedenler

Akran gruplarının öğrenci davranışları üzerinde çok önemli etkisi vardır. Çocuk okula başladığı ilk yıllardan itibaren aile kontrolünden çıkar ve akran gruplarına yönelir. Bundan dolayı bu grupların sahip olduğu normlara uygun davranışlar sergilemeye başlar. Akran gruplarına üye olma durumu çocuğun sosyal çevresine ve eğitim aldığı okulun sosyo-ekonomik çevresine göre şekillenmektedir. Bu gruplar içerisinde eğitime, ahlaklı olmaya, akademik başarı kazandırmaya eğilimli olanlar çocuğun üzerinde olumlu etki yaratırlar. Aksine eğitimin önemini kavramak yerine daha çok boş zaman aktivitelerine (sokağa çıkmak, eğlence yerleri vb.) yönelen gruplar da çocuğun okuldan uzaklaşmasına ve hem okul hem de sınıf içerisinde daha fazla olumsuz davranışlar sergilemesine neden olmaktadır(Erden, 2005,s. 48). Bu davranışlara örnek olarak, başarısı kıskanılan arkadaşlıklar, öğretmene sürekli olarak götürülenşikâyetler, lakap takma alışkanlığı, küçük görme davranışları, ders içerisinde sınıf üyelerini rahatsız etmek, el şakalarının artması, izin istemeden arkadaşlarının eşyalarını alma, arkadaşlarıyla iletişimdesorunlar yaşama olarak belirtilebilir.(Yiğit, 2008,s. 46).

1.8.1.9.Aile İle Olan İlişkilerden Kaynaklanan Nedenler

Çocuğun ilk temel sosyal davranışlarını öğrendiği kurum ailedir. Ailenin kültürel özellikleri, anne babanın eğitim durumu, sosyoekonomik durumu, aile içerisinde sevgi ve ilgi görme durumu, ailedeki çocuk sayısı, eğitime verdiği önem gibi birçok etmen çocukların okuldaki davranışlarına yansımaktadır. Bunların yanı

sıra anne-babanın çocuğa karşı davranış ve tutumları da çocuğun kişilik özelliklerini şekillendirmektedir. Aşırı baskı ve otoriter tutumla büyüyen çocukların anne ve babalarından intikam alma, dolayısıyla onların cezalandırma düşüncesiyle suç olgusuna daha eğimli oldukları kanıtlanmıştır. Bu tip ailelerde yetişen çocukların sahip olduğu özellikler; küskün, silik, çekingen, kolaylıkla başkalarının etkisinde kalabilmeleridir(Erden, 2008,s. 43).

Bir sınıf ortamında bu tip öğrencilerin varlığı öğretmenlerin en zor hayata döndürebildiği öğrenci profilleridir. Bu tip öğrenciler derse ilgisiz kaldıkları gibi, istedik yönde davranış değişikliği olmadığı sürece yaşantıları boyunca da bu kişilik özellikleriyle devam etmektedirler.

Çocuğun yaşadığı her ortamda önemli olan ortak ilgi ve birlikte zaman geçirme isteğidir. Okul yöneticileri, öğretmenler, veliler, istenmeyen sonuçlar karşısında arkadaş grubunu suçlamaya yatkındırlar. Bu durumdagrupların olumlu işlevleri, olumsuz işlevlerinden daha fazla ön plana çıkmaktadır. Öğretmenlerin sınıflarındaki informal grupları, bunların eğilimlerini, üyelerinin kimler olduğunu, grup üzerinde kimin daha etkili olduğunu ve grupla çalışma tekniklerini bilmeleri, sınıfın öğrenme iklimi ve kültürü açısından önem arz etmektedir(Dönmez, 2008,s. 20).

Disiplinin olmadığı ailelerin varlığı da çocukların kişilikleri üzerinde çok etkilidir. Anne ve babalar çocuklarına sıcak davranırken onların davranışlarını denetleme konusunda yetersiz kalırlar. Bu tür aileler çocuğa her şeyi yapma iznini vererek, olumsuz davranışları dahi hoşgörü ile karşılamaktadırlar. Anne ve babaların sahip oldukları dengesiz ve kararsız tutumlar da ortaya çıkan bir diğer olumsuzluktur. Çocuğun yanında çocuk konusunda birbirlerini eleştirmeleri, birinin

olumlu yaklaşımına diğerinin olumsuz tutumu, çocuğun çelişkili, kararsız ve tutarsız bir kişilik geliştirmesine neden olmaktadır.

- Anne ve babaların çocuklarından akademik başarı beklentileri onların eğitim yaşantılarını etkilemektedir.
- Düzenli aile içi iletişim, saygı ve sevgi ortamı çocukların daha olumlu bir akademik başarı elde etmelerini sağlamaktadır.
- Ailenin desteği ve eğitime olan katkıları öğrencinin okula düzenli devam etmesini sağlamaktadır(Erden, 2008, s. 43).

1.8.1.10.Sosyoekonomik Çevreden Kaynaklanan Nedenler

Psikolojide bireyin gelişimini etkileyen ve kalıtımsal olmayan her şey çevre olarak ifade edilmektedir. Okul ve sınıf, çevrenin önemli bir parçasıdır. Dolayısıyla sınıfta yaşanan sorunlar bir anlamda çevrenin bir uzantısı olarak görülmektedir. Öğrencinin yaşadığı toplumsal çevrenin davranışları üzerinde önemli etkisi vardır. Birey birçok davranışı yakın çevresindeki kişi ve gruplarla etkileşime girerek öğrenmektedir. Öğrencinin davranışlarını etkileyen en önemli kurum ve gruplar bu nedenle aile, akran gurubu ve okuldur(Erden, 2005,s. 46).

Aile, okul, öğretmen ve çevreden kaynaklanan sorunlar özetlenecek olursa;

- Sosyo-ekonomik durum,
- Düzenli yaşantı eksikliği,
- Kopuk aile yaşantıları,
- Kalabalık aileler,
- İlgi, saygı ve sevgiden yoksun aileler,
- Çocuğun ders çalışacak bir ortamının olmaması,
- Okul ve ev arasındaki mesafe,
- Okul yönetimindeki baskıcı ve katı kurallar,

- Okuldaki kaynakların yetersizliği,
- Kalabalık sınıfların varlığı,
- Öğretmenin mesafeli davranması ve öğrencilere yetersiz kalması,
- Sıkıcı öğretim yöntem ve teknikleri,
- Öğretmenin psikolojik yansımaları,
- Öğretmenin öğrencilerine korku saçması, kendisini sevdirememesi,
- Okul aile işbirliğinin sağlanmamış olması,
- Velilerin eğitim durumları olarak açıklanmaktadır(Dönmez, 2008,s. 19–20).

1.8.1.11.Okuldan Kaynaklanan Nedenler

Okulun ve öğretmenlerin istenmeyen davranışların kontrolünde önemli etkisi bulunmaktadır. Öğrenciler günlük yaşamlarının büyük bir kısmını okulda geçirmektedir.Bu nedenle öğrenci davranışlarının geliştirilmesi ve değiştirilmesinde okula ve öğretmenlere düşen görevler önemlidir. Öğretmen ve okul yönetimi yapılan araştırmalara göre öğrencinin sosyal çevresinden çok daha etkili olmaktadır(Erden, 2008, s. 44).

Öğrenciler kendilerine iyi örnek olan öğretmen ve yöneticileri gördükleri zaman okuldaki başarı oranı daha da artmaktadır. Öğretmenin ve ya yöneticilerin giyim tarzları, konuşmaları, yaşantı tarzları öğrencilerin öğretmen ve yöneticileri gerçek yaşantılarında da örnek almaya yöneltmektedir.

Yöneticilerin öğrencilere yaklaşımından, öğretmenlere yaklaşımlarına kadar izledikleri her türlü yol okul başarısının artmasında büyük rol oynamaktadır. Okul aile- işbirliğinin sağlanmasında da yöneticilerin olumlu okul ortamını yaratmaları büyük önem taşımaktadır.

Sınıfta öğrenmeye uygun bir kültür ve iklimin oluşturulmasında rol oynayan etkenlerden biri de okul yöneticisi olarak belirlenmiştir. Okul müdürünü herşeyden üstün tutmayı öngören görüş günümüzde değişmiş, artık okul müdürleri öğretmenler için kolaylaştırıcı, destekleyici ve yardım edici bir görev üstlenmişlerdir. Uygun bir öğrenme ortamının oluşturulması açısından öğrencinin kişilik özelliklerini göz önünde bulundurmak öğrenciyle iletişim kurmak ve öğrencileri desteklemek önem taşımaktadır(Dönmez, 2008, s. 20).

Okul ve sınıfların fiziki yapıları da sınıf yönetimini büyük ölçüde etkilemektedir. Okul yöneticileri, istenmeyen davranışları önlemek adına eğitim-öğretim yılı başlamadan ve başladıktan sonra okulun ve sınıfların fiziki yapılarını yapacağı doğru uygulamalarla kontrol altına almalıdır.

Okulun fiziki yapısı ve yönetim başarısı dışında, okuldaki öğretmenlerin derslerdeki tutumları, davranışları ve öğretme becerileri de öğrenci davranışlarını etkileyen önemli etkenlerin başındadır. Ders içi etkinlikleri öğrenci ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak belirleyen, algısı düşük öğrencileri aktif hale getirmeye çalışan, sınıf içinde karşılaşılan problemlerin çözümünde demokratik yaklaşım benimseyen, zengin bir öğretim araç gerecine sahip olan öğretmenler öğrencilerin daha olumlu davranışlar sergilemelerini sağlamaktadırlar(Erden, 2008,s. 44).

Yapılan araştırmalara göre küçük okullarda ilişkiler daha etkili olmakta, plan ve programlar daha kontrollü olarak yürütülmektedir. Küçük okul ve sınıflarda öğrenci başarısıyla birlikte öğretmenin motivasyonu artmakta ve istenmeyen öğrenci davranışları azalmaktadır. Herhangi bir grubun büyüklüğüne göre değiştiğini ortaya koyan araştırmalar grubun büyüklüğü arttıkça üyelerin etkinliği ve katılımının azalacağını da ortaya çıkartmıştır. Küçük gruplarda üyeler yaptıkları işi daha anlamlı bulurlar, daha az devamsızlık yaparlar ve daha üretkendirler. Sınıftaki öğrenci

sayısının az olması bu açıdan göz ardı edilemeyecek bir durum halini almıştır(Erdoğan, 2010,s. 30).

Yeni eğitim ve öğretim sisteminde kontrol altına alınması gereken en büyüksorunlardan biri de sınıflardaki öğrenci sayıdır. Özellikle büyük şehirlerde öğrenci sayıları 70 'e varan sınıflar istenmeyen öğrenci davranışlarının en sık rastlandığı ortamlardır. Yöneticiler ve öğretmenler bu tip okullarda davranış yönetimini kontrol altına alamamakta, gittikçe artan istenmeyen davranışların önüne geçememektedir. Dolayısıyla eğitimcilerin tükenmişlik oranları bu tip okullarda daha fazla artmaktadır.

Öğrencilerin oturdukları yerler de sınıf içindeki davranışlarında oldukça önemlidir. Sınıfın ön sıralarında ya da arka sıralarında oturma durumları onların kendilerini algılama biçimleriyle yakından ilgilidir. Okulun yönetsel yapısının çok merkeziyetçi ve bürokratik veya tam tersine esnek olması, yöneticinin yönetim tarzı sınıf yönetimini etkileyebilir, yani öğretmenin öğrencilerle olan iletişim biçimi, izleyeceği disiplin anlayışı, okulun yönetim felsefesinden etkilenmektedir. Okulun ve sınıfların görünümüyle mimari özellikleri de sınıf yönetimine etki etmektedir. Özellikle sınıfın rengi, şekli, estetik görünümü ve ergonomik düzeniyle fiziksel özellikleri içinde bulunan bireylerin davranışlarını etkilemektedir(Erdoğan, 2010,s. 30).

Eğitim ve öğretim ortamlarının, öğrencilerin her yönden kendilerini rahat ve huzurlu hissedecekleri yerler olması gerekmektedir. Fiziksel ve psikolojik yönlerden öğrencilerin kendilerini rahat hissetmedikleri ortamlarda etkili eğitim ve öğretim gerçekleşmemektedir(Işık, 2008,s. 28–33).

Okul, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışların sergilenmesi açısından çok önemli bir alandır. Bu nedenle özellikle ilköğretim 1. Kademe öğrencilerinin

eğlenirken öğrenebilecekleri alanların varlığı, materyallerin sıklığı istenmeyen öğrenci davranışlarının ortadan kalkması açısından önemli bir adımdır.

Okul bütün yönleriyle öğretim ve öğrenmeye uygun bir mekân olmalı, planlamalar yapılırken bütün ortak alanlar göz önünde bulundurulmalıdır. Okul binasını taşıması gereken özellikler, eğitim ve öğretim plan ve programını yürütmeyi sağlayacak bir ortam olmalı, öğrencilerin gelişimsel düzeylerini yansıtmalı, öğrenci sayısını bünyesinde taşımalı, doğal afetlere karşı önlemsel olmalı, öğrenciler için mesafe sorunu yaratmamalıdır. Bulunduğu konum olarak okulun sahip olması gereken özellikler, Öğretim programının amaçlarına ulaşmayı kolaylaştırıcı bir ortam olmalı, güvenliği sağlanmalı, trafik ve sanayi merkezlerinden eğitimi aksatmayacak uzaklığa sahip olmalı, her türlü alt yapı hizmetlerine ulaşmayı kolaylaştıracak yerde olmalıdır(Işık, 2008,s. 28-33).

Küçük okulların yararları sıralanacak olursa,

- Başarı artar,
- Okuldan ayrılma durumları ortadan kalkar,
- Şiddet ve güvenlik sorunları azalır,
- Öğrenciler olumlu benlik algısı kazanır,
- Akademik çalışmalar yoğunlaşır,

Küçük okullar, özellikle alt sosyal, ekonomik gruplar ve öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için daha yararlı olmaktadır(Işık, 2008,s. 28-33).

Yöneticiler ve öğretmenler sınıfların büyüklüklerine karar verirken öğrenci özellikleri ve gelişim düzeyleri, derslerin niteliği, kullanılan öğretim yöntemi ve mekânın özelliğini mutlaka göz önünde bulundurulmalıdırlar. Öğrencilerin öğrenim gördükleri ortamların sıcaklığı normal olmalı, aydınlatmada özellikle floresan tipi lambalar kullanılmalıdır.

1.9.Okul Yöneticilerinin Ve Öğretmenlerin İstenmeyen Davranışlar Karşısındaki Tutumları

Birinci sınıf ilköğretim birinci kademenin temelini oluşturmaktadır. Öğrenciye kazandırılacak her türlü alışkanlıklar, davranışlar, kurallar bu dönem içerisinde etkili olup, öğrencinin tüm yaşantısına yansiyacaktır. Etkili ve çağdaş sınıf yönetimi ve beraberinde hem rehberlik eden hem de otoriter bir koruma gücüne sahip olan okul yöneticiliği uyum eğitimini de içine alan dönemden itibaren uygulamaya konmalı, öğrencinin diğer sınıflarda ortaya çıkması olası yanlış davranışlarının bu kritik dönemde engellenmesine çalışılmalıdır.

İlkokula yeni başlayan öğrencinin, anne, baba ve kardeşlerinden oluşan sınırlı bir çevreden, okul denilen kendisine yabancı özel bir çevreye geldiği bilinmektedir. Bu özel çevrede anne, baba, kardeş ve arkadaşları olmadığı gibi öğrenci yeni insanlar tanımakta ve onlarla bir arada yaşayabilmek için bir uyum sürecine dahil olmaktadır. Okul eğitiminde rol oynayan yönetici, öğretmen, öğrenci, eğitimci olmayan personel, sınıf, sıra, zil, tahta, yeni sınıf arkadaşları, defter, kalem, kitap vb. oluşturulmuş karmaşık bir sistemin varlığı öğrencinin bu uyum sürecinde karşılaşacakları arasındadır. Bu karmaşık sistem ile ilgili olarak, okul, ilk günden itibaren, öğretim sorumluları tarafından, çocuğa tanıtılmalı, sorularına cevap verilmeli, iyi iletişimler kurulmalı, her şeyin açık ve net bir biçimde çocuğun kafasında şekillenmesine yardımcı olunmalıdır(Taş,1996,s. 48).

Uyum haftasında okul yöneticilerinin yapması gereken en önemli şey, okula yeni başlamış birinci sınıf öğrencilerine okulu sevdirmek, okula alışmalarını sağlamak için etkinlikler hazırlamak olmalıdır. Okul yöneticileri, okuldaki madde ve insan kaynaklarını bu öğrencilerin yeni ortamı sevmelerinde etkin bir şekilde kullanma yeteneğine sahip olmalıdır. Okulun fiziksel yapısını, görünüş, kullanım ve

sağlık koşullarına uygun oluş açılarından ideal ve çekici kılarak, temiz, bakımlı, iyi donanımlı, etkin okulların öğrencinin yalnız moralini değil davranışını da etkilediğini bilmelidirler(Taş,1996,s. 48).

Okul yöneticileri “Hizmet İçi Eğitim Seminerleri” ile okuldaki öğretmenlerin, özellikle birinci sınıflarda derse gireceklerin, okulda bulunan diğer öğrencilerin ve eğitimci olmayan personelin, birinci sınıf öğrencilerine yardımcı olmasını sağlamalıdır.

Etkili bir okul müdürü bir organizasyon olan okulun, öğrencinin öğrenebilecek niteliklerle dolu olmasına dikkat etmelidir. Temelinde yapılandırmacı yaklaşım olan eğitim programının öğrencilerin çeşitli yollarla öğrenebilmelerini sağlamada esneklik göstermesine dikkat etmelidir. Varolan kaynaklarını etkili kullanan bir okul yöneticisi eğitimsel kaynakları, spor ekipmanları, kütüphane kitapları gibi fiziksel kaynakları elde etmiş olmaktadır. Teknoloji ile güncellenmiş güçlü bir bilgi teknolojisi alt yapısı olan okullar personeli ile birlikte planlama, program geliştirme, yansıtma ve birlikte karar verme için zaman ayırabilmektedir. Öğrencilerin sosyal, fiziksel ve kişisel gelişimlerini, ayrıca akademik gelişimlerini ilerletebilecekleri ortamlar onların yaşama dair itibarlı olma, isteklendirme, disiplinli olma gibi yeteneklerinin gelişmesine yardımcı olmaktadır(Karslı, 2006,s. 14-21).

Aileler, yapılandırmacı yaklaşıma göre çocuklarının sosyal, fiziksel ve kişisel gelişimlerini daha yakından takip edebilmektedirler. Yakından takip edilen akademik gelişimler aileleri daha çok bilinçlendirmekte ve aileler çocuklarının eğitim yaşantılarına daha çok katkıda bulunmaktadır.Öğrenciye hazırlanan bireysel ve farklı öğrenme ortamları, öğrenme zorluğu çeken ve hızlandırılmış eğitim gerektiren öğrenciler dâhil, özel ihtiyaçlı öğrencilerin ihtiyaçlarını eksiksiz

karşılıklıdır. Öğrenme ortamlarından kaynaklanan istenmeyen öğrenci davranışları böylece büyük oranda ortadan kalkmış olacaktır.

Çocuğun, okul içerisinde okul yöneticisinin yetersizliğinden, sınıf öğretmenin ilgisizliğinden kaynaklanan sorunlarla uğraşmaması gerekmektedir. Bu nedenle, okullarda, fiziksel yapının çocuklara uygun düzenlenmesine, eğitim ortamlarının renkli, ilgisini çeken, gelişimine uygun kitaplarla örülmüş olması na çocuğu değerlendirmeye, iyi bir yönetim kabiliyetine, demokratik tutumlara sahip öğretmenlere okuldaki madde ve insan kaynaklarına en verimli şekilde yön verecek uzman eğitim yöneticilerine ihtiyaç duyulmaktadır(Taş,1996,s. 48).

Okul ve ailenin işbirliği içinde olması öğrencilerin okula karşı geliştirdikleri olumlu tutumu destekler nitelikte olursa öğrenme ortamı disiplinli ve huzurlu olacağından istenmeyen davranışların görülme sıklığında azalmalar meydana gelecektir. Bu nedenle ailelerin birçok yolla öğrenci öğrenmesinde yol almaları, okul aktivitelerinde hazır bulunmaları sağlanmalıdır. Okula yardımcı olmadaki, eğitimle ilgili sorunlarda ailelere eğitim ya da yardım sağlanan okullarda aileler okul ve ev arasındaki iletişim düzeyinden memnun kalmaktadırlar(Karslı, 2006,s. 14-21). Böyle bir ortamın varlığı öğrencilerin davranışlarında herhangi bir sorun ortaya çıkarmayacağından öğretmenlerin sınıf yönetimindeki başarısını da olumlu yönde etkileyecektir.

Okul sınıf yönetimini etkileyen bir faktördür. Okul yönetiminin, bütün yönleriyle istikrarlı bir niteliğe sahip olması gerekir. Okul yöneticisi, öğretmen, personel, öğrenci, veli, çevre liderleri, yerel yöneticiler ve politikacılar gibi farklı eğitim ve kültür düzeylerinde bulunan, farklı beklentileri olan kaynakların ihtiyaçlarını belirlemek, iyi ilişkiler kurmak, beklentilerini dikkate alarak çözüm odaklı olmak zorundadırlar. Okul yönetiminde meydana gelen değişiklikten

kaynaklanacak denge bozukluğu sınıf yönetimini de olumsuz etkiler. Buradan yola çıkarak sınıf yönetiminin yaşanan değişimlerden, varolan yönetsel uygulamalardan kolaylıkla etkilendiği söylenebilir (Toprakçı, 2008,s. 59).

Sınıf yönetiminde, öğretmenin, sınıf ortamını oluşturan kaynakları kullanma becerisi ile, etkili bir öğretme-öğrenme ortamını gerçekleştirebilmesi, öğrencilerin sınıf içi süreçlere en üst düzeyde katılımlarını sağlayabilmesi, öğrencilere istendik davranışların kazandırılarak, istenmedik davranışların önlenmesine yardımcı olabilmesi ön plana çıkmaktadır(Şişman, 1999,s. 178).

Sınıf içerisinde karşılaşılan istenmeyen davranışlara müdahale öğretmenlerin kararsızlık yaşamalarına neden olmaktadır. Sınıfta meydana gelen olumsuz bir davranışı zamanında durdurmak çok önemli olduğundan, etkili bir öğretmenin yapması gereken, iyi bir gözlemci olmak ve zamanlamayı en iyi şekilde ayarlamaktır. Öğretmenin bunu gerçekleştirebilmesi için çağdaş sınıf yönetimi anlayışına sahip olması gerekmektedir. Çağdaş sınıf yönetiminde en fazla dikkate alınan özellikler öğretmenin sınıfı çok iyi kontrol etmesi, sınıfta olup bitenleri takip etmesi, olumsuz davranışı anında tespit etmesi ve davranışın olası sonucunu tahmin etmesidir(Erden, 2008,s. 142).

1.10. İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleme Yöntemleriile İlgili

Kuramsal Çerçeve

1.10.1. İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önleme Yöntemleri

Okulların ve öğretmenlerin öğrencilerden bekledikleri davranışlar birbirinden farklıdır.Tüm okullarda öğretmenlerin ve yöneticilerin öğrencilerden beklentileri akademik başarıyı artıracak nitelikte olmasıdır. Bu nedenle belirlenen bazı davranış

kalıpları sayesinde hem yönetici ve öğretmenler başarıyı sağlayabilmekte hem de istenmeyen davranışların en az çaba ile önlenmesi sağlanmaktadır.

Bu davranışlar şu şekilde sıralanabilir:

- Okula geliş gidişlerde zamana uygun şekilde davranma,
- Ders ile ilgili materyalleri eksiksiz getirme,
- Verilen görevleri ve ödevleri düzenli olarak yapma,
- Dersin akışını engelleyici davranışlardan kaçınma,
- Belirlenen okul ve sınıf kurallarına uyma(Erden, 2005,s. 35-41).

Bu davranışları gösteren öğrenciler sorunsuz öğrencilerdir ve öğretmenler kendilerini yormayan bu tip öğrencilerle rahatlıkla ilgilenmektedirler.Öğrencilerbu davranışları sergiledikçe başarılı olmakta ve öğretim hedeflerine ulaşmaktadırlar.

Okul yöneticileri ve öğretmenler olumsuz öğrenci davranışlarını ortaya çıkmadan engellemeyi ve ortaya çıkan davranışları kısa zamanda durdurup olumlu davranışa çevirmeyi amaçlarlar.

Olumsuz öğrenci davranışları eğitimciler tarafından değişik biçimlerde tanımlanmakta ve sıralanmaktadır. Bu davranışlar öğrenciler üzerinde yarattığı sonuca ve öğrencinin kendini denetleme biçimine göre şu şekilde sınıflanmaktadır,

- Yarattığı sonuca göre olumsuz öğrenci davranışları,sınıf düzenini bozucu davranışlar sergileme, derse giriş çıkış saatlerine uymama, hazırlıksız olma, sınıf üyelerinin öğrenimlerini engelleyecek davranışlar sergileme, fiziksel, ruhsal ve zihinsel şiddet uygulama, sınıf kurallarına uymama, kötü konuşma, verilen görevleri yapmama vb.
- Aşırı kontrol ve kontrolsüzlükten kaynaklanan olumsuz öğrenci davranışları, aşırı hareketlilik, düşüncelerini kontrol edememe, çevresindekilere zarar verici davranışlar sergileme, dikkat eksikliği ve dağınıklığı, etrafındakilerin eşyalarına

zarar verme, uygunsuz konuşmalar, öfke kontrolünü sağlayamama, suçlayıcı davranışlar sergileme, ilgi ve sevgi görme merakı, özgüven eksikliği, korkma duygusunu aşırı derecede yaşama, sosyal çevreden uzaklaşma, hayalperestlik, aşırı ders çalışma ya da çalışmama, yersiz kaygılar, öğrenmeye karşı ilgisizlik vb.

- Uzman yardımı isteyen olumsuz öğrenci davranışları,Sürekli başarısız olduğunu düşünme, sürekli mükemmel olma isteği, beklentilerdeki eksiklik, düşük başarı, saldırganlık, asilik, aşırı hareketlilik, dikkat dağınıklığı, özgüven eksikliği vb.
- Gruplar tarafından sergilenen olumsuz öğrenci davranışları,grup kurallarına uymama, çalışma standartlarının dışına çıkma, grupça verilen aşırı tepkiler, çevredeki değişikliklere uyum sağlamama, sınıf bütünlüğünü bozma vb(Erden, 2005,s. 35–41).

Sınıf öğretmeni, bulunduğu ortamda sayıları, kişisel özellikleri ve yaşantıları farklı öğrencilerin yönetimi üstlenir.Sınıf öğretmenin bütün yaşantısı öğrencileridir. Bu yorucu süreçte, eğitim öğretim faaliyetlerinde başarı sağlayabilmek amacıyla sene başında planlamalar yapmalı, sınıf kontrolünü zorlaştıracak her türlü etkinlikten uzak durmalı, öğrencilerinin ilgi, istek ve ihtiyaçlarını göz önünde tutmalıdır. Sınıfındaki farklı geçmiş yaşantılar, farklı kişilik özellikleri öğretmenin bu süreçteki yaşadığı sıkıntıları gözler önüne sermektedir.

Genellikle öğretmenler, sınıf yönetimiyle ilgili sorunlara karşılaştıkları olumsuz öğrenci davranışları sonucunda önem vermektedirler. Sınıf ve okul yönetiminde olumsuz öğrenci davranışlarının ortaya çıkmadan önlenmesi ve öğretimi daha etkili hale getirebilmek için olumlu öğrenme ortamının yaratılması gerekmektedir. Olumlu öğrenme ortamının yaratılmasında öğrenci ilgi, istek ve ihtiyaçlarının karşılanması ve sınıfta öğrenciler arasında olumlu ilişkiler kurulması

önemli rol oynamaktadır. Bu durum öğrencinin sınıfta kendini mutlu, güvenli ve huzurlu hissetmesini sağlamaktadır(Erden, 2008,s. 89).

Bütün bu durumlar göz önünde bulundurulduğunda öğrenci ile yapılacak anlaşmalar olumsuz öğrenci davranışlarının önüne geçmede çok büyük yarar sağlayacaktır. Bu öğrenci anlaşmalarına örnekler aşağıda belirtilmiştir.

1.10.1.1.4 N Formu

Öğrenciye ceza vermektense davranışını ona yazdırmak daha etkili olur.Bu yaklaşım; ciddi olmayan fakat rahatsız edici boyutta sıklık derecesi olan bu davranışların ortadan kaldırılması için uygun bir hal tarzıdır. Buna 4N formu diyoruz.

1. Sınıfıma ve okul kurallarına karşı NE YAPTIM?
2. Kırdığım yâda ihlal ettiğim kurallar yâda haklar NE İDİ?
3. Benim bu duruma karşı açıklamam NEDİR?
4. Bu durumu düzeltmem için NE YAPMAM GEREK?

Bu yaklaşım öğrenciye;

- Cevap hakkı verir.
- Öğrencinin ne yaptığını tümüyle düşünme fırsatı sağlar.
- Öğrenci tarafından ihlal edilen kural yâda hakların öğrenci tarafından yeniden gözden geçirilmesini sağlar.
- İlerideki öğrenci öğretmen ilişkisine altyapı tesis eder.
- Bilhassa, öğrenci bu durumu geriye nasıl getirmeliyim konusu üzerine yoğunlaşır(Rogers, 2010).

1.10.1.2.Davranış Kontrati

(Öğrenci).....ve ...(Öğretmen)....arasında kontrattır.

Davranış Sorununun Açıklaması

.....
.....
.....
.....

İstenen Davranışın Açıklaması

.....
.....
.....
.....

Davranış Değişikliği Planı

.....
.....
.....
.....

Gözetim Ve Değerlendirme

.....
.....
.....
.....

Öğretmenin Yorumları

.....
.....

.....
.....
Öğrencinin İmzası

Tarih,

.....
.....
Öğretmenin İmzası

Tarih,

.....
(http://www.teachervision.fen.com/tv/printables/MENC_contract.pdf, 2010)

Bu örneklerin dışında bazı zor öğrenci davranışları ve bu davranışlar karşısında alınacak bazı önlemler ÖRNEK 3'te belirtilmiştir.

1.10.1.3. Sınıftaki Zor Davranışlar

1.10.1.3.1. Davranış 1

Konudan çıkarak kendi başına konuyla ilgisi olmayan örnekleri vererek ortamı bozmak.

Muhtemel çözümler

- Konuyla ilgili güncel örnekler vererek dikkati tekrar toplamak.
- Konunun gerisinde kalan gruba direk soru yöneltmek
- Tartışılan konunun ne ile ilgili olduğunu sorun
- Görsel destek alın, tahtaya yazmaya başlayın

1.10.1.3.2. Davranış 2

Utangaçlık yada Sessiz kalma. Konuya katılım eksikliği

Muhtemel çözümler

- Öğretme stratejinizi değiştirin. Gruptan bireye dönün.
- Sağlam pekiştireçler kullanın.
- Doğrudan ona soru sorarak onu duruma sokun.

- Göz teması kurun.
- Onu ufak grup lideri olarak atayın.

1.10.1.3.3. DAVRANIŞ 3

Gevezelik

Muhtemel zmler

- Yaptığı yorumları kabul edin.
- Ona bakış açısını yada hislerini ifade etmesi için sınırlı bir zaman tanıyın, sonra devam edin.
- Başka bir kişiyle göz teması kurun ve sonra bu kişiye doğru dönün.
- Teneffüslerde kişiye ferdi dikkat gösterin.
- Bu çok enteresan bir nokta. Bakalım diğerleri ne düşünüyor diye fikrini onaylayın.

1.10.1.3.4. Davranış 4

ğretmeni yanıltmaya yönelik davranışta bulunmak

Muhtemel zmler

- Cevabı bilmediğinizi itiraf edin ve cevabı size soruyu yöneltene sorun.
- Bunun ortak bir öğrenme olduğunu kabul edin.
- Davranışı görmezlikten gelin.

1.10.1.3.5. Davranış 5

Söylediğiniz her şeye muhalif olma ve kişisel saldırıda bulunarak sizinle tartışma

Muhtemel zmler

- Soruyu direk sizi destekleyenlere yöneltin.
- Olumlu noktaları kabul edin.
- Yorumlarını kabul ediyorum. Ancak bu yorumları diğerlerinden de duymak istiyorum ya da seninle anlaşamayacağız diye ifadeler kullanın.

1.10.1.3.6. Davranış 6

Başkalarının fikirlerinin kendi fikriymiş gibi söyleyerek gösteriş yapmak.

Muhtemel çözümler

- Kendi fikirlerini söyledin. Fakat şimdi diğer konuya geçme zamanı diye sözlü ikaz edin.

1.10.1.3.7. Davranış 7

Aleni bir şekilde yapılan düşmanlık. Kavgacı tutum.

Muhtemel çözümler

- Düşmanlık korkuyu gizleyebilir.
- Korkuya karşılık verin, düşmanlığa değil.
- Sakin ve kibar olun.
- Onunla ters düşmeyin, söylediğini yapın.
- Onunla daha yakın olun, göz teması kurun.
- Gerçekten sinirli görünüyorsunuz. Başka böyle sinirli olan var mı? Diye manevi baskı kurun.
- Varsayım kabul etmeyin.
- Teneffüste onunla birebir konuşun.
- Davranışa aldırmayın.
- Son çare olarak diğer öğrencilerin iyiliği için sınıftan çıkmasını isteyin.

1.10.1.3.8. Davranış 8

Yakınmak

Muhtemel çözümler

- Buradaki düzeni, siyaseti değiştiremeyeceğinizi belirtin.
- Söylediğini onaylayın.

- Zamanın daraldığını gösterin.

1.10.1.3.9. Davranış 9

Tarafli konuşmalar.

Muhtemel çözümler

- Konuşanları utandırmayın.
- Tartışılan konu ile ilgili görüşlerini sorun.
- Eğer isterlerse fikirlerini paylaşabileceklerini söyleyin.
- Rastgele konuşanlara doğru yürüyün.
- Göz teması kurun.
- Onlar hakkında yorumda bulunun fakat her defasında onlara bakmayın.Son çare olarak durun ve bekleyin(<http://honolulu.hawaii.edu/intranet>, 2010)

Yapılan araştırmalar sonucunda sınıf içerisindeki zor davranışlarla mücadele etmede bazı püf noktaları belirlenmiş ve bu püf noktalarını uygulamanın davranışların ortadan kalkmasına etki edeceği ortaya çıkmıştır. Bu püf noktaları örnekte verilmiştir.

1.10.1.4. Öğrenci Davranışları İle Mücadeleyi İdare Etmede Püf Noktaları

1. Öğrenciler demir bir yumruk gibi kavranmak yerine öğrencilerin davranışları öğretmeni yada sınıftaki diğer öğrencileri rahatsız etmedikçe/edene kadar öğrenciler kendi hallerine bırakılmalıdır.
2. Rahatsız edici bir davranış sezildiğinde başlangıçta önlem alınmalıdır. Aksi takdirde öğretmen konuşurken yada başka bir şey yaparken onlar bu davranışının gayet normal olduğunun kabul edildiğini düşünmektedirler.
3. Öğretmenler rahatsız edilmeden yada sinirlenmeye başlamadan önce sınıf yönetim tekniklerini etkili bir biçimde kullanmalıdırlar.

4. Öğretmenler sınıfta kendilerini olabildiğince iyi hissetmelidirler. Çünkü öğretmenlerin davranışları öğrencilere yansımaktadır.

5. Öğretmenler yanlışlıkla sınıfta öğrencileri yönetmek için kaba bir şekilde konuştuğunu hissederse, onlara, “özür dilerim bu çok sert oldu” şeklinde konuşarak ortamı yumuşatmaya çalışmalıdırlar(<http://honolulu.hawaii.edu/intranet>, 2010)

Öğrenciler, eğitim öğretim ortamında isteyerek ya da farkında olmadan sağlanan düzeni bozacak, öğretimde aksaklıklara neden olacak davranışlardabulunabilirler. Öğretmenler bu davranışları hoşgörüyü karşılamadığı zaman veya tepkisinde yanlışlık yaptığı zaman ortaya hoş olmayan görüntüler ortaya çıkmaktadır. Bu noktada öğretmenlerin önlem alıp almama konusu her zaman sorun teşkil etmektedir(Erden, 2005,s. 166).

Öğretmenler istenmeyen öğrenci davranışlarını ve önleme yöntemlerini bilmedikleri sürece müdahale etme sürecindeki karar verme aşaması onlar için uzayacaktır. Bu nedenle öğretmenin neye nasıl müdahale edeceğini kestirebilmesi için, iyi bir gözlem gücüne ve araştırmacı ruha ihtiyacı vardır.

Etkili bir öğretmenin yapması gereken en önemli şey sınıfta neler olduğunu gözlemek ve ne zaman müdahale edeceğini kestirebilmek olmalıdır. Bu müdahalede bulunmadan önce öğretmenlerin dikkat etmesi gereken bazı noktalar vardır. Bu noktalar sırasıyla Eylemin Kendisi, Eylemi Yapanın Kim Olduğu, Eylemin Olduğu Durum, Eylemin Önceliğidir. Olumsuz davranışları tanımak her zaman kolay olmamaktadır. Öğrenciler olumsuz davranışlarını çalışma görüntüsünün arkasına saklanarak sergilemektedirler. Bu nedenle öğrenci davranışları konusunda öğretmen çok iyi gözlem yeteneğine sahip olmalı, ortaya çıkan istenmeyen davranışın kaynağı erken farkedilmelidir. Bu aşamada dikkat edilmesi gereken en önemli şey suçlanan

kişinin gerçekten o suçu işleyip işlemediği ve müdahale yönteminin doğruluğudur(Erden, 2005,s. 167).

Sınıf yönetimindeki başarı problemi çıktığı anda ortadan kaldırmakla değil, müdahaleyi erken yapmakla sağlanmaktadır. Bu noktada en büyük görev öğretmenlerindir. Öğrenci davranışları ile öğretmen davranışları birbiriyle sıkı bir ilişki içerisinde. Sınıf yönetiminde etkili olabilmek ve istenmeyen öğrenci davranışlarını en aza indirebilmek için öğretmenlerin sahip olması gereken özellikler şu şekildedir:

- Öğretmen öğrencileri ile ilgili her türlü bilgiye sahip olmalıdır.
- Kuvvetli bir iletişim yeteneği olmalıdır.
- Öğrencilerin yaptığı her işi takip etmelidir.
- Sınıfta oluşabilecek her türlü duruma etkili müdahale edebilecek gücü olmalıdır.
- Sınıf seviyesine uygun yöntem ve teknikler belirlemelidir.
- Öğrenci merkezli ders işlemelidir.
- Grup çalışmaları için öğrencilerine gereken desteği sağlamalıdır.
- Öğrencileri arasındaki işbirliğini kuvvetlendirici çalışmalara önem vermelidir.
- Sınıf kurallarını açık, net ve anlaşılır şekilde ifade etmelidir.
- Sınıfındaki her öğrenciye sınıf yönetimine destek olabilecekleri sorumlulukları vermelidir(Yiğit, 2008, s. 49-50).

Sınıfta bulunan öğrenciler farklı geçmiş yaşantılara, farklı kişilik yapılarına, farklı ilgi ve yeteneklere sahiptirler. Bu durum beraberinde oluşabilecek farklı görüntülere yol açmaktadır. Öğretmeni dinleyen öğrencilerin yanında farklı şeylerle ilgilenen öğrencilerde olabilmektedir. Öğretmenin ders anlatma yöntemine sadık kalan öğrenciler olabildiği gibi bundan hoşlanmayan ve bunu davranışlarına yansıtan

öğrencilerde bulunmaktadır. Öğrencilerin birbirinden farklı özelliklere sahip olması bunlara benzer birçok davranışa neden olmaktadır(Öztürk, 2002,s. 139).

Bir sınıf yöneticisi bu noktada ustalıklı davranmalı, birbirinden farklı özellikler gösteren bu öğrencileri aynı çatı altında toplamayı başarmalıdır. Bunu yapabilmek için kendisine etkili bir strateji belirlemeli, derste kullandığı yöntem ve tekniklerden, öğrencilerin oturma şekillerine, kullandığı materyallerin renklerine kadar her şeyi sınıfının ilgi düzeyine göre ayarlamalıdır.

Öğretmenlerde bulunması gereken sınıf yönetimi stratejisi her zaman davranışları olumluya dönüştürebilir. Bu noktada öğretmenler istenmeyen davranışları en aza indirmeye çalışmalı, öğrencilerin zaman içerisinde bu davranışlarını değiştirmeye çalışmalıdır. Etkin bir sınıf yönetiminde öğretmenlerin hem öğretim becerilerini hem de bireysel özelliklerini harmanlayarak öğrencilerin bütün davranışlarını olumluya dönüştürme çabası içerisinde olması gerekmektedir.

Sınıf öğretmeni istenmeyen bir davranışla karşılaştığında yargılama ve değerlendirme yapmadan, ortadaki sorunun öğrenciler tarafından fark edilmesini sağlamalıdır. Öğrenciyi davranış kontrolüne yönlendirdiğinde, öğrenci kendi sorununu daha etkili bir şekilde çözümlenecektir.

Öğrencilerin çeşitli sıklıklarda sınıf içerisindeki etkileşime dayalı olarak sergiledikleri birçok davranış bulunmaktadır. Sıklık derecesi değişkenlik göstermek üzere bu davranışların hemen hemen hepsi bütün öğrenciler tarafından gerçekleştirilir. Ancak önemli olan nokta bu davranışların algılanma biçiminin, kişiye, davranış şekline, ne zaman gerçekleştiğine, kime karşı yapıldığına göre değişiklik göstermesidir. Bir öğretmen yapılan bir davranış öğrenme-öğretme sürecinin bir parçası olarak görüp uyarıcı niteliği yüklemekteyken, diğer öğretmen aynı davranış olumsuz olarak algılamaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin öğrencilerin

davranışlarını algılama biçimleri davranışların değiştirilmesinde öğrencilere yönelik olarak davranışların düzeltilmesinde önemli bir rol teşkil etmektedir. Öğretilenlerin sıkıcılığı, öğrencilerin güdülenme düzeylerinin düşük olması, sınıfta otoriter fikir ve kuralların hâkim olması, öğretmenlerin akademik açıdan kendilerine karşı olan güvenlerinin düşük olması ve dolayısıyla sınıfı kontrol etmede başarısız olmaları, öğrencilerin gelişimsel özelliklerine bağlı olarak ilgi çekme amaçlı sergiledikleri davranışların tümü istenmeyen davranışların görülmesinin başlıca nedenleri arasında yer almaktadır(Öztürk, 2002,s. 139).

1.10.2. İstenmeyen Öğrenci Davranışları Karşısında Okul Yönetimi Ve Öğretmen Tepkileri

Sınıf içerisinde ortaya çıkan istenmeyen davranışlar için bu davranışlara neden olan etmenleri belirlemek ve ona uygun stratejiler geliştirmek gerekmektedir. İstenmeyen davranışların etkisi ortaya çıkardığı sonuçlara göre değerlendirilmekte ve ceza gerektirip gerektirmediği bu değerlendirmelere göre yapılmaktadır(Ilgar, 2005, s. 172). Örneğin sınıftaki arkadaşlarına zarar veren, hırsızlık yapan, öğretmene karşı gelen öğrencilerin sergiledikleri davranışlar gözle görülür davranışlardır ve gereken yöntemlerle davranışların tekrar ortaya çıkması önlenabilir. Ancak derste yüksek sesle konuşarak diğer öğrencilerin dikkatini dağıtma, öğretmenin zamanını çalma, dersin etkinliğini düşürecek davranışlarda bulunma gibi durumlar gözlemlenemeyen durumlardır ve tespit edilip önlenmediği takdirde sınıfın olumsuz özellikler kazanması, öğrenme ortamının istenmeyen davranışlarla bütünleşmesi kaçınılmazdır(Öztürk, 2002,s. 140).

Ders yılı başlarında olumsuz bir durumla karşılaşmak, kurallara ve kişilerarası ilişkilere uymamak, olumsuz öğretmen davranışları, öğretim

yöntemlerinin yetersiz ve plansız kalması, okul çevresi, aile, öğrencilerin bireysel özellikleri, uyarılar, öğrencilerin güdülenmesi esnasında kullanılan ödüllerin eksikliği, öğrenci ihtiyaçlarının karşılanmaması, zamanın etkili kullanamama, yetersiz ve etkisiz bir iletişim ortamının hâkim olması, öğrencinin ilgi çekmek istemesi, öğrencinin yaşı itibariyle güç gösterilerinde bulunmaları, herhangi bir nedenden dolayı öğrencilerde yer alan intikam alma isteği, öğrencinin yetersizliğini bir şekilde kanıtlamaya çalışması gibi nedenler istenmeyen davranışların değiştirilmesinde öncelikli olarak ele alınması gereken konular arasında yer almaktadır. Bu etkenlere bağlı olarak ortaya çıkan istenmeyen davranışların önlenmesi için çeşitli yöntemlere başvurulabilir(Erdoğan, 2010, s. 98).

Yapılan araştırmada öğretmenlerden ve yöneticilerden alınan görüşlere göre istenmeyen davranışlar karşısında en çok kullanılan önleme yöntemleri şu şekildedir;

- Öğrenciyi görmezden gelme,
- Olumlu davranışı gerçekleştiren öğrenciyi örnek gösterme,
- Sınıf kurallarını hatırlatma,
- Göz teması kurmaya çalışma,
- Öğrencinin ailesine haber verme,
- Öğrenciye bağırma,
- Öğrenciye sorumluluk verme,
- Öğrenciye bedensel ceza verme,
- Öğrenci ile ders dışında konuşma,
- Öğrenciyi dersten dışarı atma,
- Öğrenciyi derse katmaya çalışma,
- Öğrenciyi sözlü olarak uyarma,
- Öğrencinin ders esnasında yerini değiştirme,

- Öğrenciyi sözsüz olarak uyarma,
- Öğrenci sınıfta yokmuş gibi davranma(Öztürk, 2002,s. 173).

Sınıf öğretmenin istenmeye davranışa anında müdahale etmesi çok önemlidir. Olumsuz davranışın özelliğine göre belirlenecek bir strateji bu davranışın ortadan kalkmasını hızlandıracaktır. Aynı zamanda öğrencinin sınıf ya da okul içerisindeki davranışlarının bütünü de davranışın özelliğini belirlemektedir. Sınıf ve okul içerisinde her zaman kurallara uyan, derslerde aktif olan, uyum ile ilgili problemler yaratmayan öğrencilerle, bu durumun tam tersi davranışları gösteren öğrencilerin davranışlarının aynı şekilde yorumlanması belirlenen sınıf stratejisinde hatalara neden olmaktadır. Davranışı gösteren öğrencinin niteliği dikkate alınmalıdır.

1.10.2.1. Görmezden gelmek

Sadece bir an için ortaya çıkan, yoğunluk ve yaygınlık göstermeyen istenmeyen davranışlar karşısında öğretmen bu önleme yöntemini kullanabilir. Öğretmenin bu yöntemi kullanırken öncelikli olarak yapması gereken şey dikkatli olmasıdır. Öğretmen dersin akışını ve diğer öğrencilerin konsantrasyonunu bozmadan, öğrenciye yaptığı davranışın yanlış olduğunu ve onaylanmadığını fark ettirebilmesi gerekmektedir. Bunu gerçekleştirirken de jest ve mimiklerinden yararlanmalıdır. Bu yöntemin sakıncalı tarafı, öğretmenin jest ve mimikleri kullanmadığı zamanlarda öğrencinin yaptığı şeyin doğru olduğunu düşünüp davranışını pekiştirmiş olmasıdır(İlgar, 2005, s. 175). Davranışçı yaklaşıma göre, bireyin bir davranışının sonucu olumlu ya da olumsuz ise davranışın giderek sönmesi olarak tanımlanmaktadır. Öğretmen bu yaklaşımdan yola çıkarak sınıfta ortaya çıkan küçük davranışları görmezlikten gelmeli ve sönmesini beklemelidir. Öğretmenin bu noktada dikkat etmesi gereken öğrenci davranışlarının diğer öğrencileri rahatsız edecek ve öğretimi kesintiye uğratabilecek boyutta olmamasıdır(Erden, 2008,s. 145).

1.10.2.2. Sözlü ya da sözsüz uyarılar

İstenmeyen davranışı gerçekleştiren öğrenciye dokunma, sözle doğrudan veya dolaylı olarak uyarma, öğrenciyle vücut dilinin uzaktan ya da yakından kullanılması, soru sorma ya da söz hakkı verme, sözü doğrudan istenmeyen davranışa getirme şeklinde uyarılar yapılmaktadır. Vücut dilinin uzaktan kullanılması ile ilgili olarak, öğrenciyle göz temasının kurulması örnek olarak verilebilir. Bunun yanında başı aşağı yukarı hareket ettirme, kaş çatma, başını yana sallama, gibi hareketlerinde bu duruma örnek olduğu söylenebilir. Bazı durumlarda öğrenci öğretmenler göz teması kurmaktan kaçır. Öğretmenin göz teması kurmaktan kaçan öğrenciye doğru hareket etmesi ve yaklaşmasıyla olayın farkında olduğu mesajını vermesi vücut dilinin yakından kullanılmasına örnektir. Dolayısıyla öğretmen hem dersin akışını bozmuş hem de olay farklı bir boyut kazanmadan davranışın tekrarını önlemiş olmaktadır(İlgar, 2005, s. 176). Sözel olmayan mesajlar göndermek öğretmenin yetenekleriyle yakından ilgilidir. Beden dili, mimikler, el hareketleri öğretmen tarafından kullanılırken, etkili, yerinde ve zamanında kullanılmalıdır. Bu hareketleri yanlış kullanmak, hatalara, öğrencilerde performans düşüklüğüne, yanlış davranışların yerleşmesine neden olmaktadır. Öğretmenin her hareketi, her davranışı sınıf içinde ya da dışında öğrenciler tarafından izlendiğinden öğretmen her zaman çok dikkatli olmalıdır(Yiğit, 2008,s. 54). Öğrenciler genellikle olumsuz davranışlarını öğretmenden gizlemeye çalışırlar. Öğretmenin kendisini gördüğünü fark eden öğrenci davranıştan vazgeçmeye çalışır ancak öğretmenin bu yöntemi etkili kullanmadaki becerisi davranışın pekişmemesi açısından oldukça önemlidir. Öğretmenin öğrenciye ya da masasına dokunması, öğrencinin hem varlığını hem de o davranışı onaylamadığını göstermektedir. Bu örnek dokunma yoluyla uyarma olarak adlandırılmaktadır. Öğretmenin öğrenciye yaklaşması da olumsuz davranışı

durdurmadığında öğrenciye dokunarak onu uyarabilmektedir. Ancak öğretmen bu temasın şiddetini iyi ayarlamalıdır. Dokunmak için en uygun bölge öğrencinin kolu ve sırtıdır(Erden, 2008,s. 145). Sözlü uyarma da öğrenci değil öğrenci davranışının ön plana alınması, uyarının dozunun iyi ayarlanması, ortamın gerginleştirilmemesi, hakaret, küfür ve argodan sakınılması, öğrencinin kişiliğinin hedef alınmaması, uyarıların tehdit olarak algılanmaması çok önemlidir(İlgar, 2005, s. 176).

1.10.2.3. Derste değişiklik yapmak

Öğrenciler derste sıkıldıkları zaman sıklıkla istenmeyen davranışlar sergilemektedirler. Dersin akışını bozan bu davranışlar öğretmenin de sınıf yönetim hâkimiyetine zarar vermektedir. Bu nedenle öğretmenler istenmeyen davranışları gözlemledikleri zaman dersin işlenişinde bir takım değişiklikler yapmak zorundadırlar. Öğretim yöntemleri ya da araç ve gereçler değiştirilerek istenmeyen davranışlar ortadan kaldırılabılır. Sesi alçaltıp yükseltme, fıkra anlatma,şarkı söyleme, gösteri yapma, şiir okuma, kısa bir süre derse ara verme gibi etkinlikler gerçekleştirilebilmektedir. Bu önleme yönteminin kullanımında öğretmenin yaratıcılığı ve farklılığı devreye girmektedir(İlgar, 2005, s. 177). Bunların dışında ders dışı faaliyetlerle yakından ilgilenen öğrencilere verilebilecek uygun tepkilerden biri de soru sormadır. Ders ile ilgilenmeyen öğrencilere işlenen konuyla ilgili çeşitli sorular sorarak öğrencilerin derse karşı olan ilgilerini canlı tutabilmek öğretmenin bu noktadaki başarısını göstermektedir.Ancak bunu gerçekleştiren öğretmenler sordukları soruların öğrencileri incitmemesine ve arkadaşlarının önünde küçük düşürücü olmamasına dikkat etmelidirler(Erden, 2008,s. 147).

1.10.2.4. Sorumluluk vermek ve sorumluluğun yerine getirilip getirilmediğini takip etmek

Sınıf ortamında kendisine görev ve sorumluluk verilmeyen öğrenciler istenmeyen davranışlar sergilemektedirler. Öğrencilerinin ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri hakkında bilgi sahibi olan, öğrencilerini iyi tanıyan bir öğretmen öğrencilerine görev ve sorumluluk yüklemekten kaçınmamaktadır. Arkadaşlarıyla konuşmayı çok seven bir öğrenciyi sınıf sözcüsü yapmak, sınıfın yaramaz öğrencisini sınıf başkanı yapmak, öğretmenin getirdiği araç ve gereçleri getirip götürme işini yüklemek, tahtayı sildirmek ya da şekiller çizdirmek, ödevlerin kontrolünde yardım etmek gibi sorumluluklarla öğretmenler öğrencilerin davranışlarını kontrol etmelerine yardımcı olabilmektedirler(İlgar, 2005, s. 178).

1.10.2.5. Öğrenciyle Konuşmak

İstenmeyen davranışlar gözlemlendiğinde davranışın nedenleri ve sonuçları hakkında öğrenciyle konuşmak faydalı olmaktadır. Ancak bu konuşmanın ders esnasında mı yoksa ders dışında mı yapılması gerektiği önem teşkil etmektedir. Ders içerisinde öğrenciyle konuşmak olayın kişiselleşmesine, diğer öğrencilerin müdahalesine ve dersin aksamasına neden olmaktadır. Ders dışında ise görülen istenmeyen davranış hakkında sığağı sığağına konuşmak, davranış örüntülerinin ve sonuçlarının unutulmaması açısından çok önemlidir. Öğretmen bu noktada dersin sonuna kadar sabrını korumalı, kızgınlığını kontrol etmeli, olaylar karşısında soğukkanlılığını koruyarak düşünmeli ve dersin sonunda öğrenciyle yalnız konuşmalıdır(İlgar, 2005, s. 178). İyi bir sınıf yönetiminin temelinde etkili iletişim yer almaktadır. Sınıf içi iletişim öğrenme-öğretme, bilgi aktarma ve paylaşma temeline kuruludur. Öğretmenin bu süreçte öğrencilerin etkileşimde gönüllü hale gelmeleri konusunda çok çaba sarf etmesi gerekmektedir(Yiğit, 2008,s. 53).

1.10.2.6. Ödül ve ceza yöntemini kullanmak

İstenilen davranışın pekiştirilmesinde ödül yöntemi, istenmeyen davranışın ortadan kaldırılmasında ise ceza yöntemi uygulanmaktadır. İstenmeyen davranışların ortadan kaldırılmasında istenen davranışı gösteren öğrenciye karşı gülümseme, övme, yüksek not verme, yakınlık gösterme, ilgilenme, yıldız-yapıştırma gibi simgesel ödüllendirme, kitap, kalem, silgi, yiyecek gibi ödüller kullanılmaktadır. Öğretmen bu tür davranışları ve davranışları yapan öğrencileri sınıfta ön plana çıkardıkça istenmeyen davranışların azalmasını ve ortadan kalkmasını sağlamaktadır. Parmak kaldırmadan konuşmaya çalışan bir öğrenciye karşı parmak kaldıran öğrencilere daha çok söz hakkı vererek onları ödüllendirmeli, böylece istenen davranışı güçlendirmelidir(İlgar, 2005, s. 178-179). Özellikle yaş grubu küçük olan öğrencilerin olduğu sınıflarda olumsuz davranışlarla doğru davranışlar ayırt edilememektedir. Bu tip durumlarda olumsuz davranışı gösteren öğrenciyi uyarmak yerine sınıfta doğru davranışı gösteren öğrenci ön plana çıkarılarak, doğru davranış pekiştirilmekte, model alma yoluyla öğrenme sağlanmaktadır. Parmak kaldırmadan konuşan öğrencilere karşı “Eller Havada”, sınıf dolabını ya da sırasını tüm uyarılara karşı pis ve dağınık bırakan öğrencilere karşı da “En Temiz Benim Masam, Dolabım” gibi ufak yarışmalarda öğrencileri motive edip ödüllendirmenin bir diğer yoludur(Erden, 2008,s. 146).

Ancak uzun süreli olarak kullanılan ceza yönteminin öğrenciler üzerinde olumsuz etkisi olduğu ve işe yaramadığı da unutulmamalıdır. İstenmeyen öğrenci davranışlarının ortadan kalkması için öğretmenlerin önleme yöntemlerini kullanma çalışmalarında cezadan daha fazla övgü ve ödül kullanılmalıdır. Övgüler ya da ödüller kullanılırken, öğrencilerin yaşları, konumları, cinsiyetleri ve ödülün büyüklüğü iyi ayarlanmalıdır(Yiğit, 2008,s. 51).

1.10.2.7. Öğrencileri sürekli olarak izlemek

Öğretmen ders esnasında tüm öğrencileri gözleyebileceği bir yerde sunum yapmalıdır. Düzenli aralıklarla sınıfa göz gezdirerek müdahale etmesi gereken durumlarda sistemli bir şekilde destek olmalıdır. Öğrencilerin gürültü çıkarttığı anlarda sınıfın bir ucundan diğer ucuna bağırarak ya da dokunarak müdahale etmek yerine sınıfta sürekli dolaşarak istenmeyen davranışı hissettiği an yardımcı bir tavırla öğrenciye yaklaşmak dersin akışını bozmayacaktır(İlgar, 2005, s. 175).

1.10.2.8. Öğrencileri motive etmek ve motivasyonunu ders sonuna kadar sürdürmek

Öğretmen merkezli öğretim yöntemleri ile ders işlenmemeli, öğrenciler motive edilerek aktif olmalarına fırsat verilmeli, mümkün olduğunca sınıfın tamamına söz hakkı tanınmalıdır. Öğretmenin motivasyonu yüksek oldukça öğrencilerinde motivasyonlarının artacağı unutulmamalıdır(İlgar, 2005, s. 175). Öğrencilere kendi kendilerini yönetme ve davranışlarını düzeltme becerileri öğretildiğinde akademik başarıları oldukça yükselecektir. Öğrencinin başarılı olmaya karşı inancı arttıkça öğrenmeye karşı daha istekli olacak böylece istenmeyen davranışların aza inme olasılığı ortaya çıkacaktır. Öğretmenler bunu sağlarken, öğrencilerden beklediği davranışları tanımlamalı, kazandırmak istediği davranışın maksatlarını öğrencilerine açıklamalı, davranışın öğrenme ve öğrenci açısından ne kadar önemli olduğu kavratılmalı, davranış için uygun ortam olup olmadığı araştırılmalıdır. Bunun yanında öğrencilere kendini yönetme yöntemleri öğretilmeli, davranışın gösterilmesi öğretmen tarafından takip edilmelidir. Oluşturulan disiplin süreci bu adımlar sayesinde etkili olarak takip edildiğinde öğretmen istenmeyen davranışlara karşı gereken önlemleri almış olacaktır(Yiğit, 2008,s. 51).

1.10.2.9. Öğrencilerin ilgilerini anlamak ve derse olan ilgiyi arttırmak

İyi bir öğretmengözlem yaparaköğrencilerinin ilgi düzeylerini keşfedebilmelidir. İlginin dağıldığı ve sıkılma belirtilerinin ortaya çıktığı durumlarda mantık ya da zekâ oyunları, birkaç dakikalık serbest faaliyetlerle öğrencilerin dikkatleri yeniden derse toplayabilmelidir. Öğretmenler öğrencilerinin bireysel ihtiyaçlarını fark eder onları daha yakından tanırlar ise yaratıcılıklarını kullanarak derslerini daha verimli hale getirebilirler. Bunun yanı sıra, sınıfta işlenen konuların günlük hayatta işlerine yarayacaklarını kazandırabilmesi, ders planının iyi yapılması, görsel ve işitsel araçlardan yararlanılması, öğrencilerin düşünmeye yönlendirilmesi, hareketli olmak, kılık kıyafete özen gösterilmesi, mantıklı ve dengeli olunması öğrencilerin dikkatlerini ders ve işlenen konuya toplayacaktır(İlgar, 2005, s. 173).

1.10.2.10. Duruma zamanında müdahale etme

Zamanında yapılan müdahaleler pek çok olumsuz davranışın ortan kalkmasındaki en büyük yardımcıdır. Bunun gerçekleşebilmesi için öğretmen iyi bir kontrol mekanizmasına sahip olmalı, öğrencilerini iyi takip edebilmeli, olumsuz davranışları anında kestirebilme açısından yetenekli olmalı, ortaya çıkabilecek muhtemel sorunları iyi belirleyebilmelidir. Müdahale geciktiği zaman; olumsuz davranışlar yayılmakta, olumsuz davranışı gösterenlerin sayısı çoğalmakta ve olumsuz davranışın durdurulması güçleşmektedir. Olumsuz davranışa erken müdahale etmekte kimi zaman sınıf yönetiminde sorun yaratmaktadır. Sınıfta arkadaşından silgi almak için ayağa kalkan ya da kalem istemek için soru soran bir çocuğa kızmak, bağırarak ya da müdahale etmek derse karşı olan dikkatlerin dağılmasına ve sınıfta bir terör havasının hâkim olmasına neden olmaktadır. Bu nedenle sınıfta olumsuz davranışların büyümemesi ve olumsuz davranışlar gösteren

öğrencilerin sayılarının daha fazla artmaması için duruma tam zamanında müdahale edilmelidir(Erden, 2008,s. 144).

1.10.2.11. Time Out (Ortamdan Uzaklaştırma-Ara Verme)

Sınıftaki etkinlikler bazı öğrenciler üzerinde sosyal ve psikolojik bir çok durumun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu durumda öğretmenin yapması gereken öğrenciyi sakinleştirmek,durumu düşünmesi için sınıftan çıkmasına izin vermek olmalıdır. Öğretmen aynı zamanda ses tonuyla öğrenciye bu ara vermenin bir ceza değil sadece kendini toparlaması için bir fırsat olduğunu hissettirmelidir(Erden, 2008,s. 148).

1.10.2.12. Sınıftaki Oturma Düzenlerinin Değiştirilmesi

Sınıfta bazı öğrencilerin yan yana oturması sınıf huzurunun bozulmasına ve sınıfta bazı olumsuz davranışların artmasına neden olmaktadır. Bu tip durumlarda birbirini olumsuz yönde etkileyen öğrenciler birbirinden ayrılacak biçimde sınıf oturma düzeninin yeniden düzenlenmesi istenmeyen davranışların ortadan kalkmasına yardımcı olacaktır. Yapılan araştırmalarda U biçimindeki ya da yuvarlak masa düzenlerinin öğrenci iletişimi açısından kuvvetli bir oturma düzeni olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin bu masa düzenlerini oluşturduktan sonra öğrencilerini iyi gözlemleyerek hangi öğrencinin sorun çıkarıp çıkarmadığını belirlemeli ve oturma planlamasını ona göre yapmalıdır(Erden, 2008,s. 148).

Sınıfta disiplin sorunlarının önlenmesi için etkili öğretmenler sınıftaki bütün öğrencilerin sorumluluğunu almalıdır. Sınıf içi kuralları sağlam temeller üzerine oturarak pozitif bir sınıf iklimi oluşturmalıdır. Öğrencilere iyi rehberlik etmeli, onlara her konuda destek olmalıdır. Ailelerinde eğitim sürecine katılımını sağlamalıdır.

İstenmeyen davranışların değiştirilmesinde öğretmenin iletişim tarzı da oldukça önemlidir. Davranışların değiştirilmesinde, öğretmenin öğrenciye karşı sergileyeceği tutumun karşısında öğrenciye davranışları konusunda dönüt vermekte oldukça önemlidir. Olumsuz geri bildirimlerin öğrenciler üzerindeki etkisi ile birlikte öğrenciye yönelik verilen olumlu dönütler, olumlu davranışlarının övülmesi de öğrencinin kendisine olan güvenini arttırmaktadır. Bu nedenle öğretmenler davranış değişikliğini sağlama konusunda, öğrencilerine karşı her zaman olumlu ifadeler kullanmalı, fiziksel görünümüne ve giysilerine dikkat etmeli, beden dilinin inceliklerini iyi bilmeli ve kullanmalı, öğrenci etkinliklerine pozitif yaklaşmalı ve ödüllendirme anlayışına sahip olmalıdır(Yiğit, 2008, s. 50).

İstenmeyen davranışlar önlenirken aşağıdaki kurallara da dikkat etmek sınıf yönetiminin huzuru açısından önemlidir. Bu kurallar;

- Öğrencinin sınıf ortamında rahat olduğunu hissetmesi çok önemlidir. Bu nedenle sınıf yöneticisi rahat olduğunu ve güvenilebilecek bir kişi olduğunu öğrencilere hissettirmeli, ses tonu ve mimikleriyle sınıfa hâkim olduğunu belirtebilmelidir.
- Kendine güvenen, neşeli, ılımlı, eğlenceli olan bir sınıf yöneticisi öğrencilerin derse karşı olan ilgilerini arttırmaktadır.
- Sınıf yöneticisi yeni öğretim yöntem ve tekniklerini kullanarak işleyeceği konuya hâkim olmalıdır.
- Sınıf ortamındaki dağınıklık, kopukluk, gevşeklik, istenmeyen davranışların hızla artmasına ve kontrolün zorlaşmasına neden olmaktadır. Sınıf yöneticisi durumu çok iyi kontrol edebilmelidir.

- Sınıf içerisinde sağlanan başarı ortamları, öğrencilerin kendilerini güvende hissetmelerini sağlamakta, başardıkça güdülenen öğrenciler istenmeyen davranış göstermekten uzak durmaktadır.
- Sınıf ve okul yöneticilerinin sık sık öz eleştiri yapmalarının yanında öğrencilerin ya da diğer personelinde görüşlerini almalıdırlar. Bu durum istenmeyen öğrenci davranışlarının daha az görülmesini sağlamaktadır.
- İletişimi kopuk olan gruplarda istenmeyen davranışlar daha çok ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle sınıf yöneticileri sınıfları ile, okul yöneticileri ise hem personeliyle hem de öğrencilerle her konuda iletişim içerisinde olmalıdırlar.
- Sınıf ve okul yöneticilerinin sergiledikleri sert ve aşağılayıcı tavırlar, olumsuz üsluplar da istenmeyen öğrenci davranışlarını ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle yöneticiler ve öğretmenler kesinlikle böyle bir üslup ve davranış sergilememelidirler.
- Öğrencilerin ödüllendirilmesi, sosyal faaliyetlerin artırılması, okul içerisinde eğlenceli etkinliklere yer verilmesi öğrencilerin isteyerek okula gelmesini sağlar. Bu uygulamalar öğrencilerin olumlu davranışlarını ortaya çıkarttığı için, olumsuz öğrenci davranışları da kendiliğinden ortadan kalkar.
- Olumlu davranışları kolaylaştıran bir okulda istenmeyen davranışları ortadan kalkması şüphesizdir. Sık sık ödüllendirilerek güçlendirilen olumlu davranışlar yöneticilerin öğrencilerden istediklerini ifade ederlerken onları istenen davranışlar konusunda inandırmalarını da hızlandıracaktır(Yiğit, 2008, s. 50).

1.11. Problem

Sınıf öğrencilerle yüz yüze olunan bir yerdir. Eğitimin hedefi olan istendik öğrenci davranışının olduğu sınıflarda öğrenme-öğretme etkinliklerinin önceden belirlenen amaçlara ulaşabilmesi her şeyden önce iyi bir sınıf ortamının hazırlanması ve sürdürülmesi ile ilgilidir(Şişman, 1999, s.177). Zaman

yönetimi ve madde kaynakları ve insanın bütünleşmesi sınıf yönetimini oluşturmaktadır. Öğretmenin bireysel özellikleri öğrencilerini algılayış biçimi ile yakından ilgilidir. Disiplin yöntemlerini kullanması, ödüllendirdiği ve cezalandırdığı davranışlar öğrencilerin de kişisel özelliklerine yansımaktadır(Yavuzer, 2000, s. 162). Etkili bir sınıf yönetiminde temel amaç, öğretmen ve öğrencilerin çalışmasına engel olan faktörlerin en aza indirilmesi,öğretim zamanının etkili kullanılması ve sınıf içinde yapılan her türlü çalışmayaöğrencilerin katılımının sağlanması ile mümkündür. Sınıf yönetimi kabiliyetinin içerisinde öğrencilerle iyi iletişim kurabilme, sınıf içi sorunlarınçözümünde öğrencilere öz yeterlik ve içsel kontrol kazandırma, sınıf içi çatışmaları enaza indirerek öğretimin verimliliğini yükseltme yer almaktadır(Sarıtaş, 2000, s. 48).

İlköğretim okullarındaki mevcut disiplin sorunları, etkili öğrenme ve öğretme sürecinin yaşama geçirilmesinde oldukça önemli bir engel olarak ortaya çıkmaktadır. Müdahalenin geç yapılması sınıf yönetimini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle sınıfta oluşacak istenemeyen davranışların öğretmen tarafından, bu davranışlar oluşmadan önlenmesi sınıf yönetimine katkı sağlayacaktır. Öğretmene kazandıracığı zamanın yanı sıra öğretimin verimliliğinin üst düzeye çıkmasına yardımcı olacaktır(Yıldız, 2006, s. 5).

Yüksel (2005) 'e göre Diğer öğrencileri rahatsız eden, sınıf etkinliklerini bozan, okulun ve öğretmenin kanuni beklenti ve kuralları ile ters düşen ya da sınıfta karışıklık yaratan türdeki istenmeyen davranışlara;

- Devamsızlık,
- Derse hazırlıksız gelmek,
- Zamansız konuşma ve davranışlar,
- Çevresindeki kişi ve nesnelere zarar vermek,

- Ders dışı faaliyetlere zaman ayırmak,
- Temizlik ve görgü kurallarına uymamak,
- Kopya çekerek öğretmeni kandırmak,
- İletişim sorunları yaşamak,
- Uygunsuz konuşmak,
- Arkadaşlarına lakap takmak...vb davranışlar örnek olarak verilebilir.

Öğrenciyi istenmeyen davranışa yönelten nedenlerden biri de materyal eksikliği, yetersizliğidir. Bu eksiklik ya da yetersizlik nedeniyle öğrencinin, başarılı olma yönündeki gayretlerinin engellendiğini hissettiği anda sınıf içinde veya dışında olumsuz davranışlara yöneldiği görülmektedir (Yüksel, 2005, s. 12).

Öğrencilerde görülen istenmeyen davranışlar, bireysel davranışlar, öğrencinin arkadaşları ile ilişkisi ve öğrencinin öğretmeni ile ilişkisi adı altında üç başlıkta incelenebilir.

Bireysel Davranışlar

- Hazırlıksız gelme,
- Ders dışı faaliyetlerle ilgilenme,
- Uygunsuz ve zamansız konuşmalar,
- Derse geç gelme,
- Sürekli hayal kurma,
- Olumsuzlukları sürekli başkalarına yükleme,
- Temizlik ve nezaket kurallarına uymama,
- Özensiz giyinme

Arkadaşlarıyla İlişkiler

- Sürekli sınıf arkadaşlarını şikayet etme,
- Başarılı olan arkadaşlarına karşı kıskançlık, kin gütmeye

- Arkadaşlarına farklı isimlerle hitap etme,
- Arkadaşlarını aşağılama,
- Şakanın dozunu kaçırma,
- İzinsiz eşya kullanma,
- İletişimlerinde sorun yaşama

Öğretmenle İlişkiler

- Öğretmenin verdiği ödev ve görevleri yerine getirmeme
- Öğretmenine karşı saygısızca davranma,
- Öğretmenine karşı gelmek,
- Öğretmeninden sürekli şikayetçi olma,
- Sınıfta oturma biçimine dikkat etmemek,
- Öğretmenle sağlıklı iletişim kuramamak(Yiğit, 2008, s. 41-56)

Öztürk (2001) 'e göre başka bir şekilde sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin görüşleri üzerine yapılan araştırma sonucu, istenmeyen öğrenci davranışları beş davranış grubunda ele alınmıştır.

- Çevreye ya da bireylere karşı fiziksel içerikli davranışlar,
- Toplumsal beklentilerin dışındaki davranışlar,
- Dersin işleyişini bozan davranışlar,
- Sorumlulukları aksatmadan kaynaklanan davranışlar,
- Derse karşı isteksizlikten kaynaklanan davranışlar,

Bunların dışında yapılan ön anket uygulamaları sonucu ortaya çıkan belli başlı istenmeyen öğrenci davranışları şu şekildedir:

- Hiperaktivite ve dikkat eksikliği,
- Fiziksel yetersizlik,
- Motivasyon eksikliği,

- İletişim becerilerinin yetersiz oluşu,
- Ailelerin yeterince ilgi göstermemesi,
- Kaybedilen aile bireyleri ya da parçalanmış aileler,
- Ailelerin ekonomik sorunları,
- Okul idaresinin tutarsız tavırları,
- Kalabalık sınıflar,
- Öğretmenin ilgisiz ve yetersiz oluşu.

Öğrencinin verilen bilgiyi kabullenmesi ve yaşantıya geçirmesi, herkesin birbirine karşılıklı saygı ve bilgi akışını gösterdiği bir ortamda mümkündür. Bu da öğretmenin öğrencileriyle etkili iletişim kurma becerisiyle gerçekleşebilmektedir. Karşılıklı saygı, öğretmeni yetkin bir kişi olarak gören öğrencinin, etkili planlanmış derslere karşı ilgisinin artmasıyla ve öğretmenin kendisiyle ilgilendiğini düşünmesiyle oluşmaktadır. Öğretmen her öğrencisiyle ilgilenirken, bireysel ihtiyaçları olan kişiler olarak onlara saygı duymak zorundadır (Yavuzer,2000, s. 118).

Sınıfın dış çevresini oluşturan en yakın faktör okuldur. Okulun fiziksel özellikleri, durumu, öğrencisayısı, kuralları, yönetim yapısı gibi birçok değişken sınıf içine yansiyarak öğrencilerin tutum ve davranışlarını etkilemektedir(Başar, 1999, s. 24).Artan öğrenci sayılarının disiplin sorunlarını beraberinde getirmesinin nedeni öğretmen merkezli eğitim, yapılandırmacı yaklaşımdan uzak geleneksel öğretim metotlarının uygulanması olarak belirtebilmekteyiz. Bunun sonucunda istenmeyen davranışların ortaya çıkması da doğal bir süreç haline gelmektedir. Demokratik okul yönetimi esnek bir düzen kurduğunda kararların alınma sürecine öğrencilerde katılmakta böylece idare kaynaklı istenmeyen davranışlarda azalmalar gözlenmektedir. Okul sadece eğitim öğretim saatleri içerisinde öğrenciden sorumlu

olduğunu düşünürse, baskı gruplarına kendini kapatırsa, öğrenci çevresinde istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına neden olabilecek her türlü etkenle karşı karşıya kalacak bu durum okulun hedef kazanımlarının yok olup gitmesine neden olacaktır. Bundan dolayı eğitim, amacından sapacak ve istenmedik bazı davranışlar ortaya çıkacaktır(Yüksel, 2005, s. 11).

Eğitim sistemimizde, teknoloji çağında yetişen, büyüyen, öğrenme çabası içerisinde olan çocuklarımız öğretmenlerimize zor anlar yaşatmaktadır. Gerek çevresel faktörler, gerek bireysel nedenler gerek aile içi ilişkilerden kaynaklanan nedenler, birbirinden farklı özelliklere sahip öğrencilerin bulunduğu sınıflarımıza daha farklı şekillerde yansımaktadır.

Yeni eğitim sistemine hazırlıklı olan ya da olmayan öğretmenler eğitim durumları, yaşları, cinsiyetleri, kıdem durumları vb. özelliklerine göre bu öğrencilerle ilgilenmekte zorlanmaktadır. Bu durum yapılan araştırmalara rahatlıkla konu olarak yansımaktadır. Yöneticileri de içerisine alan bu araştırma İstanbul İli Tuzla İlçesi'nde yer alan okullarda yapılmış, bayan ve erkek yönetici- öğretmenlerin tamamının görüşü alınmıştır.

Araştırma ile öğretmen ve yöneticilerin mesleki ve kişisel özelliklerine göre istenmeyen davranışlarla başa çıkma yolları arasındaki ilişki incelenmiş, birçok kişisel ve mesleki özelliğin bu tür davranışlar üzerinde etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. İstenmeyen öğrenci davranışlarının sıklıkla görüldüğünü, bunlarla başa çıkamadıklarını belirten öğretmen ve yöneticilere bu çalışmanın ışık olması umulmaktadır.

Araştırmanın problemi “ İlköğretim okullarında 1.kademe öğrencileri arasında sık görülen istenmeyen davranışlar ve önleme yöntemlerine ilişkin yöneticilerin ve öğretmenlerin görüşleri nelerdir ?” şeklinde belirtilebilir.

1.12. Araştırmanın Amacı

Öğretmen ve yönetici algılarına göre, resmi ilköğretim okulları, birinci kademe öğrencilerinde, istenmeyen davranışların hangi nedenlerle ve ne sıklıkta görüldüğünün, hangi önleme yöntemleriyle bu davranışlara çözüm arandığının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. İlköğretim birinci kademedeki görevli öğretmen ve yöneticilerin istenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkma nedenleri hakkındaki tutumları nelerdir?
2. İlköğretim birinci kademedeki görevli öğretmen ve yöneticilerin demografik özellikleri (Görev, cinsiyet, yaş, en son mezun olunan okul, mesleki kıdem, medeni durum, okutmakta olunan sınıf, sınıftaki öğrenci sayısı) ile;
  - a) Bireysel davranışlardan kaynaklanan nedenler,
  - b) Öğretmenden ve öğretmen ile olan ilişkilerden kaynaklanan nedenler,
  - c) Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler,
  - ç) Arkadaşlarıyla ilişkilerden kaynaklanan nedenler,
  - d) Okul ortamından kaynaklanan nedenler,
  - e) Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler,
  - f) Aileden kaynaklanan nedenler, arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.13. Araştırmanın Önemi

Temel eğitimin ilk yılları okul ortamına katılan çocukların olayları farklı açılardan görebilmeleri, anne-babanın yanında okul ortamında model aldığı bir çok kişiyle iletişime geçtiği, ailenin çocuğa aktardığı değer ve kuralların yanı sıra okul ortamında çocuğun katılımlı olarak bu değer ve kurallarla özdeşleştiği yıllardır.

Bu yaşlardaki çocuklar kim olduklarını keşfederken bireysel kimliklerini oluşturmaktadırlar. Çocuk bu keşfedif süresince, kendi davranışlarını düzenleyip çevresine uyum sağlamaya özen gösterir. Ancak bu önemli süreçte karşısına çıkan birbirinden farklı birçok neden çocuğun kimlik kargaşası yaşamasına ve dolayısıyla bu temel eğitimin en önemli ilk yıllarında istenmeyen davranışlar sergilemesine yol açmaktadır.

Öğretmenler araştırmada yer yer belirtildiği gibi zamanlarının çoğunluğunu istenmeyen davranışlarla baş etmede kullanmaktadırlar. Bu durum öğretmenlerin verimli ve etkili bir eğitim-öğretim ortamından uzaklaşmalarına neden olmaktadır. Hangi davranışın nerede ve ne zaman yapılması ya da yapılmaması gerektiğini öğrencilere kavratmak zorunda olan öğretmenler zamana ve koşullara göre öğrencilerin istedik ya da istenmedik davranışları ayırt edebilmelerini sağlamaya çalışmaktadırlar.

Etkili bir sınıf yönetiminde öğretmenlerin öncelikli görevi, öğrencilerini tanımak olduğu gibi onların sosyal, bedensel ve zihinsel yönden gelişimlerini iyi takip edebilmeleri gerekmektedir. Aksi takdirde istedik yönde bir davranış değişikliği kazandıramayacak olan öğretmenlerden, etkili bir sınıf yönetimi performansı sergilemelerini beklemekte mümkün olmayacaktır.

Bir okulun temelini okul bünyesinde yer alan sınıfların oluşturduğunu düşünerek olursak, sınıf içerisinde gerçekleşen olumsuz davranışlar okul bünyesindeki tüm öğrencilerin eğitim ve öğretim sürecini etkileyecektir. Bu nedenle okul yöneticilerinin de hem öğretmenleri hem de öğrencileri bir bütün olarak en iyi şekilde tanımlayabilmeleri gerekmektedir. Okul yönetiminden ya da okulun fiziki, ekonomik ve sosyal yapısından kaynaklanacak olan istenmeyen davranışları, ilköğretimin birinci kademesinden başlayarak en aza indirmek çağdaş ve demokratik

eğitim sisteminin iyileşmesine büyük oranda katkı sağlayacaktır. Okul yöneticilerinin, istenmeyen davranışlar konusunda öğretmenlerini geliştirici “ Hizmet İçi Eğitim Seminerleri “ düzenlemeleri, velileri “ Anne-Baba-Çocuk İletişimi “, Veli-Öğretmen İletişimi “ konusunda bilgilendirmeleri, öğrencileri okul bünyesinde yer alan rehberlik servisleri aracılığıyla sık sık kontrol etmeleri ve bu sonuçları gereken önlemleri almak koşuluyla değerlendirmeleri öncelikli görevleri haline gelmelidir.

Yapılan araştırmalar öğrencilerin çeşitli nedenlerden dolayı hem fiziksel hem duygusal açıdan sorunlar yaşadıklarını ve içinde buldukları yaş gruplarının da yaratmış olduğu etkiler sonucunda bu sorunları eğitim – öğretim ortamlarına taşıdıklarını göstermektedir. Bu durumda eğitim-öğretim ortamlarının temel taşı olan öğretmenlere, bu sorunları iyi gözlemlemek ve öğretimin verimliliğini azaltacak bu etkenleri en aza indirmek görevi düşmektedir.

Etkili bir öğretmenden beklenenler, sınıfında öğrencilerini her zaman ayakta tutmayı başarabilecek canlılığa sahip olması, öğrencilerinin çalışmalarını sık sık gözden geçirecek bir sistematik çalışma düzenini benimsemesi, öğrencilerine güven verici, uyumu kolaylaştırıcı, onlara yol gösterici niteliklerine sahip olması, dersler ve konu içerikleri arasındaki doğru bağlantıyı kurarak öğrenci performansını yükseltici etkinlikler hazırlayabilecek güce sahip olmasıdır.

Etkili bir öğretmen öncelikli olarak istenmeyen davranışların ne olduğunu iyi bilmeli, bu davranışların etkilerini en aza indirici etkili önlemler geliştirebilmeli ve bir soruna sahip olan öğrencisini iyi belirleyerek bu davranışın ortaya çıkmasını engelleyebilmelidir. Böylece öğretmen hem sınıfın düzenini, hem de okulun düzenini sağlamış olacak eğitim-öğretim ortamındaki istenmeyen davranışları engelleyerek okulun ve eğitimin amaçlarının tam olarak gerçekleşmesine yardımcı olacaktır.

Okul, çevresindeki istenmeyen davranışlarla eğitim yoluyla uğraşını sürdürmeyi görev edinmişken, çevredeki davranışların bozucu etkilerinden öğrencilerini korumak için onları okulda uzun bir süre tutmayı başarmalıdır. Okul bahçesinin ve oyun alanlarının öğrencilere ders dışı zamanlarda da kullanabilecekleri bir programla açık tutulması, etkinliklerin öğretmen denetimi ve yardımı ile gerçekleştirilmesi, okul kitaplığının uzun süre öğrencilerin kullanımına hazır bulundurulması, okulun diğer alanlarının öğrencilerin yönelim ve gereksinimlerine yanıt bulabilecekleri hale getirilmesi öğrencinin çevredeki sorun yaratabilecek davranışlarla karşılaşma olasılığını azalttığı bilinmektedir (Başar, 1999, s. 104).

İlköğretim okullarında görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin, sınıf ortamında karşılaştıkları disiplin sorunlarıyla başa çıkma yöntemleri ve bu yöntemlerin etkililiği, okul yöneticilerinin de aynı şekilde okul içerisinde karşılaştıkları istenmeyen davranışlar konusundaki yeterliliklerinin araştırılması sınıf yönetimi ve okul yönetimi açısından önemli veriler sunacaktır (Yıldız, 2006, s. 5).

Okul yöneticilerinin etkililiği, akademik başarıyı kazandırabilmek için gerekli olan sosyal ve duygusal gelişimleri içeren bir eğitim öğretim ortamı ve öğrenmeye odaklı okul programları, süreçleri ve uygulamaları garanti etmesine bağlıdır (Karlı, 2006, s. 9). Bu nedenle bu ortamın sağlanabilmesi için okul yöneticilerinin sık görülen istenmeyen davranışları önlemede izledikleri yaklaşımlar önemlidir.

Bu araştırmayı inceleyen öğretmen ve yöneticilerden, istenmeyen davranışlarla ilgili çeşitli örnekleri ve çözüm yollarını görmeleri istenmeyen davranışları ortadan kaldırmak için izledikleri yöntemleri geliştirmeleri beklenmektedir.

Bu araştırma, öğretmenlerin ve yöneticilerin istenmeyen davranışları daha yakından tanımaları, uygulanabilecek önleme yöntemleri hakkında fikir sahibi olmaları ve okullarda ortaya çıkan istenmeyen davranışları en aza indirebilmeleri için yapılması gerekenleri görmeleri açısından önemlidir.

1.14. Varsayımlar

Araştırmaya katılan ilköğretim birinci kademedeki görevli öğretmen ve yöneticiler kendilerine uygulanan kişisel bilgi formunu, istenmeyen öğrenci davranışları ve önleme yöntemleri ile ilgili anketi samimi ve tarafsız olarak yanıtlamışlardır.

1.15. Sınırlılıklar

Bu araştırma 2008-2009 Eğitim ve Öğretim Yılı, İstanbul ili Tuzla İlçesi'nde, resmi ilköğretim okullarında görevli yönetici ve öğretmenler ile sınırlıdır.

1.16. Tanımlar ve Kısaltmalar

Kişisel bilgi formu tarafımdan hazırlanmıştır. Formda öncelikle amacımı belirten ve uygulamada dikkat edilmesi gereken hususlarla ilgili kısa bir açıklama bulunmaktadır. Kişisel bilgi formu ile belirlenen demografik özellikler ile istenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkma nedenleri arasında ilişki olup olmadığına bakılmıştır.

Eğitim: Ertürk (1998)'e göre eğitim, bireyin kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı ve istendik bir davranış değiştirme sürecidir.

Yönetim: Bir grup insanı belirlenmiş amaçlara doğru yönlendirme aralarındaki işbölümü, işbirliği ve koordinasyonu sağlama çabalarıdır (Yılmaz, 2008, s. 2).

Sınıf: Eğitim ve öğretim etkinliklerinin gerçekleştiği yaşam alanıdır (Yılmaz, 2008, s. 5).

Eğitim Yönetimi: İlgar(2005)' a göre eğitimle ilgili kuruluş ve okulların amaçlarına ulaşabilmeleri için insan, para, araç-gereçlerin en etkili ve verimli bir biçimde yerleştirilmesini ya da kullanılmasını inceleyen bir bilim dalı olarak Eğitim Yönetimini tanımlamıştır.

Sınıf Yönetimi: Sınıftahedefler doğrultusunda öğretimin ve öğrenmenin meydana gelebilmesi için, öğretmenin öğrenme çevresi ve öğrenci davranışlarını düzenlemesi, kontrol etmesi ve değiştirilmesiyle ilgili teknik ve etkinliklerin tamamı olarak tanımlanmaktadır(Erden, 2008, s. 17)

Okul Yönetimi: Bursalıoğlu (1994)' na göre eğitim yönetiminin sınırlı bir alana, yani okula uygulanmasıdır.

Davranış Yönetimi: Özyürek (1997)' e göre kişilerin, toplumun ya da okulun normları doğrultusunda davranmalarını sağlamak için yapılan düzenleme ve kişilerin davranışları üzerinde bireysel veya başka kişilerle bağlantılı olarak denetim sağlama sürecidir.

Sınıf Yöneticisi: Belli bir amaç için bir araya gelen kişileri hedefe ulaştırırken, sistemli, koordineli şekilde tüm kaynak imkanlarını dikkate alarak idare etme sorumluluğunda olan kişilerdir(Yılmaz, 2008, s. 8).

Disiplin: Sarıtaş (2000)'a göre bir amaçla bir araya gelmiş insan grubunun düzen içerisinde yaşamasını sağlamak amacıyla seçilip, belirlenmiş kuralları, hükümleri ve bunlara uyulması için alınan önlemleri anlatmaktadır.

Eğitim sistemi: Belli amaçları gerçekleştirmek üzere kurulan sosyal sistemin bütün özelliklerini taşıyan canlı açık insan yapısı dinamik bir sistemdir(İlgar, 2005, s. 86).

İstenmeyen Öğrenci Davranışı: Okul ve sınıfta oluşturulmuş yazılı veya yazılı olmayan kurallara zıt yönde davranma ve öğrenme-öğretme faaliyetlerinin etkinliğini azaltmaya yol açan tüm davranışlardır(Öztürk, 2002, s. 140).

1.17. İlgili Araştırmalar

Bu kısımda ilköğretim okullarında sık görülen istenmeyen davranışlar ve öğretmenlerin,yöneticilerin izlediği tutumlarla ilgili bilgileri içeren araştırmalara yer verilmiştir.

1.17.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

“Öğrencilerden kaynaklanan şiddet ve öğretmene karşı gelmedavranışlarını ve önlemeye yönelik etkinlikleri” tespit etmeyi amaçlayan Adana Milli Eğitim Müdürlüğü, Rehberlik ve Araştırma Merkezi,Adanailine bağlı 13 ilçedeki 133 okulda gözlem, görüşme ve incelemeyapmıştır. Araştırma 2000-2001 eğitim-öğretim yılında yaklaşık 1000 öğretmen,15.000 öğrenci,25 okul idarecisi ve 300 veli üzerinde yapılmış “öğrenciden kaynaklanan şiddet ve öğretmene karşı gelme” davranışlarının nedeni olarak şu davranışlar tespit edilmiştir:

- Anne –babanın sergiledikleri tutumlar,
- Kalabalık sınıflar,
- İletişim araçlarının sık kullanılması,
- Okullardaki fiziksel – eğitsel – sosyal – sportif alan ve etkinliklerin yetersizliği,
- Ailelerin okuldan ve eğitim sisteminden beklentileri,
- Öğrencilerin aile, öğretmen ve okul idarecilerinden yeterli ilgi, sevgi ve saygıyıgörememeleri,
- Yapılan seçme ve yerleştirme sınavlarındaki aksaklıklar, yanlışlıklar.

öğrencilerde gözlenen olumsuz durumların artmasının nedeni olarak gösterilmiştir. Bütün bu olumsuzlukların ortadan kaldırılması için varolan etkenin durumuna ve yapısına uygun eğitsel, idari ve kanuni önlemlerin alınması önerilmiştir (Göksu, 2001).

Öztürk (2001), yaptığı araştırmada ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin, sınıf ortamında istenmeyen öğrenci davranışlarını hangi sıklıkla gözlemlediklerini ve bu davranışlarla baş edebilmek için hangi yolları tercih ettiklerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma örneklemini Kayseri ili Büyükşehir sınırları içinde yer alan ve küme örnekleme yoluyla rastlantısal olarak belirlenen 18 ilköğretim okulundaki, 320 sınıf öğretmeni olarak belirlenmiştir. Araştırma bulgularına göre Öztürk; öğretmen görüşlerine dayalı olarak öğrenme ve öğretme sürecini olumsuz yönde etkileyecek sıklıkta gözlenen bazı istenmeyen davranışları, şu şekilde belirlemiştir:

a) Dersin işlenişini aksatan davranışlar; Soruların gereksiz yere sorulması, şikayetlerin artması, tuvalet izinlerinin artması, sınıf içerisinde sürekli öğrencilerin birbirleriyle konuşması

b) Çevreye ve bireylere zarar verici davranışlar; Can yakma, şiddet içerikli şakalar, sürekli kavga etme isteği

c) Toplumsal beklentileri yansıtmayan davranışlar; söz almadan konuşmak,

d) Sorumlulukların aksamasından kaynaklanan davranışlar; görevleri ve ödevleri yapmamak, araç-gereç eksikliği

e) Derse karşı ilgisiz davranışlar; hayal kurma, dersi dinlememe, derse katılmama, ders dışı şeylerle ilgilenme

Sınıf öğretmenleri çağdaş eğitim anlayışına göre geçmiş yıllara oranla artık istenmeyen davranışı olumlu bir hale getirmekte etkili olmakta ve bu tarz bir

davranış sergileyen öğrenciyi cezalandırmak yerine, davranışın nedenini araştırarak önlemeye yönelik bir yaklaşım sergilemektedirler. Bununla birlikte öğretmenler, öğrencileriyle birlikte konuşarak sınıf kurallarını belirleme, öğrenciyle olumlu, empatik ve birebir ilişki içerisinde olma ve öğretmen-okul-veli işbirliğini sağlamaya yönelik çalışmalar yapmaktadır.

Özen ve Batu (1999)'ya göre tarama modeliyle yapılan ve 1999- 2000 öğretim yılında Eskişehir İlMerkezi'nde bulunan 92 ilköğretim okulunun birinci kademesinde görev yapan 1235sınıf öğretmeni üzerinde gerçekleştirilmiş araştırma sonucunda, önleyici disiplin yöntemlerinin çoğunun sınıf öğretmenleri tarafından tercih edildiği, cinsiyet, mesleki kıdem, öğrenci sayıları gibi demografik değişkenlerin istenmeyen öğrenci davranışları üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin yaşlarına, mezun oldukları okullara veokutmakta oldukları sınıf düzeylerine göre önleyici yöntemi kullanma sıklıklarınındeğiştigi araştırmanın sonucu olarak belirtilmektedir.

Aydın (2001) yaptığı araştırma ile “İlköğretim Okullarında Sınıf DisiplinininSağlanması”nı ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırma bulgularında ortaya konan, disiplin sağlamada başarılı ya da başarısız bütün öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaştığı şeklindedir. Kızma, dövme, aşağılama gibi yöntemlerin istenmeyen öğrenci davranışlarında bir çözüm yöntemi olmadığı, bazı durumlarda davranışların görülme sıklığını arttırdığı belirlenmiştir. Araştırmada disiplin sağlamada güçlük çeken öğretmenlerin ayrımcılık yapma, ders isleme yöntemlerinde yetersiz olma, formasyon eksikliklerinin öncelikle önem taşıdığı sonucuna varılmıştır. Sınıf disiplini konusunda başarılı olan öğretmenler bu araştırmaya göre daha çözümleyici ve ılımlı yaklaşımlar kullanırken, disiplin sağlamada güçlük çeken öğretmenler daha sert yaklaşımlar kullanmaktadırlar.

Çaresizlik yaşanan bazı disiplin sorunları (gürültü, kavga etme vb.) karşısında öğretmenlerin herhangi bir çözüm yoluna gidemedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma, başarılı öğretmenlerin disiplin sağlamaya önem verdikleri şeklinde yorumlanabilmektedir. Bir sınıftaki disiplin sorunlarının çözülmesinde sınıf öğretmenin aile ve öğrenciyle bire bir ilişkileri önemli olduğu kadar, rehberlik servisinin de bu konudaki çalışmalarının önemli olduğu bilinmektedir.

Yiğit (2001), öğrencilerin öğretmenle ilişkilerini incelediği araştırmasında öğretmenlerin, istenmeyen davranışlar karşısında öğrenciyle göz teması kurma, davranışın nereden kaynaklandığını belirleme tepkilerinin, sıklıkla kullanıldığını; öğrenciyi güzellikle uyarma, öğrencinin etrafında gezinme, öğrenciye sorular yöneltme, jest ve mimiklerle uyarma, öğrenciye görev ve sorumluluk yükleme, eleştirilerini yapıcı şekilde yöneltme, derse karşı ilgisiz olan öğrencilerin motivasyonunu artırma, istenmeyen davranış sergileyen öğrencilerle birebir görüşme tekniklerinin de öğrenci öğretmen ilişkilerinde kullanılan diğer yöntemler olduğunu belirtmiştir. Kullanım sıklığı az olan ancak araştırmada ortaya çıkan diğer sonuçlar da şu şekildedir: Öğrenciye bağırma, azarlama, dokunarak uyarma, grup görüşmesi yapma, gürültülü davranışlarını uyarı amaçlı kullanma, rehberlik servisinden ya da okul idaresinden yardım isteme, istenmeyen davranışın sonuçlarını tüm sınıfa yükleme, görmezden gelme, durumu farkedememe, fiziksel şiddet gösterme, sınıf içi etkinliklere katmama ve not verme yetkisini kötüye kullanma.

Mursal (2005), “İlköğretim I. Kademe 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf İçerisinde İstenmeyen Davranışlar Göstermesine Neden Olan Öğretmen Davranışlarına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri” konulu araştırmasında, öğretmenlerin sosyal beceriyetersizliğinden kaynaklanan,

- Öğrenciyi aşağılama,

- Sınıf üyelerini birbirleriyle kıyaslama, ayırım yapma
- Kuralları uygularken açık ve tutarlı davranmama,
- Davranışlarında nezaket kurallarına uymama
- Bireysel farklılıkları dikkate almama,
- Ödül-ceza yöntemini yanlış şekilde kullanma,
- İletişim becerilerinde yetersiz olma,
- Öğrencileri motive edebilecek enerjiye ve canlılığa sahip olmama,
- Öğrenciler ile ilgili bilgi sahibi olmama
- Öğrenci isteklerini göz ardı etmedavranışlarının öğrencilerde istenmeyendavranışlara neden olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bunun yanında öğretmenin öğretimle ilgili beceriyetersizliğinden kaynaklanan:

- Eğitim-öğretim faaliyetlerinin ve ortamının amaçlarını açıkça ifade edememe,
- Sınıf disiplinini sağlamada başarısız olma,
- Zaman yönetimi konusunda yetersiz olma,
- Öğretim yöntem ve teknikleri konusunda yaratıcı olmama,
- Sınıfın fiziki durumuna hakim olamama,
- Davranışlarıyla öğrencilere örnek olamama,
- Öğrencileri güdüleme konusunda yetersiz kalma,
- Ders anlatma konusunda kabiliyetsiz olma,
- Pekiştireçleri zamanında ve etkin kullanamama gibi davranışların da sınıfta istenmeyendavranışlara neden olduğunu yaptığı araştırma ile belirlemiştir.

Sayın (2001)' in “Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci

Davranışları ve Bu Davranışların Nedenlerine İlişkin Görüşleri ile İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri” konulu bir araştırma yapmıştır. Bu araştırma ile,

Öğrencisiyle alay etme davranışı gösteren sınıf öğretmenlerinin istenmeyen davranışların ortaya çıkmasında etkili olmadığı, sınıf öğretmenlerinin tutarsız uygulanan sınıf kuralları davranışını gösterdiğinde öğrenciler üzerinde istenmeyen davranışların oluşması konusunda etkili olduğu, öğrenciler arasında ayırım yapan sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin istenmeyen davranışta bulunmasında etkili olduğu, sınıflarda sağlanacak fiziksel düzenin öğrencilerde istenmeyen davranışlara yolaçabileceği, öğrencinin öğrenebilme düzeyine inilmemesinin, dersin amaçlarının açıkça ifade edilmemesinin, öğretmenin deneyimsiz olmasının öğrencilerde istenmeyen davranışların oluşmasında etkili olduğu, pekiştiricilerin kullanılmamasının istenmeyen davranışlara neden olabileceği, ödevlerin yapılmamasının ve sınıfın fiziksel düzeninin rahatsız edecek tarzda olmasının öğretmenlerin sınıf içerisinde nadiren karşılaştıkları sorunlar arasında yer aldığı sonuçlarına ulaşmıştır.

1.17.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Lewis ve Lovegrove (1987) “Öğretmenlerin Disiplin Sağlamada Kullandıkları Kontrol Teknikleri” konusundaki araştırmasında şu sonuçlara ulaşmıştır;

1. İstenmeyen davranış gösteren öğrenciler karşısında kullanılan disiplin yöntemleri, sınıfın korkmasına neden olmakta ve onları derse karşı ilgisizleştirmektedir.

2. İstenmeyen davranışa yönelik bir tepki olarak %80 bağırma davranışı gösteren ve sakin davranmayan öğretmenlerin öğrenciler üzerinde korkutucu bir profil sergilediği belirlenmiştir.

3. Öğretmenler şu davranışlar karşısında istenmeyen davranış gösteren öğrencilere karşı sempati duymaktadırlar;

- Yanlış algılanan istenmeyen davranış durumunda,
- Belirsiz kuralların var olduğu ortamlarda,
- Öğrenciler tarafından öğretmenin haksız bulunduğu durumlarda,
- Hatalı olan ve istenmeyen davranış sergileyen öğrencinin özür dilemeye zorlandığı durumlarda.

Öğretmen, istenmeyen davranışı onayladığını öğrencilere hissettirdiğinde, öğrenciler bu davranışı gösteren öğrencilerin yanlış bir davranış sergilediğini fark edememektedirler. Tersine bir durum da, istenmeyen davranıştan ötürü sınıftaki bütün öğrencilerin suçlanması ve cezalandırılması, sınıf ve okul içi kuralların açık, anlaşılır ve gerçeğe uygun olmaması, okul idaresinin ve öğretmenlerin mantıktan uzak kişisel yaptırımlar uygulaması, öğrencilerin sınıf ortamından uzaklaşmasına, derslerden ve etkinliklerden kopmasına, öğretmene karşı olumsuz duygular beslenmesine neden olmaktadır.

Lewis ve Lovegrove (1987)' a göre araştırmanın temel sonucu, istenmeyen davranışlar karşısında kullanılan davranış kontrol tekniklerinin öğrenciler tarafından algılanma şekli, istenmeyen davranışların ortaya çıkması ve ne kadar süre ile devam edeceği konusunda etkili olmaktadır.

Necessary ve Parish (1994)'in çalışmasında, öğretmenlerin tutum ve davranışlarının, öğrencilerin davranışları ile ilişkili olup olmadığı konusu araştırılmıştır. Bu çalışmada, öğretmenlerin tavırları, olaylar karşısındaki tutumları ve davranışları izlenerek, doğruyu ve yanlış, iyiyi ve kötüyü birbirinden ne kadar güçlü şekilde ayırt edebildikleri ortaya çıkarılmış, bu davranış ve tutumların öğrenci davranışlarıyla ilgili bağlantıları gözlemlenmiştir.

Necessary ve Parish (1994) 'e göre araştırma sonucunda, öğrencilerine arkadaşça, dostça, saygılı, sevimli, ilgili, ılımlı, şefkatli olan öğretmenlerin

öğrencilerinden de aynı davranışların gösterilmesini bekledikleri ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin davranışlarının öğretmenlerin davranışlarından büyük ölçüde etkilendiğinin belirtildiği araştırmada, öğretmenlerin sınıfta başarılarını arttırmak için tutum ve davranışlarında, öğrencileriyle olan ilişkilerinde olumlu olmaları gerektiği ifade edilmiştir(Akt: Mursal, 2005, s. 25)

1.17.3. Yapılan Araştırmaların Değerlendirilmesi

Sınıf yönetimi ile ilgili literatür incelendiğinde çağdaş ve demokratik bir eğitim anlayışının var olduğu günümüz eğitim sisteminde ‘ İlköğretim okulları birinci kademe öğrencileri arasında ‘ istenmeyen davranışlara sıkça rastlanmaktadır. Gerek yurt içinde gerek yurt dışında yapılan araştırmalar sonucunda istenmeyen davranışların ortaya çıkma nedenlerinde benzerlikler görülmüştür.

Yapılan araştırmalarda sınıf ve okul ortamında yapılacak düzenlemelerin, etkili öğretmen ve yönetici davranışlarının ortaya çıkan istenmeyen davranışlarını önemli ölçüde azaltacağı belirlenmiştir. Öğretmenlerin sınıf yönetimi konusundaki yeterliliği, sınıf ortamında oluşacak istenmeyen davranışlara önceden müdahale etme gücünü artıracak böylece eğitim-öğretim sürecinde yaşanan aksaklıklar ortadan kalkacaktır. Bu nedenle bütün bunların gerçekleşebilmesi için okul yöneticilerinin öğretmenlerini istenmeyen davranışlar konusunda bilgilendirici Hizmet İçi Eğitim Seminerlerine yönlendirmesi, okul içerisinde gerekli eğitim-öğretim ortamını sağlayabilmesi, daha yapıcı, yol gösterici, otokratik tavırlar yerine demokratik tavırlar sergileyici bir anlayış içerisinde olmaları gerekmektedir.

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, sınıf yönetimini güçleştiren istenmeyen davranışlar ve önleme yöntemlerine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerinin neler olduğunu belirlemek amaçlanmaktadır. Bu amaçla araştırmayöntemi olarak “TaramaYöntemi” kullanılmıştır. Bu yöntemdeolayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğu anlatılmaya, betimlenmeye çalışılır(Karasar, 2008, s. 77).

Bu yöntem çerçevesinde, ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin ve okul yöneticilerinin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma sıklıkları, bu davranışlarla başa çıkma yöntemleri, başa çıkma yöntemlerini kullanma sıklıkları var olduğu şekliyle betimlenmiştir.

Araştırmada, bu unsurların öğretmenlerin cinsiyet, yaş, kıdem, mezun oldukları okul, okutmakta oldukları sınıf ve sınıflarındaki öğrenci sayıları ile okulların sosyo-ekonomik düzeyleri gibi bağımsız değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği tespit edilecektir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırma İstanbul'un Anadolu Yakası'ndaki Tuzla ilçesine bağlı ilköğretim okullarında yapılmıştır. Tuzla ilçesi "İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden" edinilen bilgilere göre, Tuzla ilçesinde araştırmanın evrenini oluşturan resmi ilköğretim okulları sayısı 28 olarak belirlenmiştir. Tuzla İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan bilgiye göre bu okullarda görev yapan toplam öğretmen sayısı 375 ve toplam yönetici sayısı 81'dir.

Araştırmanın evrenindeki öğretmen sayısının fazla olmasından dolayı örneklem alınmıştır. Okulların bulunduğu sosyo- ekonomik çevre özellikleri dikkate alınarak orta- üst, orta ve orta- alt düzeyde 15 ilköğretim okulu örnekleme dâhil edilmiş olup, 15 ilköğretim okulunda görev yapan öğretmenlerden basit tesadüfî örnekleme yolu ile seçilen 189 öğretmen ve 21 yönetici araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Bu yöneticilerin içerisinde kadın yöneticilerin sayısı 3, erkek yöneticilerin sayısı 18 olarak belirlenmiştir. Örnekleme dâhil edilen ilköğretim okulları, öğretmen ve yönetici sayıları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 2.2.1. Örneklem Dâhil Olan Öğretmen ve Yönetici Sayıları

İlköğretim Okulları	Sınıf Öğretmeni Sayısı	Yönetici Sayısı
Barbaros İlköğretim Okulu	9	1
Atatürk İlköğretim Okulu	11	1
Çağrıbey İlköğretim Okulu	15	2
Ord. Prof. Dr. Cahit Arf İlköğretim Okulu	10	1
Hacıoğulları Hilmi Sonay İlköğretim Okulu	20	2
Yunus Emre İlköğretim Okulu	12	1
Halil Türkan İlköğretim Okulu	19	2
Evliya Çelebi İlköğretim Okulu	16	1
İbni Sina İlköğretim Okulu	17	2
Orhanlı İlköğretim Okulu	9	1
Zübeyde Hanım İlköğretim Okulu	13	1
Peyami Safa İlköğretim Okulu	9	1
Piri Reis İlköğretim Okulu	8	2
Tezer Taşkıran İlköğretim Okulu	12	1
Farabi İlköğretim Okulu	9	2

Tablo 2.2.1. ' de yer alan toplam öğretmen sayısı 189, yönetici sayısı ise 21'dir. Araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımı 103 kadın ve 86 erkek olarak belirlenmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, amaçları ve alt amaçları test etmek amacıyla veri toplama aracı olarak, istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerini belirlemeye yönelik, araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu kullanmıştır. Öğretmenlere ve yöneticilere yönelik veri toplama aracı 50 maddeden oluşmaktadır. Anket iki bölüm halinde uygulanmıştır.

Birinci bölümde, araştırma kapsamına alınan sınıf öğretmenlerinin ve yöneticilerin kişisel özellikleri; ikinci bölümde ise istenmeyen öğrenci davranışları ve önleme yöntemlerine ilişkin soru maddeleri yer almaktadır.

Araştırma için öncelikle istenmeyen davranışlar ve nedenleri ile ilgili kaynak taraması yapılmıştır. Kaynak taraması sonucunda elde edilen istenmeyen öğrenci davranışları sıralanarak bir liste oluşturulmuştur. Oluşturulan listede 120 tane istenmeyen öğrenci davranışı yer almaktadır. Bu listede yer alan istenmeyen öğrenci davranışları tekrar gözden geçirilerek çeşitli düzenlemeler yapılmış; aynı anlama gelen davranışlar listeden çıkartılmış, birleştirilmesi gerekenler birleştirilerek anketin denenmesi sonucunda toplam 95 davranış yeniden liste haline getirilmiştir. Bu 95 davranış gruplandırılarak 7 ana başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar “Bireysel Davranışlar”, “Öğretmenden Kaynaklanan Nedenler” , “Plan ve Öğretim Yöntemlerinden Kaynaklanan Nedenler”, “Arkadaşlarıyla İlişkilerinden Kaynaklanan Nedenler”, “Okuldan Kaynaklanan Nedenler”, “Sosyo-Ekonomik Çevreden Kaynaklanan Nedenler”, “Aileden Kaynaklanan Nedenler” olarak

belirlenmiştir. İlgili başlıkların altına bu 95 istenmeyen öğrenci davranışı yerleştirilerek gruplandırma yapılmıştır.

Araştırmacı, araştırılmasında yarar gördüğü, ön anket uygulamalarından elde edilen sonuçlardan da yararlanarak, İlköğretim I. Kademe öğrencilerinin gösterebileceği davranışlardan her bir başlık için ayrı ayrı 10'ar davranış seçerek 50 davranış belirlemiştir. Gerekli kontrol ve düzeltmeler yapıldıktan sonra, uzmanların görüşleri alınarak anket son şeklini almıştır.

“Kişisel Bilgiler” bölümü, ilk olarak araştırmanın amacını belirten ve uygulamada dikkat edilecek noktalar hakkında bir açıklamadan ibarettir. Bu bölümde öğretmenlerden ve yöneticilerden gerekli boşlukları doldurmaları istenmiştir. Araştırmanın güvenliği sebebiyle ve soruların daha samimi cevaplanması için katılımcıların isimleri sorulmamıştır. Kişisel Bilgiler bölümünde; görev, cinsiyet, yaş, en son mezun olunan okul, mesleki kıdem, medeni durum, okutmakta olunan sınıf ve sınıftaki öğrenci sayıları sorulmuştur.

Anketin ikinci bölümünde ise sıralanan 50 davranıştan en çok görülenleri ve görülme sıklıklarını işaretlemeleri istenmiştir. Bunun yanı sıra bu davranışlar ile baş etmede kullanılan sıralanmış 15 çözüm yolundan en çok kullanılan 5 davranışın önündeki rakamı önem sırasına göre her bir davranışın karşısına yazmaları istenmiştir. Anketler üzerinde yapılan güvenilirlik çalışması sonucunda güvenilirlik katsayısı ($\alpha = 0,81$) olarak bulunmuştur.

Ölçeğin Cronbach Alfa değerleri kabul edilen değer olan .70'in üzerinde olduğundan istenmeyen öğrenci davranışları ve önleme yöntemleri anketinin güvenilir bir anket olduğunu söylemek mümkündür.

2.4.Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Anket aracılığı ile toplanan veriler araştırmacı tarafından bilgisayara yüklenmiş,yükleme işleminden sonra “SPSS 15” paket programındanyararlanılarak maddelere verilen yanıtların frekans, yüzde dağılımları ile aritmetikortalamaları hesaplanmıştır.

Araştırmanın alt problemine yönelik her bir boyut için ayrı ayrı olmak üzere,sınıf öğretmenleri ve yöneticilerin boyutlarda yer alan ifadelere katılma düzeylerininigösteren dağılımları frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama ve standart sapmalarıkullanılarak belirlenmiştir.

Kişisel Bilgi Formu ile frekans ve yüzde hesaplamaları, istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin yönetici ve istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin kişisel özelliklerle aralarında farklılaşma olup olmadığına ilişkin ikili küme karşılaştırmalarında tek örneklem t testi (bağımsız gruplar arası t testi) ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Ayrıca boyutlar arasındaki dağılımı incelemek amacıyla faktör analizine de yer verilmiştir. Araştırmada kullanılan istatistiksel çözümlenelerde anlamlılık düzeyi 0.5 kabul edilmiştir.

Anketin güvenilirliğinin test edilmesinde Alfa Katsayısından (Cronbach Alfa) yararlanılmıştır. Yapılan analizlerde 189 katılımcıdan elde edilen veriler kullanılmıştır. Ayrıca soruların, alfa katsayısına ne derecede ve ne yönde etkide bulduklarını saptayabilmek için; “Değişken Silindiği Taktirde Ölçeğin Alfa Katsayısı” (Alpha ifItemDeleted) değeri hesaplanmıştır. Söz konusu değerler, herhangi bir değişken silindiği taktirde, geri kalan değişkenlerin iç tutarlılıklarını göstermektedir.

Anketin güvenilirliğinin test edilmesi esnasında katılımcılardan kaynaklanan hatalar nedeni ile bazı maddeler güvenilirliği tehdit emiştir. Bu nedenle bu maddeler

araştırmacı tarafından araştırmaya dâhil edilmemiş ve hazırlanan tabloda bu maddelerin hangileri olduğu nedenleri ile birlikte açıklanmıştır.

Buna göre Tablo 1’de ankette oluşturulan her bir boyutun güvenilirliği ayrı ayrı kontrol edilmiş, boyutlarda yer alan madde sayıları ve güvenilirliği bozduğu için çözümlenmeye dâhil edilmeyen maddeler belirtilmiştir.

Tablo 2.4.1.Güvenirlik Analizleri

Boyutlar	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı	Silinen maddeler	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
Bireysel davranışlar	,892	13	12.	12	,899
Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler	,933	10	14, 15, 18	7	,941
Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler	,945	8	-	8	,945
Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler	,754	5	-	5	,754
Okuldan kaynaklanan nedenler	,889	5	-	5	,889
Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler	,835	4	-	4	,835
Aileden kaynaklanan nedenler	,855	5	50.	4	,895

Bireysel davranışlar boyutunun iç tutarlılığının incelenmesi sonrasında $\alpha = 0,892$ güvenilirlik değeri elde edilmiştir. Güvenirliği bozan 12.sorunun ölçekten çıkarılmasıyla yeni elde edilen güvenilirlik değeri $\alpha = 0,899$ olmuştur.

Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler boyutunun iç tutarlılığının incelenmesi sonrasında $\alpha = 0,933$ güvenilirlik değeri elde edilmiştir. Güvenirliği bozan 14,15 ve 18.soruların ölçekten çıkarılmasıyla yeni elde edilen güvenilirlik değeri $\alpha = 0,941$ olmuştur.

Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler boyutunun iç tutarlılığının incelenmesi sonrasında $\alpha = 0,945$ güvenilirlik değeri elde edilmiştir. Güvenirliği bozan madde olmadığından güvenilirlik değeri aynı kalmıştır.

Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler boyutunun iç tutarlılığının incelenmesi sonrasında $\alpha = 0,754$ güvenilirlik değeri elde edilmiştir. Güvenirliği bozan madde olmadığından güvenilirlik değeri aynı kalmıştır.

Okuldan kaynaklanan nedenler boyutunun iç tutarlılığının incelenmesi sonrasında $\alpha = 0,889$ güvenilirlik değeri elde edilmiştir. Güvenirliği bozan madde olmadığından güvenilirlik değeri aynı kalmıştır.

Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler boyutunun iç tutarlılığının incelenmesi sonrasında $\alpha = 0,835$ güvenilirlik değeri elde edilmiştir. Güvenirliği bozan madde olmadığından güvenilirlik değeri aynı kalmıştır.

Aileden kaynaklanan nedenler boyutunun iç tutarlılığının incelenmesi sonrasında $\alpha = 0,855$ güvenilirlik değeri elde edilmiştir. Güvenirliği bozan 50.sorunun ölçekten çıkarılmasıyla yeni elde edilen güvenilirlik değeri $\alpha = 0,895$ olmuştur.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUMLAR

Burada yönetici ve öğretmenlerin demografik özelliklerine göre dağılımları verilmiştir. Yönetici ve öğretmen algılarına göre istenmeyen öğrenci davranışları ve önleme yöntemleri üzerinde durulmuştur. Araştırmanın alt problemine yönelik her bir boyut için ayrı ayrı incelenmiş, sınıf öğretmenleri ve yöneticilerin boyutlarda yer alan ifadelere katılma düzeylerinin gösteren dağılımları frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama ve standart sapma tablolarında belirtilmiştir. İstenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerinin kişisel özelliklerle aralarında farklılaşma olup olmadığına ilişkin ikili küme karşılaştırmalarında tek örneklem t testi (bağımsız gruplar arası t testi) ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

3.1. Anket ile Toplanan Verilere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Örneklem Grubunun görevlerine, cinsiyetlerine, yaşlarına, en son mezun oldukları okullara, mesleki kıdem yıllarına, medeni durumlarına, bu eğitim yılında okutmakta oldukları sınıflara, sınıflardaki öğrenci sayılarına ilişkin bilgilere yönelik anket ile toplanan değişkenlerin frekans ve yüzdelik dağılımları, aşağıda tablolandırılmış ve yorumlanmıştır.

Tablo 3.1.1. Örneklem Grubunun Görevlerine Göre Dağılımı

Frekans	Yüzde (%)	
Öğretmen	168	88,9
Yönetici	21	11,1
Toplam	189	100,0

Tablo 3.1.1.'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan ilköğretimde görevli öğretmen ve yöneticilerin 168'i (%88,9) öğretmen, 21'i (%11,1) yöneticidir.

Tablo 2.1.2. Örneklem Grubunun Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Frekans	Yüzde (%)	
Kadın	103	54,5
Erkek	86	45,5
Toplam	189	100,0

Örneklem grubunun cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 3.1.2. 'de incelenmiştir. Tablo 3.1.2.'ye göre araştırmaya katılan ilköğretimde görevli öğretmen ve yöneticilerin %54,5'i kadın, %45,5 'i erkektir.

Tablo 3.1.3. Örneklem Grubunun Yaşlarına Göre Dağılımı

Frekans	Yüzde (%)	
20-30 yaş	40	21,2
31-40 yaş	74	39,2
41-50 yaş	49	25,9
51 ve üstü yaş	26	13,8
Toplam	189	100,0

Örneklem grubunun yaşlarına göre dağılımı Tablo 3.1.3.'de incelenmiştir. Tablo 3.1.3.'e göre araştırmaya katılan ilköğretimde görevli öğretmen ve

yöneticilerin %21,2'si 20-30, %39,2'si 31-40, %25,9'u 41-50, %13,8'i 51 ve üstü yaş aralığındadır.

Tablo 3.1.4. Örneklem Grubunun En Son Mezun Olduğu Okullara Göre Dağılımı

Frekans	Yüzde (%)	
Eğitim enstitüsü	17	9,0
Eğitim yüksekokulu	13	6,9
Eğitim fakültesi	121	64,0
Yüksek lisans	15	7,9
Diğer	23	12,2
Toplam	189	100,0

Örneklem grubunun en son mezun olduğu okullara göre dağılımı Tablo 3.1.4.'de incelenmiştir. Tablo 3.1.4. 'e göre araştırmaya katılan ilköğretimde görevli öğretmen ve yöneticilerin %9,0'unun eğitim enstitüsü, %6,9'unun eğitim yüksekokulu, %64,0'unun eğitim fakültesi, %7,9'unun yüksek lisans, %12,2'sinin ise başka okullardan mezun olduğu görülmektedir.

Tablo 3.1.5. Örneklem Grubunun Mesleki Kıdem Yılına Göre Dağılımı

Frekans	Yüzde (%)	
1 yıldan az	20	10,6
1-5 yıl arası	58	30,7
6-10 yıl arası	82	43,4
11-24 yıl arası	29	15,3
Toplam	189	100,0

Örneklem grubunun mesleki kıdem yılına göre dağılımı Tablo 3.1.5.'de incelenmiştir. Tablo 3.1.5.'e göre araştırmaya katılan ilköğretimde görevli öğretmen ve yöneticilerin %10,6'sı 1 yıldan az, %30,7'si 1-5 yıl arası, %43,4'ü 6-10 yıl arası,

%15,3'ü 11-24 yıl arası kıdem yılına sahiptir.

Tablo 3.1.6. Örneklem Grubunun Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

Frekans	Yüzde (%)	
Evli	160	84,7
Bekar	29	15,3
Toplam	189	100,0

Örneklem grubunun medeni durumlarına göre dağılımı Tablo 3.1.6.'da incelenmiştir. Tablo 3.1.6. 'ya göre araştırmaya katılan ilköğretimde görevli öğretmen ve yöneticilerin %84,7'si evli, %15,3'ü bekârdır.

Tablo 3.1.7. Örneklem Grubunun Bu Eğitim Yılında Okutmakta Olduğu Sınıflara Göre Dağılımı

Frekans	Yüzde (%)	
1. sınıf	19	10,1
2. sınıf	19	10,1
3. sınıf	41	21,7
4. sınıf	31	16,4
5. sınıf	38	20,1
Cevapsız	41	21,7
Toplam	189	100,0

Örneklem grubunun bu eğitim yılında okutmakta olduğu sınıflara göre dağılımı Tablo 3.1.7.'de incelenmiştir. Tablo 3.1.7.'ye göre araştırmaya katılan ilköğretimde görevli öğretmenlerin bu eğitim yılında %10,1'i 1.sınıf, %10,1'si 2.sınıf, %21,7'si 3.sınıf, %16,4'ü 4.sınıf, %20,1'i 5.sınıf öğrencilerini okutmaktadırlar.

Tablo 3.1.8. Örneklem Grubunun Sınıftaki Öğrenci Sayılarına Göre Dağılımı

Frekans		Yüzde (%)
10-25	21	11,1
25 ve üstü	148	78,3
Cevapsız	20	10,6
Toplam	189	100,0

Örneklem grubunun sınıftaki öğrenci sayılarına göre dağılımı Tablo 3.1.8.'de incelenmiştir. Tablo 3.1.8. 'e göre araştırmaya katılan ilköğretimde görevli öğretmenlerin sınıflarında %11,1'inin 10-25 öğrenci, %78,3'ünün 25 ve üstü öğrenci sayısının olduğu görülmektedir.

3.2. Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışlar ve Önleme Yöntemlerinin Ortalamalarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde istenmeyen öğrenci davranışları ve önleme yöntemlerine yönelik bulguların ortalamalarına yer verilmiştir. Bu bulgular ile anketin ana temasını oluşturan boyutlarla ilgili yönetici ve öğretmenlerin tutumları ifade edilmeye çalışılmıştır. Ortalamalara göre bulunan sonuçlar istenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkma nedenleri ve bu davranışları önleme yöntemlerine göre yorumlanmıştır. Ortalama sonuçlarına göre, istenmeyen davranışların görülme nedenlerinde en düşük ve en yüksek paya sahip olan etkenler belirlenmiştir.

Tablo 3.2.1. Öğrencilerde İstenmeyen Davranışların Ortaya Çıkma Nedenleri ve İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri Altboyutlarının Ortalamaları

Boyutlar	N	Min.	Max.	Ort	S.s
Bireysel davranışlar	185	1,000	5,000	3,723	0,756
Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler	182	1,000	5,000	3,004	1,142
Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler	186	1,000	5,000	3,087	1,121
Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler	186	1,000	5,000	3,541	0,683
Okuldan kaynaklanan nedenler	184	1,000	5,000	3,096	1,046
Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler	184	1,000	5,000	3,680	0,882
Aileden kaynaklanan nedenler	186	1,000	5,000	4,142	0,868
İstenmeyen davranışları önleme yöntemi	187	1,643	2,800	2,185	0,191

Tablo 3.2.1’de araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptığı okullarda, öğrencilerde istenmeyen davranışların ortaya çıkma nedenleri ve istenmeyen davranışları önleme yöntemleri boyutlarının ortalamaları incelendiğinde, aileden kaynaklanan nedenlerden dolayı ortaya çıkan istenmeyen davranışların ortalamasının en yüksek; öğretmen ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenlerden kaynaklan istenmeyen davranışların ortalaması en düşüktür.

Günümüzde geçerliliğini koruyan eğitim sisteminde ailelerin yaptığı yanlışlar temel sorunların en başında gelmektedir. Ailelerin zaman zaman bu hataları kabul etmeleri zaman zaman da tüm sorumluluğu öğretmenlerde okul yönetiminde ya da öğrencinin kendisinde aramaları okul idaresinin ve öğretmenlerin çözüm önerileri üretmelerini zorlaştırmaktadır.

Çocuklarına gereken ilgiyi ve desteği göstermeyen aileler farkında olmadan birer birey olma yolunda ilerleyen çocuklarının sağlıklı büyümelerini engellemektedirler. Giderek büyüyen ekonomik kriz, artan aile nüfusları, sağlıklı beslenmenin dengelenememesi, bazı yerlerde kız çocuklarının babadan, erkek

çocuklarının ise annelerinden uzak büyümeleri gibi çeşitli etkenlerde aileden kaynaklanan nedenlerin arasında gösterilebilir.

3.3 Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışların Tanımlayıcı Özelliklere Göre Farklılaşmaları

Sınıf yönetimini güçleştiren istenmeyen davranışların tanımlayıcı özelliklere göre farklılaşmaları ile ilgili bulgular burada yer almaktadır.

Tablo 3.3.1. Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışlar ve Önleme Yöntemlerinin Göreve Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	S.s	t	P
Bireysel davranışlar	Öğretmen	166	3,751	0,750	1,495	0,137
	Yönetici	19	3,478	0,786		
Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler	Öğretmen	163	2,987	1,156	-0,589	0,557
	Yönetici	19	3,150	1,037		
Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler	Öğretmen	166	3,067	1,131	-0,712	0,477
	Yönetici	20	3,256	1,041		
Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler	Öğretmen	166	3,561	0,691	1,117	0,265
	Yönetici	20	3,380	0,605		
Okuldan kaynaklanan nedenler	Öğretmen	164	3,103	1,047	0,264	0,792
	Yönetici	20	3,038	1,059		
Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler	Öğretmen	164	3,647	0,888	-1,455	0,147
	Yönetici	20	3,950	0,805		
Aileden kaynaklanan nedenler	Öğretmen	166	4,121	0,868	-0,932	0,353
	Yönetici	20	4,313	0,869		
İstenmeyen davranışları önleme yöntemi	Öğretmen	166	2,193	0,189	1,564	0,120
	Yönetici	21	2,124	0,199		

Tablo 3.3.1’de görüldüğü gibi, öğrenci bireysel davranışları boyutu ortalama puanlarının öğretmen ve yöneticilerin görevi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi

sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=1,495; p>0,05$).

Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının öğretmen ve yöneticilerin görevi değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-0,589; p>0,05$).

Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının öğretmen ve yöneticilerin görevi değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-0,712; p>0,05$).

Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının öğretmen ve yöneticilerin görevi değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=1,117; p>0,05$).

Okuldan kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının öğretmen ve yöneticilerin görevi değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=0,264; p>0,05$).

Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının öğretmen ve yöneticilerin görevi değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-1,455; p>0,05$).

Aileden kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının öğretmen ve yöneticilerin görevi değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik

ortalamları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-0,932; p>0,05$).

İstenmeyen davranışları önleme yöntemi boyutu ortalama puanlarının öğretmen ve yöneticilerin görevi değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=1,564; p>0,05$).

Tablo 3.3.1 incelendiğinde okulda ya da sınıfta ortaya çıkan istenmeyen davranışların ve önleme yöntemlerinin yönetici ve öğretmenlere göre hiçbir alt boyutta farklılaşmadığı sonucuna varılmaktadır. Araştırmaya başlanmadan önce istenmeyen öğrenci davranışlarının görev değişkenine göre farklılaşabileceği düşünülürken araştırma sonucunda bu kanının doğru olmadığı ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan öğretmen sayısının yönetici sayısından fazla olması da sonucu etkilememiştir.

Öğrencilerin gösterdikleri davranışların şiddeti yöneticilere veya öğretmenlere yönelik olarak artış ya da azalma göstermemektedir. Öğretmen ya da yönetici ile bireysel bir problem olmadığı takdirde ankete katılan bütün öğretmen ve yöneticiler bu tip davranışların genellikle her ortamda aynı şiddette görüldüğüne ve uygulanan önleme yöntemlerinin birbirine yakın olduğuna kanaat getirmişlerdir.

Ankete katılanlar, öğrencilerin davranışlarını öğretmene ya da yöneticiye yönelik yapmadıklarını savunmuşlardır. Öğrenciler etkilendikleri uyarıcılar nedeniyle gerek okul içerisinde gerek sınıf içerisinde istenmeyen öğrenci davranışları göstermektedirler. Yönetici ve öğretmenler öğrencilerle aralarında oluşabilecek bireysel problem nedenlerini ortadan kaldırdıkları sürece öğrencilerin kendilerine daha dikkatli, saygılı ve kural tanır şekilde davranacaklarını ifade etmişlerdir. Bu nedenle öğretmen ve yöneticiler benzer önleme yöntemlerini kullanmaktadırlar.

Tablo 3.3. Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışlar ve Önleme Yöntemlerinin Cinsiyete Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	S.s	t	P
Bireysel davranışlar	Kadın	102	3,774	0,789	1,011	0,314
	Erkek	83	3,661	0,714		
Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler	Kadın	100	3,020	1,176	0,211	0,833
	Erkek	82	2,984	1,106		
Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler	Kadın	101	3,131	1,161	0,580	0,562
	Erkek	85	3,035	1,076		
Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler	Kadın	101	3,589	0,662	1,034	0,303
	Erkek	85	3,485	0,707		
Okuldan kaynaklanan nedenler	Kadın	99	3,092	1,047	-0,056	0,955
	Erkek	85	3,101	1,051		
Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler	Kadın	99	3,685	0,840	0,089	0,929
	Erkek	85	3,674	0,935		
Aileden kaynaklanan nedenler	Kadın	101	4,083	0,902	-1,012	0,313
	Erkek	85	4,212	0,826		
İstenmeyen davranışları önleme yöntemi	Kadın	102	2,210	0,198	2,009	0,046
	Erkek	85	2,154	0,179		

Tablo 3.3.2.'de görüldüğü gibi, öğrenci bireysel davranışları boyutu ortalama puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=1,011; p>0.05$).

Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=0,211; p>0.05$).

Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır($t=0,580$; $p>0.05$).

Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır($t=1,034$; $p>0.05$).

Okuldan kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır($t=-0,056$; $p>0.05$).

Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır($t=0,089$; $p>0.05$).

Aileden kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır($t=-1,012$; $p>0.05$).

İstenmeyen davranışları önleme yöntemi boyutu ortalama puanlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlıdır ($t=2,009$; $p<0.05$).

Ortalamalar arasındaki farka göre, kadın öğretmen ve yöneticilerin öğrencilerinde istenmeyen davranışları önleme yöntemi, erkek öğretmen ve yöneticilerin öğrencilerinde istenmeyen davranışları önleme yönteminden fazladır. Ankete katılan yönetici ve öğretmenlerle yapılan görüşmelerde erkek öğretmen ve yöneticilerin, sınıf ve okul içerisinde öğrenciler tarafından daha korkutucu bir

profilolarak algılandığı sonucuna varılmıştır. Bunun nedeninin ise ataerkil bir toplumda “Baba” rolünün anne rolüne göre daha sert bir mizaç taşıması olarak düşünülmektedir. Kadın öğretmen ya da yöneticiler bu durumun aksine bu davranışlar karşısında daha fazla çaba sarf etmekte ve önleme yöntemlerini daha sıklıkla kullanmaktadırlar. Bu durumun kadın öğretmen ya da yöneticilerin tükenmişlik düzeylerinin çok daha erken yaşlara taşınmasına neden olduğu da ankete katılan yönetici ve öğretmenler tarafından özellikle belirtilmiştir. Kadın öğretmenlerin ya da yöneticilerin erkeklere oranla sahip oldukları yumuşak mizaç mesleki hayatlarında bu tip problemlerle daha sık karşılaşmaları durumunu ortaya koymaktadır.

Öğretmen ve yöneticilerin kadın ya da erkek olması karşısında yaşadıkları zorluklar, özellikler sosyo – ekonomik açıdan düşük gelir düzeyine sahip olan öğrencilerin var olduğu okullarda daha sık görülmektedir. Baba rolünün daha baskın olduğu bu ailelerde yetişen öğrenciler, erkek öğretmenlerden korkmakta ve bu nedenle sınıf içerisinde daha sakin bir mizaç sergilemektedirler. Erkek yöneticilerin de davranışları ya da uyarıları bu öğrencilerin daha istedik şekilde davranmalarını sağlamaktadır.

Kadın yönetici ya da öğretmenler bu tip okullarda görev yaptıkları süreç içerisinde veliler ile de daha sık yüz yüze gelmektedirler. Özellikle erkek veliler kadın öğretmen ve yöneticiler üzerinde de hâkimiyet kurmaya çalışmakta bunu gören öğrencilerde onları taklit etmektedirler. Ankete katılan kadın öğretmen ve yöneticiler bu durumun varlığını dile getirmektedirler. Böyle bir duruma maruz kalan kadın öğretmen ve yöneticiler, meslek yaşantıları boyunca ders anlatmaktan daha çok öğrencilerin davranışlarını istedik yönde değiştirmekle uğraşmaktadırlar.

Tablo 3.3.3. Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışlar ve Önleme Yöntemlerinin Yaşlara Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Bireysel davranışlar	20-30	39	3 639	0 694	3,347	0,02
	31-40	73	3 867	0 7		
	41-50	48	3 772	0 78		
	51 ve üstü	25	3 342	0 856		
Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler	20-30	39	2 662	1 106	1,924	0,127
	31-40	72	3 198	1 163		
	41-50	46	2 965	1 106		
	51 ve üstü	25	3 051	1 141		
Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler	20-30	39	2 75	1 061	1,547	0,204
	31-40	73	3 193	1 185		
	41-50	48	3 133	1 069		
	51 ve üstü	26	3 212	1 076		
Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler	20-30	39	3 519	0 576	1,517	0,212
	31-40	73	3 551	0 734		
	41-50	48	3 667	0 628		
	51 ve üstü	26	3 315	0 757		
Okuldan kaynaklanan nedenler	20-30	39	3 013	1 042	0,99	0,399
	31-40	72	3 061	1 083		
	41-50	47	3 311	1 037		
	51 ve üstü	26	2 929	0 956		
Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler	20-30	39	3 624	0 904	0,42	0,739
	31-40	72	3 698	0 85		
	41-50	47	3 771	0 925		
	51 ve üstü	26	3 548	0 892		
Aileden kaynaklanan nedenler	20-30	39	3 942	1 095	2,019	0,113
	31-40	73	4 186	0 777		
	41-50	48	4 339	0 645		
	51 ve üstü	26	3 952	1 027		
İstenmeyen davranışları önleme yöntemi	20-30	40	2 178	0 191	4,395	0,005
	31-40	73	2 206	0 182		
	41-50	48	2 222	0 194		
	51 ve üstü	26	2,068	0,175		

Tablo 3.3.3 'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin öğrenci bireysel davranışlar boyutunun, yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, yaş gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F= 3,347; p<0.05$).

- Ortalamalar arasındaki farka göre, 31-40 yaş aralığında bulunan öğretmen ve yöneticilerin öğrencilerinin bireysel nedenlerden kaynaklanan istenmeyen davranışlarının, 51 ve üstü yaş aralığında bulunan öğretmen ve yöneticilerin öğrencilerinin bireysel nedenlerden kaynaklanan istenmeyen davranışlardan daha

fazla olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenler bunun; genç öğretmenlerin yaşı büyük olan öğretmenlere oranla daha yumuşak tavırlar sergilediğinden kaynaklandığını düşünmektedirler. Araştırma yapılan okullarda yönetici ya da öğretmenin yaş ortalaması arttığı zaman öğrenciler daha fazla korku ve endişe duymakta bu nedenler genellikle daha dikkatli ve ölçülü davranmaktadırlar.

Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler boyutunun, yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, yaş gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F= 1,924$; $p>0.05$).

Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler boyutunun, yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, yaş gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F= 1,547$; $p>0.05$).

Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler boyutunun, yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, yaş gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F= 1,517$; $p>0.05$).

Okuldan kaynaklanan nedenler boyutunun, yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, yaş gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F= 0,99$; $p>0.05$).

Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler boyutunun, yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek

yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, yaş gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F= 0,42; p>0.05$).

Aileden kaynaklanan nedenler boyutunun, yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, yaş gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F= 2,019; p>0.05$).

İstenmeyen davranışları önleme yöntemi boyutunun, yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, yaş gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F= 4,395; p<0.05$).

▪ Ortalamalar arasındaki farka göre, 31-40 ve 41-50 yaş aralığında bulunan öğretmen ve yöneticilerin öğrencilerinin istenmeyen davranışlarını önleme yöntemleri, 51 ve üstü yaş aralığında bulunan öğretmen ve yöneticilerin öğrencilerinin istenmeyen davranışlarını önleme yöntemlerinden daha fazladır. Öğretmen ya da yöneticilerin bu yaş sınırlamaları arasında karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları daha fazla olduğundan kullandıkları önleme yöntemlerinde de artış görülmektedir. 31-40 ve 41-50 yaş arasındaki öğretmen ya da yöneticiler fiziki ya da sözlü önleme yöntemlerine sıklıkla başvururken 51 yaş ve üstü öğretmen ya da yöneticiler küçük uyarılar ya da jest ve mimiklerini kullanarak bu davranışları önlemeye çalışmaktadırlar. Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticiler bu durumun, yaş olgunluğu ve mesleki tecrübe ile ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlik mesleği, her yıl yaşanan teknolojik ve bilimsel gelişmeler ışığında her yıl yenilenen bir meslektir. Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri arttıkça okul içerisinde gösterdikleri davranışlar da bir önceki yıla göre değişiklik göstermektedir. Bu nedenle öğretmenlik mesleğinde 1 yıllık tecrübe bile önem arz etmektedir.

Tablo 3.3.4. Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışlar ve Önleme Yöntemlerinin Öğretmen ve Yöneticilerin Mezun Oldukları Okullara Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Bireysel davranışlar	Eğitim enstitüsü	16	3,155	1,055	0,757	0,029
	Eğitim yüksekokulu	12	3,714	0,707		
	Eğitim fakültesi	120	3,755	0,746		
	Yüksek lisans	15	3,857	0,471		
	Diğer	22	3,877	0,607		
Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler	Eğitim enstitüsü	16	2,907	1,23	0,2	0,938
	Eğitim yüksekokulu	12	2,944	1,134		
	Eğitim fakültesi	120	3,024	1,165		
	Yüksek lisans	15	3,181	1,11		
	Diğer	22	2,875	1,054		
Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler	Eğitim enstitüsü	16	3,008	1,048	0,083	0,988
	Eğitim yüksekokulu	12	3,188	0,881		
	Eğitim fakültesi	120	3,095	1,166		
	Yüksek lisans	15	2,983	1,041		
	Diğer	22	3,125	1,173		
Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler	Eğitim enstitüsü	16	3,482	0,822	0,228	0,922
	Eğitim yüksekokulu	12	3,567	0,671		
	Eğitim fakültesi	120	3,529	0,694		
	Yüksek lisans	15	3,693	0,585		
	Diğer	22	3,536	0,621		
Okuldan kaynaklanan nedenler	Eğitim enstitüsü	16	2,929	0,877	0,174	0,951
	Eğitim yüksekokulu	12	3,083	0,892		
	Eğitim fakültesi	120	3,136	1,059		
	Yüksek lisans	15	3,013	1,13		
	Diğer	22	3,073	1,18		
Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler	Eğitim enstitüsü	16	3,456	0,73	0,45	0,772
	Eğitim yüksekokulu	12	3,625	0,808		
	Eğitim fakültesi	120	3,708	0,924		
	Yüksek lisans	15	3,583	0,98		
	Diğer	22	3,795	0,758		
Aileden kaynaklanan nedenler	Eğitim enstitüsü	16	4,132	0,613	0,477	0,753
	Eğitim yüksekokulu	12	4,271	0,661		
	Eğitim fakültesi	120	4,09	0,942		
	Yüksek lisans	15	4,383	0,687		
	Diğer	22	4,193	0,841		
İstenmeyen davranışları önleme yöntemi	Eğitim enstitüsü	16	2,133	0,157	0,649	0,628
	Eğitim yüksekokulu	12	2,19	0,178		
	Eğitim fakültesi	120	2,196	0,198		
	Yüksek lisans	15	2,202	0,183		
	Diğer	22	2,149	0,194		

Tablo 3.3.4. 'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin, öğrenci bireysel davranışlar boyutunun, en son mezun olduğu okul değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, en son mezun olduğu okul gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=2,757; p<0.05$).

▪ Ortalamalar arasındaki farka göre, öğretmen ya da yöneticilerin en son mezun oldukları okul değişkeni öğrencilerin bireysel nedenlerden kaynaklanan gösterdiği istenmeyen davranışlarda anlamlı bir fark yaratmış diğer alt boyutlarda ise gözle görülen bir fark bulunamamıştır. Bu durum araştırmaya katılanlar tarafından, öğretmen ve yöneticilerin aldıkları eğitimler doğrultusunda öğrencileri doğru yönlendirip yönlendirmemeleriyle ilgili olarak yorumlanmıştır. Öğretmen ve yönetici yetiştirme ve atama sisteminin geçmişten günümüze kadar izlediği değişik politikalar bazı yönleriyle bu duruma temel oluşturmaktadır. Farklı meslek gruplarından gelen öğretmen ya da yöneticilerin formasyon yetersizliği, eğitim fakülteleri, yüksekokulları ya da enstitülerindeki verilen öğretmen eğitimlerinin yıllara bölünmesindeki yetersizliği, dolayısıyla sınıf ya da okul yönetiminde ortaya çıkan başarısızlıklar bunlardan sadece bazılarıdır.

Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler boyutunun, en son mezun olduğu okul değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, en son mezun olduğu okul gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,200; p>0.05$).

Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler boyutunun, en son mezun olduğu okul değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini

belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, en son mezun olduğu okul gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,083; p>0.05$).

Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler boyutunun, en son mezun olduğu okul değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, en son mezun olduğu okul gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,228; p>0.05$).

Okuldan kaynaklanan nedenler boyutunun, en son mezun olduğu okul değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, en son mezun olduğu okul gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,174; p>0.05$).

Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler boyutunun, en son mezun olduğu okul değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, en son mezun olduğu okul gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,45; p>0.05$).

Aileden kaynaklanan nedenler boyutunun, en son mezun olduğu okul değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, en son mezun olduğu okul gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,477; p>0.05$).

İstenmeyen davranışları önleme yöntemi boyutunun, en son mezun olduğu okul değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek

amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, en son mezun olduğu okul gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,649$; $p>0.05$).

Tablo 3.3.5. Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışlar ve Önleme Yöntemlerinin Mesleki Kıdeme Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Bireysel davranışlar	1 yıldan az	19	3.592	0.893	4,782	0,003
	1-5 yıl arası	57	3.859	0.601		
	6-10 yıl arası	81	3.814	0.693		
	11-24 yıl arası	28	3.273	0.954		
Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler	1 yıldan az	19	3.008	1.232	0,322	0,810
	1-5 yıl arası	56	3.068	1.177		
	6-10 yıl arası	79	3.025	1.121		
	11-24 yıl arası	28	2.814	1.110		
Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler	1 yıldan az	19	2.993	1.205	0,625	0,600
	1-5 yıl arası	58	3.252	1.072		
	6-10 yıl arası	80	3.000	1.175		
	11-24 yıl arası	29	3.061	1.022		
Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler	1 yıldan az	19	3.400	0.736	1,093	0,353
	1-5 yıl arası	58	3.622	0.632		
	6-10 yıl arası	80	3.573	0.687		
	11-24 yıl arası	29	3.386	0.733		
Okuldan kaynaklanan nedenler	1 yıldan az	18	2.761	1.063	2,927	0,035
	1-5 yıl arası	58	3.410	0.940		
	6-10 yıl arası	79	3.008	1.085		
	11-24 yıl arası	29	2.916	1.027		
Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler	1 yıldan az	18	3.352	0.963	2,056	0,108
	1-5 yıl arası	58	3.866	0.809		
	6-10 yıl arası	79	3.677	0.892		
	11-24 yıl arası	29	3,517	0,901		
Aileden kaynaklanan nedenler	1 yıldan az	19	3.882	0.955	1,077	0,360
	1-5 yıl arası	58	4.259	0.802		
	6-10 yıl arası	80	4.157	0.844		
	11-24 yıl arası	29	4,034	0,995		
İstenmeyen davranışları önleme yöntemi	1 yıldan az	20	2.158	0.172	1,352	0,259
	1-5 yıl arası	57	2.208	0.173		
	6-10 yıl arası	81	2.195	0.199		
	11-24 yıl arası	29	2,128	0,212		

Tablo 3.3.5. 'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin, öğrenci bireysel davranışlar boyutunun, mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, mesleki kıdem gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=4,782$; $p<0.05$).

▪ Ortalamalar arasındaki farka göre, 1-5 yıl ve 6-10 yıl mesleki kıdemleri olan öğretmen ve yöneticilerin öğrencilerindeki bireysel nedenlerden kaynaklanan istenmeyen öğrenci davranışları, 11-24 yıl mesleki kıdemleri olan öğretmen ve yöneticilerin öğrencilerindeki bireysel nedenlerden kaynaklanan istenmeyen öğrenci davranışlarından fazladır. Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticiler bu durumun nedeni olarak; öğretmen ya da yönetici yetiştirme sürecinde verilen eğitimlerin gerçek yaşamda uygulanabilirliğinin az olduğunu, genç öğretmen ve yöneticilerin uygulama ortamlarına geçtiklerinde ve bu durumlarla karşılaştıklarında tecrübesizliklerinden dolayı zorlandıklarını belirtmektedirler.

Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler boyutunun, mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, mesleki kıdem gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,322; p>0.05$).

Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler boyutunun, mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, mesleki kıdem gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,625; p>0.05$).

Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler boyutunun, mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, mesleki kıdem gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,093; p>0.05$).

Okuldan kaynaklanan nedenler boyutunun, mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, mesleki kıdem gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=2,927; p<0.05$).

▪ Ortalamalar arasındaki farka göre, 1-5 yıl mesleki kıdemleri olan öğretmen ve yöneticilerin öğrencilerindeki okuldan kaynaklanan nedenli istenmeyen davranışların, 1 yıldan az, 6-10 yıl arası, 11-24 yıl mesleki kıdemleri olan öğretmenlerin öğrencilerindeki okuldan kaynaklanan nedenli istenmeyen davranışlarından fazladır. Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticiler bu durumu genç meslektaşlarının tecrübe sahibi olmadıkları için okul imkanlarını ve fiziki yapısını kullanamadıkları yönünde yorumlamaktadırlar.

Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler boyutunun, mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, mesleki kıdem gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=2,056; p>0.05$).

Aileden kaynaklanan nedenler boyutunun, mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, mesleki kıdem gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,077; p>0.05$).

İstenmeyen davranışları önleme yöntemi boyutunun, mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, mesleki kıdem gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,352; p>0.05$).

Tablo 3.3.6. Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışlar ve Önleme Yöntemlerinin Okutulan Sınıflara Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Bireysel davranışlar	1. sınıf	19	4,088	0,669	1,935	0,108
	2. sınıf	19	3,452	0,623		
	3. sınıf	41	3,734	0,802		
	4. sınıf	30	3,700	0,695		
	5. sınıf	38	3,628	0,796		
Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler	1. sınıf	19	3,654	1,155	1,921	0,110
	2. sınıf	19	2,792	1,124		
	3. sınıf	41	3,000	1,170		
	4. sınıf	30	2,815	1,044		
	5. sınıf	38	2,857	1,234		
Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler	1. sınıf	19	3,674	1,079	1,600	0,178
	2. sınıf	19	2,961	1,134		
	3. sınıf	41	3,043	1,170		
	4. sınıf	30	2,854	1,112		
	5. sınıf	38	2,980	1,202		
Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler	1. sınıf	19	3,632	0,820	0,144	0,966
	2. sınıf	19	3,589	0,598		
	3. sınıf	41	3,517	0,762		
	4. sınıf	30	3,621	0,567		
	5. sınıf	38	3,553	0,697		
Okuldan kaynaklanan nedenler	1. sınıf	19	3,141	1,060	0,313	0,869
	2. sınıf	19	3,042	1,066		
	3. sınıf	41	3,137	1,149		
	4. sınıf	30	2,931	1,044		
	5. sınıf	38	3,205	0,949		
Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler	1. sınıf	19	3,721	0,775	0,584	0,675
	2. sınıf	19	3,829	0,778		
	3. sınıf	41	3,520	1,086		
	4. sınıf	30	3,716	0,719		
	5. sınıf	38	3,566	0,770		
Aileden kaynaklanan nedenler	1. sınıf	19	4,000	1,143	0,616	0,652
	2. sınıf	19	4,329	0,791		
	3. sınıf	41	4,055	0,906		
	4. sınıf	30	4,011	0,919		
	5. sınıf	38	4,204	0,665		
İstenmeyen davranışları önleme yöntemi	1. sınıf	19	2,240	0,172	1,018	0,401
	2. sınıf	19	2,190	0,162		
	3. sınıf	41	2,214	0,219		
	4. sınıf	30	2,190	0,147		
	5. sınıf	38	2,147	0,189		

Tablo 3.3.6. 'da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin, öğrenci bireysel davranışlar boyutunun, okutulan sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, okutulan sınıf gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,935; p>0.05$).

Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler boyutunun, okutulan sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, okutulan sınıf gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,921; p>0.05$).

Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler boyutunun, okutulan sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, okutulan sınıf gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,600; p>0.05$).

Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler boyutunun, okutulan sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, okutulan sınıf gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,144; p>0.05$).

Okuldan kaynaklanan nedenler boyutunun, okutulan sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyansanalizi (ANOVA) sonucunda, okutulan sınıf gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,313; p>0.05$).

Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler boyutunun, okutulan sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, okutulan sınıf gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,584; p>0.05$).

Aileden kaynaklanan nedenler boyutunun, okutulan sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, okutulan sınıf gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,616; p>0.05$).

İstenmeyen davranışları önleme yöntemi boyutunun, okutulan sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, okutulan sınıf gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,018; p>0.05$).

▪ Araştırma yapılmadan önce ulaşılmak istenen hedefler arasında önemli bir özellik taşıyan “okutulan sınıf “ boyutunda anlamlı farklılıklar elde edilmesi beklenmektedir.Fakat araştırma tamamlandıktan sonra okutulan sınıflarda ortaya çıkan istenmeyen davranışlarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

Özellikle ilköğretimin ilk yıllarında öğrencilerin ailelerinden ayrılıp okula başlıyor olmaları 1. sınıflarda görülen istenmeyen davranışları arttırmaktadır. Okula uyum problemleri, öğretmene ve arkadaşlarına uyum süreci, evde kazandığı davranışların devam etmesi, okulu bir oyun aracı olarak görmesi gibi problemler okul içerisinde en çok karşılaşılan problemler olarak yer almaktadır.

Küçük yaş grubu nedeniyle öğrencilerin gösterdikleri bu tip davranışlar öğretmen ve yöneticileri zor duruma sokmakta, önlenmez ise ilerleyen sınıflarda da davranışların devam etmesine neden olmaktadır. Bu gibi sonuçlara ulaşılmaması beklenilirken araştırma ile herhangi bir anlamlı sonuç ortaya çıkmamıştır. Bu durum araştırmaya katılanlar tarafından öğretmen ve yöneticilerin okul ve sınıflarındaki yönetim kabiliyetlerinin başarılı olduğu yönünde yorumlanmıştır.

Tablo 3.3.7. Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışlar ve Önleme Yöntemlerinin Sınıf Mevcutlarına Göre Farklılaşması

	Grup	N	Ort	S.s	t	P
Bireysel davranışlar	10-25	21	3,772	0,635	0,228	0,820
	25 ve üstü	147	3,732	0,768		
Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler	10-25	21	3,197	1,114	0,931	0,353
	25 ve üstü	144	2,945	1,165		
Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler	10-25	21	3,155	1,055	0,507	0,613
	25 ve üstü	146	3,020	1,152		
Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler	10-25	21	3,590	0,520	0,341	0,734
	25 ve üstü	146	3,535	0,725		
Okuldan kaynaklanan nedenler	10-25	20	3,090	1,165	0,104	0,918
	25 ve üstü	145	3,064	1,047		
Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler	10-25	20	3,538	0,981	-0,445	0,657
	25 ve üstü	145	3,633	0,891		
Aileden kaynaklanan nedenler	10-25	21	4,369	0,528	1,439	0,152
	25 ve üstü	146	4,067	0,938		
İstenmeyen davranışları önleme yöntemi	10-25	20	2,220	0,143	0,679	0,498
	25 ve üstü	147	2,189	0,196		

Tablo 3.3.7. 'de görüldüğü gibi, öğrenci bireysel davranışları boyutu ortalama puanlarının sınıfının öğrenci sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t= 0,228; p>0.05$).

Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının sınıfının öğrenci sayısı değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t= 0,931; p>0.05$).

Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının sınıfının öğrenci sayısı değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır($t= 0,507; p>0.05$).

Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının sınıfının öğrenci sayısı değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır($t= 0,341; p>0.05$).

Okuldan kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının sınıfının öğrenci sayısı değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır($t= 0,104; p>0.05$).

Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının sınıfının öğrenci sayısı değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır($t= -0,445; p>0.05$).

Aileden kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının sınıfının öğrenci sayısı değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır($t= 1,439; p>0.05$).

İstenmeyen davranışları önleme yöntemi boyutu ortalama puanlarının sınıfının öğrenci sayısı değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır($t= 0,679; p>0.05$).

▪ Tablo 3.3.7. incelendiğinde araştırma öncesi önemli bir özellik taşıyan “sınıf mevcutu” boyutunda da beklenen anlamlı farklılık bulunmamıştır. Araştırmanın yapıldığı ilçe bünyesinde bulunan okullarda eğitimi iyileştirme politikalarının hızla

ilerlemesi dolayısıyla sınıf mevcutlarının giderek düşmesi bu farklılığın ortadan kalkmasının en büyük nedenlerinden biri olarak gösterilmektedir.

Tablo 3.3.8. Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışlar ve Önleme Yöntemlerinin Medeni Duruma Göre Farklaşması

	Grup	N	Ort	S.s	t	P
Bireysel Davranışlar	Evli	157	3,699	0,717	-1,041	0,299
	Bekar	28	3,860	0,952		
Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler	Evli	155	2,994	1,118	-0,281	0,779
	Bekar	27	3,061	1,295		
Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler	Evli	158	3,031	1,088	-1,641	0,102
	Bekar	28	3,406	1,262		
Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler	Evli	158	3,504	0,673	-1,765	0,079
	Bekar	28	3,750	0,717		
Okuldan kaynaklanan nedenler	Evli	156	3,013	1,006	-2,573	0,011
	Bekar	28	3,557	1,158		
Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler	Evli	156	3,619	0,898	-2,225	0,027
	Bekar	28	4,018	0,717		
Aileden kaynaklanan nedenler	Evli	158	4,132	0,885	-0,362	0,718
	Bekar	28	4,196	0,780		
İstenmeyen davranışları önleme yöntemi	Evli	159	2,184	0,193	-0,117	0,907
	Bekar	28	2,189	0,184		

Tablo 3.3.8. 'de görüldüğü gibi, öğrenci bireysel davranışları boyutu ortalama puanlarının öğretmen ve yöneticilerin medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=1,041; p>0,05$).

Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının öğretmen ve yöneticilerin medeni durum değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-0,281; p>0,05$).

Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının öğretmen ve yöneticilerin medeni durum değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-1,641; p>0,05$).

Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının öğretmen ve yöneticilerin medeni durum değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-1,765; p>0,05$).

Okuldan kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının öğretmen ve yöneticilerin medeni durum değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=2,573; p<0,05$).

▪ Ortalamalar arasındaki farklar incelendiğinde bekar öğretmen ve yöneticilerin okuldan kaynaklanan nedenleri evli öğretmen ve yöneticilere oranla daha fazla fark ettikleri görülmektedir. Araştırmaya katılanlar ile yapılan görüşmelerde evli öğretmen ve yöneticilerin “okul,ev,aile,eş,çocuk” gibi çeşitli alanlara

parçalandıklarını bu nedenle bekar öğretmen ve yöneticilere oranla daha fazla tükenmiş olduklarından çevrelerini gözlemlenmede daha düşük bir fark etme düzeyine sahip oldukları sonucuna varılmıştır.

Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının öğretmen ve yöneticilerin medeni durum değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlıdır ($t=-2,225; p>0,05$).

▪ Ortalamalar arasındaki fark incelendiğinde bekâr öğretmen ve yöneticilerin evli öğretmen ve yöneticilere oranla sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler için daha duyarlı davrandıkları görülmüştür. Evli öğretmen ve yöneticilerin evlilik kurumunun getirdikleri doğrultusunda aile yaşantılarına, aile-çocuk ilişkilerine, maddi sıkıntılara, çevresel sorunlara karşı algılarının daha açık olduğu, sorunların daha çabuk farkına vardıkları ortaya çıkmıştır. Sosyo-ekonomik açıdan düşük ya da yüksek düzeyde gelirlere sahip olan ailelerin çocuklarını gönderdikleri okullar, okulun sosyal ve ekonomik yapısı ile çoğu zaman örtüşmemektedir. Bu da beraberinde okul-veli iletişiminin olumsuz yönde ilerlemesini getirmektedir. Evli öğretmen ve yöneticiler bu tip durumlarda evlilik kurumunun getirdiği tecrübelerle dayanarak daha duyarlı olmakta ve iletişimin olumsuz yönde ilerlemesinin önüne daha hızla geçmektedirler.

Aileden kaynaklanan nedenler boyutu ortalama puanlarının öğretmenlerin medeni durum değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-0,362; p>0,05$).

İstenmeyen davranışları önleme yöntemi boyutu ortalama puanlarının öğretmenlerin medeni durum değişkenine göre karşılaştırılması ile grupların

aritmetik ortalamaları arasında oluşan fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-0,117; p>0,05$).

Tablo 3.3.9. Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışlar ve Önleme Yöntemleri Arasındaki İlişkiler

Boyutlar	Boyut	N	r	P
Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler	Bireysel davranışlar	182	0,426	0,000
Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler	Bireysel davranışlar	184	0,422	0,000
Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler	Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler	182	0,796	0,000
Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler	Bireysel davranışlar	184	0,385	0,000
Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler	Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler	181	0,499	0,000
Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler	Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler	185	0,445	0,000
Okuldan kaynaklanan nedenler	Bireysel davranışlar	182	0,309	0,000
Okuldan kaynaklanan nedenler	Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler	180	0,450	0,000
Okuldan kaynaklanan nedenler	Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler	184	0,650	0,000
Okuldan kaynaklanan nedenler	Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler	184	0,445	0,000
Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler	Bireysel davranışlar	182	0,296	0,000
Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler	Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler	180	0,432	0,000
Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler	Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler	184	0,524	0,000
Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler	Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler	184	0,462	0,000
Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler	Okuldan kaynaklanan nedenler	184	0,608	0,000

Tablo 3.3.9. 'dan anlaşılacağı üzere, Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler alt boyutundan alınan puanlarla Bireysel davranışlar alt boyutu puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır($R=0,426; p<0.05$).

Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler alt boyutundan alınan puanlarla Bireysel davranışlar alt boyutu puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır($R=0,422; p<0.05$).

Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler alt boyutundan alınan puanlarla Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler alt boyutu puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır($R=0,796; p<0.05$).

Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler alt boyutundan alınan puanlarla Bireysel davranışlar alt boyutu puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır($R=0,385; p<0.05$).

Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler alt boyutundan alınan puanlarla Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler alt boyutu puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır($R=0,499; p<0.05$).

Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler alt boyutundan alınan puanlarla Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler alt boyutu puanları

arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır($R=0,445$; $p<0.05$).

Okuldan kaynaklanan nedenler alt boyutundan alınan puanlarla Bireysel davranışlar alt boyutu puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır($R=0,309$; $p<0.05$).

Okuldan kaynaklanan nedenler alt boyutundan alınan puanlarla Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler alt boyutu puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır($R=0,450$; $p<0.05$).

Okuldan kaynaklanan nedenler alt boyutundan alınan puanlarla Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler alt boyutu puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır($R=0,650$; $p<0.05$).

Okuldan kaynaklanan nedenler alt boyutundan alınan puanlarla Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler alt boyutu puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır($R=0,445$; $p<0.05$).

Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler alt boyutundan alınan puanlarla Bireysel davranışlar alt boyutu puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır($R=0,296$; $p<0.05$).

Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler alt boyutundan alınan puanlarla Öğretmenden ve öğretmen ile ilişkilerden kaynaklanan nedenler alt boyutu

puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır($R=0,432$; $p<0.05$).

Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler alt boyutundan alınan puanlarla Plan ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler alt boyutu puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır($R=0,524$; $p<0.05$).

Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler alt boyutundan alınan puanlarla Arkadaşlarıyla ilişkilerinden kaynaklanan nedenler alt boyutu puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır($R=0,462$; $p<0.05$).

Sosyo-ekonomik çevreden kaynaklanan nedenler alt boyutundan alınan puanlarla Okuldan kaynaklanan nedenler alt boyutu puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda, puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır($R=0,608$; $p<0.05$).

BÖLÜM IV

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

Bu araştırmada resmi ilköğretim okulları 1. kademedeki görevli yönetici ve öğretmenlerin algılarına göre sınıf yönetimini güçleştiren istenmeyen davranışların neler olduğuna, yönetici ve öğretmenlerin bu davranışları ortadan kaldırmak ya da etkisini en aza indirmek için hangi önleme yöntemlerini kullandığına, bu önleme yöntemlerinin ne kadar etkili olduğuna dair görüşler incelenmiştir. Yapılan görüşmeler, yönetici ve öğretmenlere sunulan anketler sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Sınıf ortamında karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen ve öğrencilerin görüşleri 7 boyutta tek tek incelenmiş ve her boyutta belirginleşen bazı davranışların okul ya da sınıf ortamını olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Bu boyutlarda ortaya çıkan en önemli davranışlar ; derste diğer arkadaşlarını rahatsız etme, ders ile ilgili araç gereç eksikliği, sınıfta gereksiz yere konuşma, arkadaşlarına kendisine ya da eşyalarına zarar verme, ev ödevlerini yapmaması, öğretmenlerin derse hazırlıksız gelmesi, öğrenciler arasındaki ayırım, kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerinin eksikliği, yanlış arkadaşlıklar kurma,

okulun fiziki ve teknik yapısındaki yetersizlikler, sosyo-ekonomik çevrenin yetersizliği ve ailenin öğrencinin ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte olmaması olarak sıralanabilir.

Bu boyutlar ile araştırmaya katılanların tanımlayıcı özellikleri arasındaki ilişki ile ilgili de birtakım sonuçlara ulaşılmıştır. Öğretmenlerin ya da okul yöneticilerinin mesleki kıdemleri, yaş durumları, medeni halleri, mezun oldukları okullar, sınıftaki ya da okuldaki öğrenci sayıları ve cinsiyetleri boyutlar ile tanımlayıcı özellikler arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirmekte ya da zayıflatmaktadır. Yapılan araştırmalarda ortaya çıkan en önemli sonuç, bayan öğretmen ve yöneticilerin istenmeyen öğrenci davranışları ile karşılaşmalarının ve önleme yöntemlerini kullanmadaki sıklıklarının ön plana çıkmasıdır. Bunun nedeni olarak öğrencilerin erkek öğretmenleri korkutucu bir profil olarak görmesi, anne kavramının çocuklar üzerinde yarattığı yumuşak mizaç dolayısıyla da bayan öğretmenlerin bu durumlarla daha sıklıkla karşılaşması gösterilebilir. Araştırmaya katılan bayan öğretmen ve yöneticilerin belirttikleri bir diğer önemli sonuçta bu durumun bayan öğretmen ve yöneticilerde tükenmişliği daha erken yaşlara taşınmasıdır.

Ortaya çıkan bir diğer önemli sonuç 31-40 yaş arasındaki öğretmenlerin öğrencileri ile 51 yaş üstü öğretmenlerin öğrencileri karşılaştırıldığında 31-40 yaş arası öğretmenlerin sınıflarında daha çok istenmeyen öğrenci davranışları ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bu öğretmenlerin önleme yöntemleri konusunda daha çok çaba sarf ettikleri görülmektedir. Genç öğretmenlerin, belirli bir yaş olgunluğuna sahip öğretmenlerden daha yumuşak tavırlar sergiledikleri, öğrencilerinde bu durumu olumsuz yönde kullandıkları görülmektedir.

Öğretmen ve yöneticilerin en son mezun oldukları okul durumu da öğrencilerin bireysel davranışlarından kaynaklanan istenmeyen öğrenci

davranışlarının ortaya çıkmasında önemli sonuçlar ortaya koymaktadır. Yüksek öğrenim gören yönetici ve öğretmenler öğrencilerin gösterdikleri istenmeyen davranışları daha profesyonel olarak tanımlamakta, doğru yönlendirmeler yapmakta ve dolayısıyla önleme yöntemlerini de yerinde ve zamanında kullanmaktadırlar.

Mesleki kıdem de öğretmen ve yönetici algılarına göre istenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasında etkilidir. Araştırma sonucuna göre 6 yılın altında mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin sınıflarında ya da yönetici olarak görev yaptıkları okullarda daha çok istenmeyen öğrenci davranışı ortaya çıkmaktadır. Bunun nedeni olarak üniversitelerde verilen eğitimlerin uygulamalardan uzak olması olarak belirlenmiştir. Göreve yeni başlayan öğretmen ve yöneticiler uygulama ile karşılaştıklarında bocalama yaşamakta, öğretmenler sınıf disiplini konusunda eksik kalmakta, yöneticiler ise okulun fiziki ve ekonomik imkânlarını kullanamamaktadır. bu durumlar da istenmeyen öğrenci davranışlarını beraberinde getirmektedir.

Araştırmanın bir diğer anlamlı sonucu bekâr öğretmen ve yöneticilerin evli öğretmen ve yöneticilere göre istenmeyen öğrenci davranışlarının fark edilmesinde ve önlenmesinde daha başarılı olmaları yönündedir. Bekâr öğretmen ve yöneticiler, evli öğretmenlere oranla ev, okul, çocuk gibi parçalara bölünmediklerinden algıda seçicilik düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmaktadır. Bu noktada yapılan araştırmaya katılan bekar öğretmenler, istenmeyen davranışları önlemede ve fark etmede zorlanmadıklarını, öğrencileri daha yakından tanıyıp onlara daha çok zaman ayırabildiklerini dile getirmişlerdir. Veli ev ziyaretleri, birebir öğrenci çalışmaları, ders sonrası yapılacak etütler, öğrenci gezileri gibi etkinlikleri kullandıklarını belirtmişlerdir.

4.2. Tartışma

Bu bölümde araştırmaya katılan yönetici, öğretmenlerin algılarına göre istenmeyen öğrenci davranışlarına ve önleme yöntemlerine yönelik tutumları tartışılmıştır.

Adana Milli Eğitim Müdürlüğü, Rehberlik Araştırma Merkezi'nin yaptığı araştırmada anne – baba tutumları, sınıf mevcutlarının kalabalıklığı, kitle-iletişim araçları, okullardaki fiziksel-sportif-eğitsel-sosyal etkinliklerin yetersizliği, ailelerin beklentileri, öğrencilerin bireysel ihtiyaçları gibi nedenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarını ortaya çıkardığı belirlenmiştir. Bu araştırmada boyutlar ile öğretmenlerin okuttukları sınıflar ve sınıf mevcutları arasındaki ilişkiler karşılaştırıldığında herhangi bir ilişki ortaya çıkmamıştır. Bu durum her sınıfta, her türlü nedenle istenmeyen öğrenci davranışlarının var olduğunu ya da öğretmen ve yöneticilerin sınıf yönetimi konusunda başarılı olduklarını göstermektedir. Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilere uygulanan anketlere göre, istenmeyen öğrenci davranışları ve önleme yöntemlerinin boyutları incelendiğinde, ortalamalarda ortaya çıkan durum aileden kaynaklanan istenmeyen davranış nedenlerinin en yüksek olmasıdır. Öğretmen ve öğretmenle olan ilişkilerden kaynaklanan nedenlerin ise en düşük ortalamaya sahip olmasıdır. Katılımcıların da görüşlerine göre okullardaki öğrenci davranış ve başarılarını etkileyen en önemli etken aile yapısıdır. Öğrenciler geçim sıkıntısı, mutlu aile yapısı, parçalanmış aile yapısı, ferah yaşam düzeyi gibi nedenleri okul yaşantılarına birebir yansıtmaktadırlar. Evde göremedikleri ilgi ve sevgi eksikliği, ailedeki bireylerin yanlış örnekler oluşturması, çok çocuklu aile yapıları, geniş ailelerde yetişen çocukların varlığı da aileden kaynaklanan istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını kuvvetlendirmektedir(Göksu, 2001)

Özen ve Batu (1999) 'ya göre Eskişehir'de tarama modeliyle yapılan bir araştırmada öğretmenlerin cinsiyetlerinin, sınıftaki öğrenci sayılarının ve mesleki kıdemlerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarının önleme yöntemlerini kullanma sıklığı üzerinde bir etkisi olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada da sınıf mevcutları önleme yöntemlerini kullanma sıklığını ya da istenmeyen davranışların ortaya çıkma nedenlerini etkilememektedir. Bu araştırmada kullanılan boyutlar, öğretmen ya da yöneticilerin cinsiyetine göre de herhangi bir değişiklik göstermemektedir. Ancak istenmeyen öğrenci davranışlarını önleme yöntemlerinde, kadın öğretmenlerle erkek öğretmenler karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmaktadır. Kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre istenmeyen öğrenci davranışlarını önleme yöntemlerini daha çok kullanmaktadırlar. Kadın öğretmenlerin sahip oldukları annelik iç güdüsü, olaylar karşısında daha hassas, şefkatli ve koruyucu bir tavır sergilemelerine yardımcı olmaktadır. Sayın (2001) yaptığı araştırmasında erkek öğretmenlerin cezalandırıcı yöntemleri daha çok kullandıklarını ortaya çıkarmıştır. Ayrıca bu araştırma ile birlikte aşağıda belirtilen farklı sonuçlara da ulaşılmıştır.

Öğrencilerin bireysel davranışlarından kaynaklanan istenmeyen öğrenci davranışları ile okuldan kaynaklanan istenmeyen öğrenci davranışları ortalama 1-5 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmen ve yöneticilerin buldukları ortamlarda daha sık ortaya çıkmaktadır. Kundakçı (2002)' ye göre deneyimli öğretmenler istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı daha tahammüllü davranmakta, genç ve tecrübesiz öğretmenler daha çok fiziksel ceza yöntemini uygulamaktadırlar. Mesleğe yeni başlayan öğretmenler sınıf yöneticisi olma yolunda henüz yeterli tecrübeye ulaşmadıklarından, olumsuz davranışlar karşısında nasıl bir tutum sergileyeceklerini bilememekte, bu nedenle bu süreç içerisinde olumsuz davranışlar sergilemektedirler.

İstenmeyen öğrenci davranışlarının boyutları, okuldaki personelin görevine göre herhangi bir farklılık göstermemektedir. Yönetici ya da öğretmenler, okul ya da sınıf içerisinde gösterilecek her türlü istenmeyen davranışa eşit oranda maruz kalmakta ve aynı şekilde önleme yöntemlerini kullanmaya çalışmaktadırlar.

Öğrencilerin bireysel davranışlarından kaynaklanan istenmeyen öğrenci davranışları, öğretmenlerin yaşlarına göre de anlamlı bir farklılık göstermektedir. 31-40 yaş arası öğretmenlik ya da yöneticilik yapanların buldukları ortamlar, 51 yaş üstü öğretmen ya da yöneticilik yapanların ortamlarına göre daha fazla istenmeyen davranış barındırmaktadır. Katılımcılar bunun nedenini öğrencilerin kendilerini ifade etme isteğine bağlamaktadırlar. Öğrenciler yaş ortalaması daha genç olan öğretmenler ile daha iyi iletişim kurduklarından daha çok dikkat çekmeye çalışmakta, sevgi ve ilgi görme istekleri daha çok artmaktadır. Dolayısıyla bu yaş gurubundaki öğretmen ve yöneticiler 51 yaş üstü öğretmen ve yöneticilere oranla önleme yöntemlerini daha sık kullanmaktadırlar.

Eğitim düzeyi eğitim fakültesi olan öğretmen ve yöneticiler ile eğitim enstitüsü olan öğretmen ve yöneticiler kıyaslandığında, fakülte mezunu öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla daha çok karşılaştıkları ortaya çıkmaktadır. Katılımcılar, enstitü mezunu öğretmenlerin geçmiş yıllarda aldıkları eğitimden dolayı daha otoriter oldukları ve olumsuz davranışların çıkmasına imkan vermediklerini belirtmişlerdir.

Okuldan kaynaklanan istenmeyen öğrenci davranışları, bekar öğretmen ve yöneticilerde anlamlı bir fark ortaya çıkarmıştır. Okul içerisinde ortaya çıkan tüm olumsuz davranışlar bekar öğretmen ve yöneticiler tarafından daha fazla fark edilmekte ve en kısa zamanda ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır. Evli öğretmen ve yöneticilerin evlilik kurumunun getirmiş olduğu sabır, hoş görü, paylaşımcılık ruhu

ile istenmeyen davranışları daha hoş gördükleri, bu nedenle daha geç fark ettikleri belirlenmiştir. Ancak sosyo - ekonomik nedenlerden kaynaklanan istenmeyen öğrenci davranışlarında da evli öğretmen ve yöneticiler bekar öğretmen ve yöneticilere göre daha duyarlı davranmaktadırlar.

Öztürk (2001) 'in araştırmasında; ders akışını engelleyici davranışlar, kişilere ve çevreye zarar verici davranışlar, toplumsal beklentilere aykırı davranışlar, öğrencilerin bireysel özelliklerinden kaynaklanan davranışlar gibi ana başlıklar ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada da katılımcıların istenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkma nedenleri olarak benzer başlıkları işaret ettikleri belirlenmiştir.

Mursal (2005)'in öğretmenler üzerinde yaptığı araştırma ile ortaya çıkan istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri, bu çalışmaya katılanların öğretmen ve öğretmen ile olan ilişkilerden kaynaklanan istenmeyen öğrenci davranışları boyutunda ortaya sundukları nedenlerde benzerlik göstermektedir. Bu çalışmanın sadece öğretmenleri kapsamaması, yöneticilerinde görüşlerini ele alması daha kapsamlı sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Yiğit (2001) 'in yaptığı çalışmada, öğrencilerin öğretmenler olan ilişkilerinden kaynaklanan nedenlerin sıralaması bu çalışmadaki öğretmenle olan ilişkilerden kaynaklanan nedenler boyutundaki sıralama ile benzerlik göstermektedir. Yapılan çalışmaların ele aldığı konuların benzerlik göstermesi ortaya çıkan nedenlerin ya da sonuçların da benzerlik göstermesini tetiklemektedir. Ancak bu çalışma daha çok, istenmeyen öğrenci davranışlarının boyutlarıyla demografik etkenlerin ve boyutların birbiri arasındaki ilişkilerin özelliklerini ortaya çıkardığından bire bir aynı sonuçlar elde edilmemektedir.

4.3. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına göre bu konuda yapılmasının yararlı olacağı düşünülen öneriler aşağıda verilmiştir.

4.3.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler :

1. Sınıf mevcutlarındaki kalabalıklık öğrencilerde görülen istenmeyen öğrenci davranışlarını arttırmaktadır. Bu nedenle ilgili kurum ve şahısların okul sayılarını arttırma çalışmalarına önem vermeleri gerekmekte, en kısa sürede sınıf mevcutlarını azaltılması yoluna gidilmelidir.
2. Öğrencilerde güvensizlik yaratacak, öğretmene karşı duyulan kızgınlıkla istenmeyen davranışların sayısını arttıracak durumların en aza indirilebilmesi açısından, sınıf yöneticisi olan öğretmenler sınıf içerisindeki uygulamalarında ayrımcılıktan kaçınmalı, tutarsız davranışlardan uzak durmalıdırlar.
3. İstenmeyen davranışları hissetme, anlama, tanıma, önleme yöntemlerini öğrenebilme, öğrenciyle empatik ilişkiler geliştirebilme açısından, okul yöneticileri Hizmet içi eğitim seminerlerine önem vermeli, öğretmenlerini bu seminer çalışmalarına katılmaları için teşvik etmelidir.
4. Öğrencilerin birbirleri ile kıyaslanması, onur kırıcı bir davranış olduğundan bu durum istenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilir. Bu nedenle öğretmenler ve yöneticiler öğrencileri bireysel farklılıklarına göre değerlendirebilmelidirler.
5. İlgi, istek ve yetenekleri farklı olan öğrenciler bireysel olarak değerlendirilmeli, sınıf içerisinde farklı öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmalıdır. Bu amaç doğrultusunda öğretmen ve yöneticiler yeni öğretim yöntem ve tekniklerini takip etmeli, kendilerini geliştirebilmelidirler.

6. İstenmeyen öğrenci davranışları sınıf ve okul içerisinde uygun öğrenme ortamlarının sağlanmasıyla büyük ölçüde azaltılabilmektedir. Öğretmenler derslere hazırlıklı gelmeli, yöneticilerde öğrencilere karşı her zaman bilgili olmalıdırlar.
7. Yöneticilerin ve öğretmenlerin öğrencilere karşı sergiledikleri baskıcı ve sert tutumlar istenmeyen öğrenci davranışlarını arttırabilir. Bu nedenle yönetici ve öğretmenler daha yumuşak, disiplinli ama şefkatli, empatik düşünebilen, hoşgörülü davranabilen bireyler olmalıdırlar.
8. Yöneticiler okulun fiziki ve maddi olanaklarını arttırmalı, her yıl değişen eğitim sistemine göre bu olanakları yenileyebilmeli ya da değiştirebilmelidirler.
9. Yöneticiler öğretmenlerini yönlendirebilmeli okul-veli-aile işbirliğini her sınıf düzeyinde uygulamaya koyabilmelidirler.
10. Okul yöneticileri istikrarlı davranarak, okul bünyesinde yer alan herkesi bir çatı altında toplamayı başarmalı, okul yönetimi ile ilgili oluşacak herhangi bir boşluğa zemin hazırlamamalıdır.

4.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler:

1. Bu araştırma İstanbul İli Tuzla İlçesi'nde yapılmıştır. Aynı araştırma başka illerde ve ya Türkiye genelinde yapılabilir.
2. Aynı araştırma resmi ve özel ilköğretim okullarının karşılaştırılması olarak da yapılabilir.
3. Bu araştırma ilköğretim 1. kademe görevli öğretmenler ile sınırlıdır. Aynı araştırma 2. kademe öğretmenlerine yönelik olarak da yapılabilir.
4. Araştırma istenmeyen öğrenci davranışlarının sadece önleme yöntemleri boyutu ile yapılabilir. Hangi önleme yöntemlerinin hangi davranış üzerinde etkili olduğu araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Ada, Ş. (2004). **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Pegem- A Yayıncılık.
- Akman, Y. & Erden, M. (1998). **Eğitim Psikolojisi**. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Aksoy, N. (2002). “*Sınıf İçi Kurallar*”. Karip, E. (Ed), **Sınıf Yönetiminde** (s. 11-34), Ankara: Pegem- A Yayıncılık
- Ataman, A. (2000). “*Sınıf İçinde Karşılaşılan Davranış Problemleri ve Bunlara Karşı Geliştirilen Önlemler*”. Küçükahmet, L. (Ed), **Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar** içinde (s. 171-191), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aydın, A. (1998). **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aydın, İ. (2001). **Yönetmelik Mesleki ve Örgütsel Etik**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Başaran, İ.E. (1999). **Eğitim Yönetimi**. Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Başar, H. (1998). **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Önder Matbaacılık.
- Başar, H. (1999). **Sınıf Yönetimi**. İstanbul: Meb Yayınları
- Başar, H. (2001). **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Pegem- A Yayıncılık
- Bayrak, C. (1998). “*Okul ve Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*”. **Eğitim Bilimlerinde Yenilikler**. No: 559. 19.08.2010 tarihinde <http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/1266/unite11.pdf> adresinden indirildi.
- Bursalıoğlu, Z. (1994). **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış**. Ankara: Pegem Yayınları
- Celep, C. (2000). “*Eğitim ve Okul Yönetimi*”. Celep, C. (Ed), **Eğitim Yönetimi Kursu Ders Notu** içinde (s. 114-182). Edirne: Trakya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü
- Celep, C. (2002). **Sınıf Yönetimi ve Disiplini**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çelik, V. (2002). **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Çelikten, M. (2008). “*Okul Örgütü ve Yönetimi*”. Çelik, V. (Ed), **Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi** içinde (s. 121-140). Ankara: Pegem Yayıncılık
- Dönmez, B. (2008). “*Sosyal Bir Sistem Olarak Sınıf*”. Şişman, M. & Turan, S. **Sınıf Yönetimi** içinde (s. 14-26), Ankara: Pegem Yayınları
- Durukan, H. ve Öztürk, H. (2005). **Sınıf Yönetimi**. İstanbul: Lisans Yayınları.

- Ekici, G. (2002). “*Öğretim Yöntemi*”. Karip, E. (Ed), Sınıf Yönetimi içinde (s. 73-102), Ankara: Pegem-A Yayıncılık
- Ensari, H. ve Gündüz Y. (2006). **Yönetim ve Kalite**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları
- Ercan, R.A. (1999). **Öğrenmeyi Etkinleştiren, Başarıyı Yükselten Öğretmen Davranışları**. Eğitimde Temel Kitaplar Dizisi, Ankara
- Erden, M. ve Akman, Y. (1998). **Eğitim Psikolojisi, Gelişim-Öğrenme-Öğretme**. Ankara: Arkadaş Yayınevi
- Erden, M. (2001). **Sınıf Yönetimi**. İstanbul: Alkım Yayınları
- Erden, M. (2005). **Sınıf Yönetimi**. İstanbul: Epsilon Yayıncılık
- Erden, M. (2008). **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erdoğan, İ. (2008). **Eğitim ve Okul Yönetimi**. İstanbul: Alfa Yayınevi
- Erdoğan, İ. (2010). **Sınıf Yönetimi**. İstanbul: Alfa Yayınları
- Ertürk, S. (1998). **Eğitimde program Geliştirme**. Ankara: Meteksan Yayınları
- Glasser, W. (1993) “*The Quality School*”. HarperCollins Publishers, Inc. New York
- Göksu, İ. (2001) “*Öğrencilerden Kaynaklanan Şiddet ve Öğretmene Karşı Gelme Davranışlarının Önlenmesi Konusunda Düzenlenen Etkinlikler*”. Adana Milli Eğitim Müdürlüğü Rehberlik Araştırma Merkezi. 18.07.2011 tarihinde simaybirce.net/.../egitim_kaynak.../ogrencilerden_kaynaklana_siddet_01.d adresinden indirildi.
- Güler, A. (2004). **Türk Eğitim Politikalarının Tarihsel Süreci**. Ankara: Yeryüzü Yayınları
- Güler, A.H. (2009). “*Sınıf Yönetimi*”. 15.09.2009’da <http://www.alihaydarguler.com/dokumanlar/internet> adresinden indirildi.
- Gürkan, T. ve Gökçe, E. (1999). **Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde İlköğretim**. Ankara: Siyasal Kitabevi
- Hewett, C. E. (2004). (Çev: Serkan Göktaş). **Genç Öğretmenler İçin Pedagoji**. Ankara: Yeryüzü Yayınları
- Işık, H. (2008). “*Öğrenme Ortamlarının Fiziksel Düzeni*”. Şişman, M. & Turan, S. (Ed), **Sınıf Yönetimi** içinde (s. 27-39) Ankara: Pegem Yayınları
- İlgar, L. (1996). **Eğitim Yönetimi, Okul Yönetimi, Sınıf Yönetimi**. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım

- İlgar, L. (2005). **Eğitim Yönetimi, Okul Yönetimi, Sınıf Yönetimi**. İstanbul: Beta Yayınları
- Karakaş, B.N. (2005). “*İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinde Gözlenen İstenmeyen Davranışlar ve Öğretmenlerin Bunlarla Basa Çıkma Yöntemleri*”. (Yüksek Lisans Tezi), Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Karasar, N. (2008). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Karip, E. (2002). **Sınıf Yönetimi**. ANKARA: Pegem Yayıncılık .
- Karlı, M.D. (2006). **Etkili Okul Yöneticiliği**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Kerr, M.M. ve Nelson C. M. (1989) **Strategies for Managing Behavior Problems in The Classroom**, New York: Macmillan Pub. Co.
- Lewis, R. Lovegrove, M.N. (1987). **Students' Views On How Teachers Are Disciplining Classrooms**. Discipline and Schools: A Curriculum Perspective. McMillan.
- Kundakçı, B. (2002). “*5. Sınıf Öğretmenlerinin Cezayı Tercih Nedenleri*”(Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Mursal, E. (2005). “*İlköğretim 1. Kademe 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf İçerisinde İstenmeyen Davranışlar Göstermesine Neden Olan Öğretmen Davranışlarına İlişkin Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri*”. (Yüksek Lisans Tezi) Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Özen, A. & Batu, S. (1999). “*Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Kontrolüne Yönelik Sorunlarının ve Gereksinim Duydukları Destek Hizmet Türlerinin Belirlenmesi*”. IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1076, s. 308-315
- Özden, Y. (2002). “*Sınıf İçinde Öğrenme Öğretme Ortamının Düzenlenmesi*”. Karip, E. (Ed), **Sınıf Yönetimi** içinde (s. 37-71), Ankara: Pegem Yayınları
- Öztürk, N. (2001). “*Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Görüşleri*”. (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Öztürk, B. (2002). “*Sınıfta İstenmeyen Davranışların Önlenmesi ve Giderilmesi*”. Karip, E. (Ed), **Sınıf Yönetimi** içinde (s. 137-183), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özyürek, L. (1983). **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

- Rogers,B. **CrakingThe Hard Class**, 20.08.2010 tarihinde, http://books.google.com/books?id=PSW9t2liyvUC&printsec=frontcover&dq=classroom+management+unwanted+behaviors&hl=tr&source=gbs_similarbooks_s&cad=1#v=onepage&q&f=false, adresinden indirildi).
- Sayın,N. (2001). “*Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu İstenmeyen Davranışların Nedenlerine İlişkin Görüşleri İle İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri*”. (Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Sarıtaş, M. (2000). “*Sınıf Yönetimi ve Disiplinle İlgili Kurallar Geliştirme ve Uygulama*”. Küçükahmet, L. (Ed),**Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar** içinde (s. 47-90)Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.
- Şişman, M.(1999). **Öğretmenliğe Giriş**. Ankara: Pegem-A Yayıncılık
- Taş, S. (1996). “*Okulu Sevdirelim*”. **Çağdaş Eğitim Dergisi**, Sayı: 226, 48
- Tertemiz, N. (2000). “*Sınıf Yönetimi ve Disiplin*”. Küçükahmet, L. (Ed), **Sınıf Yönetimi**içinde(s. 67-89), Ankara: Nobel Yayınları
- Tertemiz, N. (2003). “*Sınıf Yönetimi ve Disiplin*”.Küçükahmet, L. (Ed), **Sınıf Yönetimi**içinde (s. 67-102),Ankara: NobelYayıncılık,
- Toprakçı, E. (2008). **Sınıfa Dayalı Yönetim**.Ankara: Pegem Akademi.
- Turan, S. (2008). “*Sınıf Yönetiminin Temelleri*”. Şişman, M. & Turan, S. (Ed), **Sınıf Yönetimi** içinde (s. 2-11), Ankara: Öğreti Yayınları
- Yavuzer, H. (1993). **Çocuk Psikolojisi**. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yavuzer, H. (2000). **Okul Çağı Çocuğu**. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yıldız, B. (2006). “ *Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarda Kullandıkları Önleyici Yaklaşımlar ve Bu Yaklaşımların Etkililiğine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri*”. (Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Yılmaz, E. (2008). “*Sınıf Yönetimi ve Yaklaşımları*”. Arı, R & Deniz, E. (Ed), **Sınıf Yönetimi** içinde (s. 2-14). Ankara: Maya Akademi
- Yiğit, B. (2000). “*Yönetim Bilimi*”.Celep, C. (Ed), **Eğitim Yönetimi Kursu Ders Notu** içinde (s. 1-54). Edirne: Trakya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü
- Yiğit, B. (2001) “*İlköğretim Öğrencilerinde Görülen İstenmeyen Davranışlar ve Öğretmenlerin Önlemek İçin İzlediği Yaklaşımlar*”. Trakya Üniversitesi, **Bilimsel Araştırmalar Dergisi**, Sosyal Bilimler C serisi, Cilt: 1.

- Yiğit, B.(2004). ''*Sınıfta Disiplin ve Öğrenci Davranışının Yönetimi*''..Şişman M. & Turan, S. (Ed). **Sınıf Yönetimi** içinde (s. 156-179),Ankara: Öğreti Yayıncılık.
- Yiğit, B. (2008). "*Sınıfta Disiplin ve Öğrenci Davranışlarının Yönetimi*". Şişman, M. & Turan, S. (Ed). **Sınıf Yönetimi** içinde (s. 42-56), Ankara: Öğreti Yayınları
- Yiğit, B. (2008). "*Okul Toplum İlişkileri ve Okula Toplumsal Katılım*".Çelik, V. (Ed), **Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi** içinde (s. 198-221). Ankara: Pegem Yayınları
- Yüksel, A. (2005). '*İlköğretim I. Kademe 1., 2. ve 3. Sınıflarda istenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Öğretmen Gözlem ve Görüşleri*'.(Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi, SosyalBilimler Enstitüsü
- Yüksel,A.(2009). "*İstenmeyen Öğrenci Davranışları*", 20.09.2009 tarihinde <http://www.egitim.aku.edu.tr/sy12.ppt>, adresinden indirildi.
- 20.08.2010tarihinde,http://www.konya.pol.tr/rehber/slayt/Davranis_degistirme_yontemleri.pps#1, adresinden indirildi.
- 20.08.2010 tarihinde <http://honolulu.hawaii.edu/intranet/committees/FacDevCom/guidebk/teachtip/behavior.htm>, adresinden indirildi.
- 23.08.2010 tarihinde <http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/1266/unite11.pdf> adresinden indirildi.
- 10.12. 2010 tarihinde, <http://www.disciplinehelp.com/teacher/list.cfm?cause=All> internet sitesinden indirildi.

EK-1

İlköğretim Okulları 1. Kademedeki Görevli Yönetici ve Öğretmen Algılarına Göre Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri Anketi

Değerli Öğretmenler ve Yöneticiler ;

Bu anket “İlköğretim Okulları 1. Kademedeki Görevli Yönetici ve Öğretmen Algılarına Göre Sınıf Yönetimini Güçleştiren İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri ” konulu yüksek lisans tezinin veri toplama aracı olarak hazırlanmıştır.

Bu araştırma, istenmeyen öğrenci davranışlarını belirleyerek, öğrencilerde ne sıklıkta görüldüğünü ve bu davranışları önlemek için hangi önleme yöntemlerinin, hangi sıklıkta kullanıldığını tespit etmek amacıyla yapılmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket, iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde “ Kişisel Bilgiler “, ikinci bölümünde ise “ İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemeye Yönelik Öğretmen ve Yönetici Algıları ” ile ilgili sorular bulunmaktadır.

Araştırma sonucunda sağlıklı bulguların elde edilmesi sizin anket sorularına vereceğiniz cevapların samimiyetine bağlıdır. Bu nedenle araştırma sonucunda elde edilen bulgular araştırmanın amacı doğrultusunda sadece bilimsel amaçla kullanılacak ve kesinlikle gizlilik ilkesine uyulacaktır.

Anketten geçerli ve güvenilir bir sonuç elde edebilmek için lütfen bütün soruları cevaplamaya çalışınız. Araştırmaya yaptığınız katkıdan dolayı şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

KÜBRA ŞENAY

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Bu bölüm, ilköğretim kurumlarında görevli öğretmenlerin “ kişisel bilgileri “ ile ilgili maddeleri içermektedir. Durumuza uygun olan seçeneği, önündeki parantezin içerisine çarpı (x) koyarak yanıtlayınız.

1. **Göreviniz:** 1. ( ) Öğretmen 2. ( ) Yönetici
2. **Cinsiyetiniz:** 1. ( ) Kadın 2. ( ) Erkek
3. **Yaşınız :** ( ) 1. 20-24 ( ) 2. 25-30 ( ) 3. 31-40 ( ) 4. 41-50 ( ) 5. 51 Ve Üstü
4. **En Son Mezun Olduğunuz Okul :**
( ) 1. Eğitim enstitüsü
( ) 2. Eğitim yüksekokulu
( ) 3. Eğitim fakültesi
( ) 4. Yüksek lisans
( ) 5. Doktora
( ) 6. Diğer(yazınız) : .....

5. **Mesleki Kıdeminiz :**

1. 1 yıldan az
 2. 1-5 yıl arası
 3. 6-10 yıl arası
 4. 11- 24 yıl arası
 5. 25 ve üstü

6. **Medeni Durumunuz :** 1. Evli 2. Bekar

7. **Bu Öğretim Yılında Okutmakta Olduğunuz Sınıf :**

- 1- 1.Sınıf 2- 2.Sınıf 3- 3.Sınıf 4- 4.Sınıf 5- 5.Sınıf

8. **Sınıfınızdaki Öğrenci Sayısı:**

1. 10-25 arası 2. 25-40 arası 3. 41 ve üstü

Bu bölümde İstenmeyen Davranışları ortaya çıkardığını düşündüğünüz nedenlerin yanındaki kutucuklara (x) işaretini koyarak işaretleyiniz.	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM
BİREYSEL DAVRANIŞLAR					
1. Derste diğer arkadaşlarını rahatsız etme					
2. Kitap, defter gibi ders araç ve gereçlerini getirmeme					
3. Kopya çekme					
4. Sık sık arkadaşlarını şikayet etme					
5. Sınıfta gereksiz yere konuşma					
6. Derse hazırlık yapmadan gelme					
7. Temizlik ve görgü kurallarına uymama					
8. El şakaları yapma					
9. Arkadaşlarına, kendisine veya eşyalarına zarar verme					
10. Derslerdeki başarısızlıklarını sürekli bahanelere dayandırma					
11. Hiperaktif olması					
12. Öğrencinin fiziksel yetersizliği (Bedensel – Zihinsel özre sahip olması vb.)					
13. Okul dışındaki istenmeyen alışkanlıklarını sınıfta yansıtmama					
ÖĞRETMEN DEN VE ÖĞRETMEN İLE İLİŞKİLERDEN KAYNAKLANAN NEDENLER					
14. Ev ödevlerini yapmama					
15. Öğretmenine yalan söyleme					
16. Öğretmenin sınıf yönetimi konusundaki yetersizliği					
17. Öğretmenin derse hazırlıksız gelmesi					
18. Öğretmeni, aileye ya da okul idaresine şikayet etme					
19. Öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz ardı etme					
20. Öğrencileri tanımama					
21. Öğrencilere, istenmeyen davranışlara yönelik model olmama					
22. Öğrencilerin isteklerini dikkate almama					
23. Öğrenciler arasında ayırım yapma					
PLAN VE ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNDEN KAYNAKLANAN NEDENLER					
24. Öğretmenin öğretim yöntemlerini yanlış kullanması					
25. Öğretmenin kullandığı bir ders planının olmaması					
26. Öğretmenin ders saatlerini ekonomik kullanmaması					
27. Öğretmenin teknolojik imkanlardan yararlanmaması					

İstenmeyen Davranışları ortaya çıkardığını düşündüğünüz nedenlerin yanındaki kutucuklara (x) işaretini koyarak işaretleyiniz.	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM
28. Öğretmenin derslere sürekli geç girmesi					
29. Öğrencileri derse karşı motive edememe					
30. Öğretmenin sürekli aynı yöntemlerle ders anlatması					
31. Sınıfın fiziki durumunu derse göre düzenlememe					
ARKADAŞLARIYLA İLİŞKİLERİNDEN KAYNAKLANAN NEDENLER					
32. Yanlış arkadaşlıklar kurma					
33. Arkadaşının başarısını kıskanma					
34. Arkadaşlarıyla sürekli kavga etme					
35. Arkadaşlarını küçük görme					
36. Arkadaşlarından daha pasif durumda olma					
OKULDAN KAYNAKLANAN NEDENLER					
37. Okulun fiziki yapısının yetersizliği					
38. Okuldaki araç-gereç yetersizliği					
39. Okul idarecilerinin olumsuz tavırları					
40. Kalabalık sınıfların varlığı					
41. Okulun teknolojik imkanlarını kullanmaması					
SOSYO-EKONOMİK ÇEVREDEKİ KAYNAKLANAN NEDENLER					
42. Okul-Aile işbirliğinin olmaması					
43. Sosyo-Ekonomik çevrenin güvensizliği					
44. Sosyo-Ekonomik çevrenin gelir seviyesinin yüksek ya da düşük olması					
45. Sosyo-Ekonomik çevrenin kitle iletişim araçlarından etkilenmesi					
AİLEDEN KAYNAKLANAN NEDENLER					
46. Anne ya da babanın vefat etmesi					
47. Anne ve babanın boşanmış olması					
48. Anne ya da babanın ilgisizliği					
49. Yanlış anne-baba tutumları					
50. Ailenin gelir seviyesinin yetersiz oluşu					

Lütfen aşağıda verilen “ İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri “ bölümünden en sık kullandığımız yöntemi (x) şeklinde işaretleyerek, listenin dışında kullandığımız farklı yöntemler varsa “ Diğer “ kısmına yazınız.

İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri	Kullanım Sıklığı		
	SIK SIK KULLANIRIM	ARA SIRA KULLANIRIM	HİÇ KULLANMAM
1. Öğrenciyi görmezden gelirim.			
2. Olumlu davranışı gerçekleştiren öğrenciyi örnek olarak gösteririm.			
3. Sınıf kurallarını hatırlatırım.			
4. Göz teması kurmaya çalışırım.			
5. Öğrencinin ailesine haber veririm.			
6. Öğrenciye bağırırım.			
7. Öğrenciye sorumluluk veririm.			
8. Öğrenciye bedensel ceza veririm.			
9. Öğrenci ile ders dışında konuşurum.			
10. Öğrenciyi dersten dışarı atarım.			
11. Öğrenciyi derse katmaya çalışırım.			
12. Öğrenciyi sözlü olarak uyarırım.			
13. Öğrencinin ders esnasında yerini değiştiririm.			
14. Öğrenciyi sözsüz olarak uyarırım.			
15. Öğrenci sınıfta yokmuş gibi davranırım.			

Yukarıdakilerin dışında kullandığımız diğer yöntem / yöntemleri yazınız :

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

EK-2

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/124140
Konu: **Anket.**
(**Kübra YÜRET**)

07.. Aralık 2009

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a-)Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 19/11/2009 tarih ve 1185 sayılı yazısı.
b-)Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
c-)Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın 11/04/2007 tarih ve 1950 sayılı emri.
d-)Millî Eğitim Müdürlüğü Anket Komisyonu'nun 03/12/2009 tarihli tutanağı.

Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans öğrencisi **Kübra YÜRET**'in, İlimizde ekte isimleri belirtilen okullarda uygulanmak üzere "**Resmî İlköğretim Okulları 1. Kademe Görevli Yönetici ve Öğretmen Algılarına Göre Sınıf Yönetimi Güçleştiren İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri- İstanbul İli Tuzla İlçesi Örneği**" konulu anket çalışmalarını yapma istekleri hakkındaki İlgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans öğrencisi **Kübra YÜRET**'in, İlimizde ekte isimleri belirtilen okullarda uygulanmak üzere "**Resmî İlköğretim Okulları 1. Kademe Görevli Yönetici ve Öğretmen Algılarına Göre Sınıf Yönetimi Güçleştiren İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri- İstanbul İli Tuzla İlçesi Örneği**" konulu anket çalışmalarını yapması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, İlgi (c) Bakanlık Emri esasları dahilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında)bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

Dr. Muammer YILDIZ
Millî Eğitim Müdürü

EKLER :
Ek-1. İLGI (a)yazı ve ekleri

OLUR
12/2009

H. KAYA
Vali a.
Vali Yardımcısı

NOT : Verilecek cevapta tarih, kayıt numarası, dosya numarası yazılması rica olunur.
Adres :İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü A.Blok Ankara cad. No:2 Cağaloğlu 526 13 82